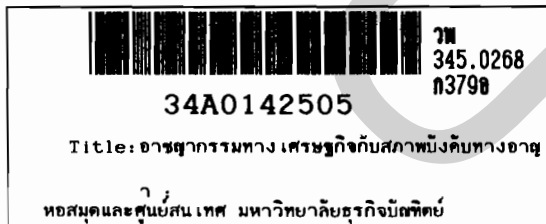

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับสภาพบังคับทางอาญา : ศึกษากรณี
ความผิดเกี่ยวกับการเงินการธนาคาร

ร้อยตำรวจเอก กังวาล ศรีวิไล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2544

ISBN 974-281-603-4

**Economic Crime and Criminal Law Enforcement : A Case Study
On Violations of Banking Laws**

Pol.Capt. Kungwan Srivilai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School , Dhurakijpundit University

2001

ISBN 974-281-603-4

Library No.	0142505
Author	10.D.A. 2544
Library	345.0864
	n 379 0
	9.3

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กับสภาพ บังคับทางอาญา:ศึกษากรณีความผิด
เกี่ยวกับการเงินการธนาคาร

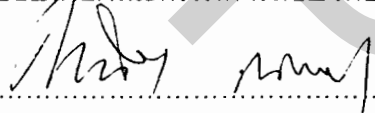
เสนอโดย ร.ต.อ.กังวาล ศรีวิไล

สาขาวิชา นิติศาสตร์ (กฎหมายอาญา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.วีระพงษ์ บุญโยภาส

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม —

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

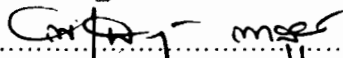
(ศ.ดร.คณิต วัฒนคร)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รศ.วีระพงษ์ บุญโยภาส)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(พ.ต.อ.รุ่งพล มณีภาค)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

.....กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รศ.ดร.สิงหา เจียมศิริ)

วันที่ 21 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2564

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้โดยได้รับความกรุณาและความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้ข้อมูล คำแนะนำช่วยเหลือต่าง ๆ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและตรวจแก้วิทยานิพนธ์จนเสร็จเรียบร้อย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ดร.พิรพันธุ์ พาลุสุข พ.ศ.อ.ฐณพล มณีภาค และ อาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการและกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้าย ผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ที่เป็นกำลังใจที่สำคัญจนเป็นผลให้การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยของผู้เขียนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีในที่สุด

อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการศึกษาแล้ว ผู้เขียนขอมอบความดีทั้งหมดให้กับ บิดา มารดา และครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชากรให้ ส่วนที่มีความผิดพลาดและข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ร้อยตำรวจเอกกังวาล ศรีวิไล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ม
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	3
3. ข้อสมมุติฐานของการศึกษา.....	4
4. ขอบเขตและวิธีการศึกษา.....	4
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา.....	4
บทที่	
2. ความหมาย แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	5
1. ความหมายของอาชญากรรม.....	5
2. ความหมายและลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	6
2.1 ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	6
2.2 ลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	9
3. ปัจจัยที่ก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	13
3.1 โอกาสในการกระทำความผิด.....	14
3.2 การตัดสินใจในการที่จะเข้ากระทำความผิด.....	14
3.3 ความรู้ที่ใช้ในการกระทำความผิด.....	15
3.4 ระบบเศรษฐกิจ.....	15

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. ประเภทความผิดที่อยู่ในขอบเขตความหมายของอาชญากรรมทาง ทางเศรษฐกิจ.....	17
5. ทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	19
5.1 ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง.....	19
5.2 ทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลาง.....	20
6. ผลกระทบของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	21
6.1 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ.....	21
6.2 ผลกระทบต่อการลงทุน.....	21
6.3 ผลกระทบต่อชื่อเสียงของประเทศ.....	22
6.4 ผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจ.....	22
6.5 ผลกระทบต่อความเชื่อถือนในกระบวนการยุติธรรมและกฎหมาย ที่บังคับใช้.....	22
บทที่	
3 การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในต่างประเทศ และประเทศไทย.....	23
1. การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของ ต่างประเทศ.....	23
1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทาง เศรษฐกิจ.....	23
1) ประเทศอังกฤษ.....	24
2) ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	27
3) ประเทศญี่ปุ่น.....	35
1.2 กรณีศึกษาคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการเงิน การธนาคารในต่างประเทศ.....	37
1) ธนาคารบีซีซีไอ.....	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2) ธนาคารแบ็งส์.....	38
2. การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจใน ประเทศไทย.....	40
2.1 สภาพปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในสังคมไทย.....	40
2.2 กฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทางเศรษฐกิจ.....	41
1) การฉ้อโกง.....	41
2) การเงินการธนาคาร.....	42
3) ตลาดหลักทรัพย์.....	44
4) การฟอกเงิน.....	46
5) มาตรการสมคบ.....	47
2.3 กรณีศึกษาคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เกี่ยวกับการเงินการธนาคารในประเทศไทย.....	47
1) คดีฟ้องร้องเกี่ยวกับการทุจริตใน บีบีซี.....	47
2) คดีปั่นหุ้นราชาเงินทุน.....	49
3) คดีปั่นหุ้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ.....	52
3. เปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตามกฎหมายของต่างประเทศกับของประเทศไทย.....	55
3.1 กรณีการฉ้อโกงการเงินการธนาคาร.....	55
3.2 กรณีการปั่นหุ้น.....	56
3.3 กรณีการฟอกเงิน.....	58
3.4 การใช้มาตรการสมคบ.....	59

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

4	วิเคราะห์ปัญหาข้อบกพร่องของการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	61
1.	ปัญหาข้อบกพร่องของการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	61
1.1	ปัญหาในชั้นสืบสวน สอบสวน จับกุม.....	61
1.2	ปัญหาในชั้นฟ้องร้องคดี.....	64
1.3	ปัญหาการพิสูจน์ความผิดในชั้นศาล.....	74
2.	แนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	81
2.1	ในชั้นก่อนการฟ้องคดี.....	81
2.1.1	มาตรการสืบสวนเชิงรุก.....	81
2.1.2	มาตรการสมคบการกระทำความผิด.....	82
2.2	การพิจารณาพิพากษาคดี.....	84
2.3	มาตรการผลักภาระการพิสูจน์ให้จำเลย.....	84
2.4	โทษปรับ.....	87
2.5	มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง.....	88
2.6	การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้.....	89

บทที่

5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	92
1.	สรุป.....	92
2.	ข้อเสนอแนะ.....	97
	บรรณานุกรม.....	102
	ประวัติผู้เขียน.....	107

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับสภาพบังคับทางอาญา : ศึกษา กรณีความผิดเกี่ยวกับการเงินการธนาคาร
ชื่อนักศึกษา	ร้อยตำรวจเอก กังวาล ศรีวิไล
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2543

บทคัดย่อ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ในส่วนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการเงินการธนาคารนั้น มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นอาชญากรรมที่ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้มีความรู้ มีการกระทำในลักษณะที่เป็นองค์กรอาชญากรรม ประชาชนทั่วไปไม่รู้สึกรถึงความหวาดกลัว แต่ลักษณะของการกระทำนั้น เกิดผลเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง มีผลกระทบต่อการลงทุนจากต่างชาติ และประการสำคัญคือ ผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ศึกษาถึงอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเงินการธนาคาร การบังคับใช้กฎหมายเพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ประสบผลสำเร็จและศึกษามาตรการที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประเทศไทย มีปัญหาข้อบกพร่องต่อการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ปัญหาในชั้นสืบสวน สอบสวน และจับกุม ปัญหาในชั้นฟ้องร้องคดี และปัญหาในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาล

การศึกษาในครั้งนี้ จึงได้เสนอข้อเสนอแนะบางประการเพื่อแก้ปัญหาข้างต้น ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวได้กระทำขึ้นโดยอาศัยฐานที่ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีลักษณะของการกระทำที่เร้นลับ ความผิดปรากฏเห็นได้ยาก พยานหลักฐานส่วนใหญ่จะอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำความผิด กฎหมายจึงต้องมีการสร้างมาตรการขึ้น

มาเพื่อประสพผลในการปราบปรามผู้กระทำความผิด ซึ่งได้แก่ การใช้โทษปรับระบบใหม่มาใช้ การใช้คำสืงใหม่ทดแทนในเชิงลงโทษ มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง มาตรการด้านกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น มาตรการสมคบ (Conspiracy) มาใช้ ซึ่งเหมาะแก่การปราบปรามกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และการนำเอามาตรการคุ้มครองสังคม เช่น วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาใช้ควบคุมผู้กระทำความผิด ซึ่งจากมาตรการดังกล่าวตามข้อเสนอแนะ จะทำให้รัฐสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Thesis Title : Economic Crime and Criminal Enforcement : A Case Study on Violations of Banking Laws

Name : Pol.Capt. Kungwan Srivilai

Thesis Advisor : Assoc.Prof. Viraphong Boonyobhas

Department : Law

Academic Year : 2000

ABSTRACT

Economic crime involving violations of Banking Law has great detrimental effect to the economy of the country and the Thai society as a whole. Offenders are, in general, highly knowledgeable people who conspire together as a criminal term. The general public are usually unaware of such a conspiracy and have no fear of its outcome which, in fact, is highly detrimental to the country's economy as well as foreign investments. More importantly, the existing criminal law is not able to be enforced efficiently against these criminals.

This thesis is aimed at studying the economic crime especially the one that involves violations of banking law, the enforcement of the law to suppress these economic criminals, problems involving unsuccessful enforcement of the law as well as measures to be used in preventing economic crime and suppressing unlawful activities of economic criminals. The study reveals that problems of law enforcement range from problems investigation and arrest of suspects, problems in prosecution, and problems in finding evidence to prove the defendants wrongdoings in courts.

As the nature of economic crime is rather secretive, hard to be seen in public; and most evidence are in custody of the persons who committed the

crime, the author suggests that some measures be added to the existing law in order to facilitate suppressions of economic criminals. For example, heavy fine or even property confiscation should be added to the punishment clause. On legal measures, conspiracy measures, which are deemed appropriate to prosecute economic criminals, should be added to the Law on Criminal Proceedings. Moreover, social protection measures, such as measures for public safety should be introduced in order to confine the wrongdoers. The measures suggested above should enable the state to efficiently punish economic criminals.

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ บริษัทเป็นจำนวนมากต้องปิดกิจการ พนักงานและลูกจ้างเป็นจำนวนมากต้องตกงาน จนเกิดปัญหาการว่างงาน และปัญหาอื่นๆตามมา เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาอาชญากรรม รวมทั้งเกิดผลกระทบต่อสุขภาพจิต สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ตกต่ำลงนี้ เกิดผลกระทบให้หลายคนไม่สามารถทนต่อความล้มเหลวได้ จึงตัดสินใจฆ่าตัวตาย ดังที่ปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชนอยู่เสมอมา

ทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง กลุ่มผู้บริหารสถาบันการเงินมักจะเป็นกลุ่มหนึ่งที่ถูกดำเนินคดีมากที่สุด ในฐานะที่เป็นอาชญากรเศรษฐกิจ นับตั้งแต่วิกฤตการณ์เศรษฐกิจเมื่อ พ.ศ. 2520¹ ได้เกิดคดีเศรษฐกิจที่โด่งดังขึ้นเมื่อธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ตรวจพบว่าผู้บริหารเงินทุนหลักทรัพย์แห่งหนึ่ง ฉ้อโกงเงินของประชาชนที่นำมาฝากไว้กับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์แห่งนั้นไปใช้โดยกระทำการทุจริตเบียดบังทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการบริหาร เพื่อส่วนได้ส่วนเสียของตนเองและเครือญาติพี่น้อง โดยการอาศัยช่องว่างซึ่งขณะนั้นยังไม่มีมาตรการที่รัดกุม การกระทำความผิดทางเศรษฐกิจดังกล่าว ส่งผลให้บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นั้น ต้องล้มละลายในเวลาต่อมา ประชาชนที่นำเงินมาฝากหรือให้กู้ในรูปแบบของการซื้อตราสารเปลี่ยนมือในรูปแบบต่างๆ นั้น ได้เงินคืนเพียงเล็กน้อย เท่านั้น สร้างความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศและระบบสถาบันการเงินโดยทั่วไป

ต่อมา พ.ศ. 2527 ได้เกิดวิกฤตการณ์หลังการลดค่าเงินบาท ทำให้การหมุนเงินของธุรกิจเกิดปัญหาสะดุดหยุดลง ได้ก่อให้เกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่จนทำให้ธุรกิจหลาย

---

¹ ประธาน วัฒนวาณิชย์. "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในสังคมที่เปลี่ยนแปลง: ความหมายขอบเขตและมาตรการแก้ไข" ,วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2536) หน้า 421.

แห่งต้องล้มละลายทำให้สถาบันการเงินบางแห่งใช้วิธีการอยู่รอดด้วยการฉ้อโกงประชาชน รัฐบาลมีคำสั่งปิดกิจการและเพิกถอนใบอนุญาตสถาบันการเงิน 3 แห่ง โดยธนาคารแห่งประเทศไทยให้เหตุผลว่าสถาบันการเงินทั้ง 3 แห่งอยู่ในฐานะที่คลอนแคลน หากให้เปิดดำเนินกิจการต่อไปอาจจะเป็นอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

นอกจาก อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นในสถาบันการเงินแล้ว ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก็เป็นอีกแห่งหนึ่งที่เกิดการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจขึ้น เนื่องจากนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนลงทุนซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการพัฒนาตลาดทุนในประเทศไทย แต่กลับไม่มีการควบคุมของตลาดหลักทรัพย์โดยปล่อยให้ผู้นำเอาความเสี่ยงแบบเล่นการพนันมาใช้ในการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์มากเกินไป จึงง่ายต่อการเอารัดเอาเปรียบและฉ้อโกงประชาชน เช่นปั่นหุ้น ผลที่สุดแล้ว ความเสียหายก็ตกแก่เศรษฐกิจของประเทศทั้งระบบ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วเห็นได้ว่า ตลาดเงินตลาดทุนของไทยอ่อนไหวต่อการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจมาก โดยที่อาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้สร้างความเสียหายเป็นมูลค่ามหาศาล ทำให้ประชาชนขาดความไว้วางใจกัน การลงทุนต่าง ๆ พลอยได้รับผลกระทบกระเทือน และอาจนำไปสู่ภาวะวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม แต่รัฐบาลไม่มีมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการเงินการธนาคาร

แม้รัฐบาลได้ปรับปรุงแก้ไข และออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจขึ้นหลายฉบับ เพื่อหามาตรการในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เช่นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อตัดทอนกำลังของผู้กระทำความผิด เพราะเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด จะถูกริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน ทำให้ไม่มีเงินทุนใช้ในการกระทำความผิดต่อไป โดยใช้กลไกของกฎหมายในการตรวจสอบเงินที่มาจากการค้ายาเสพติดหรือจากธุรกิจผิดกฎหมาย อันเป็นเงินนอกระบบ ที่ได้จากการก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เงินนอกระบบเหล่านั้นกลับเข้าสู่ระบบตลาดการเงิน โดยการเปลี่ยนสภาพหรือฟอกเงิน(Laundering Money) กลายเป็นเงินที่ขาวสะอาดและ นำกลับไปเป็นทุนในการประกอบอาชญากรรมอีก

แต่กฎหมายที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการบังคับใช้ที่มีสัมฤทธิ์ผลด้วยเช่นกัน แต่รัฐยังไม่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงพอ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะมาตรการที่เข้มแข็งพอที่จะควบคุมดูแลสถาบันการเงิน อันเป็นสถาบันสำคัญที่มีส่วนในการพัฒนาประเทศ เมื่อปราศจากการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมกับสถานการณ์เช่นนี้ ย่อมทำให้อาชญากรรมอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายดังกล่าว แสวงหาผลประโยชน์ โดยที่รัฐบาลไม่ควบคุมดูแลเอาใจใส่การกระทำของผู้ที่มีอำนาจในทางธุรกิจที่เพียงพอ ปล่อยให้ละเลยให้ดำเนินการไปจนยากที่จะแก้ไข การดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดทางเศรษฐกิจ เป็นไปอย่างล่าช้า ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่รัฐบาลและสถาบันที่มีหน้าที่รับผิดชอบจกต้องทบทวนการทำงานและการกำหนดนโยบายของตน เพื่อป้องกันมิให้ความเสียหายในทำนองนี้เกิดขึ้นอีก

การหามาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจต้องอาศัยการวิเคราะห์ตัวอย่างคดีทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริงว่ามีจุดบกพร่องในการบังคับใช้อย่างไร การศึกษามาตรการของต่างประเทศที่เคยประสบกับปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมาก่อน ทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมาย และระบบจารีตประเพณี จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การค้นหามาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยได้

2. จุดมุ่งหมายของการวิจัย

จุดมุ่งหมายของการวิจัย พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะและประเภทต่าง ๆ ของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย
3. เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในต่างประเทศ ทั้งประเทศที่ใช้กฎหมายระบบประมวลกฎหมายและประเทศที่ใช้กฎหมายระบบจารีตประเพณี
4. เพื่อกำหนดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการที่เหมาะสม ในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในประเทศไทย

3. สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการเงินการธนาคาร เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะซับซ้อน และผู้กระทำความผิดมีความรู้ความเชี่ยวชาญบางครั้งมีตำแหน่งหน้าที่ในทางการเมือง หรือทางราชการ อีกทั้งพยานหลักฐานส่วนใหญ่ก็อยู่กับฝ่ายผู้กระทำความผิด ทำให้เป็นการยากลำบากแก่เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย ให้สัมฤทธิ์ผลได้ ดังนั้นการแสวงหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ

4. ขอบเขตและวิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ มุ่งศึกษา และวิเคราะห์ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายจากตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้น โดยศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรการของต่างประเทศ ทั้งประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายและระบบจารีตประเพณี เพื่อหาสภาพบังคับทางอาญาที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

การศึกษาดังกล่าว เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าจากตัวบทกฎหมาย บทความ ผลงานทางวิชาการทั้งของต่างประเทศและประเทศไทย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการเงินการธนาคาร
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ในบทที่ 2 นี้ จะได้ศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎี และลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ว่ามีลักษณะอย่างไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการศึกษาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในลำดับต่อไป

1. ความหมายของอาชญากรรม

Edwin H. Sutherland นักอาชญาวิทยา ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมว่าเป็น การกระทำที่ละเมิดกฎหมายอาญา การกระทำใดๆไม่ว่าจะนำประณาม นำลงโทษมากสักเพียงใด ไม่ว่าจะผิดศีลธรรมมากน้อยเพียงใด หรือเลวทรามต่ำช้ามากแค่ไหน ก็ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามไว้¹

รศ. วีระพงษ์ บุญโญภาส ได้สรุปความหมายของอาชญากรรมจากบรรดาความคิดเห็นของนักอาชญาวิทยาและสังคมวิทยาไว้ว่า “อาชญากรรมคือ พฤติกรรมที่ฝ่าฝืนข้อห้ามของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญา โดยผู้กระทำมีเจตนาชั่วร้าย และจากการฝ่าฝืนดังกล่าวทำให้ผู้กระทำต้องได้รับโทษ”²

จากความหมายของอาชญากรรม การกระทำที่เป็นความผิดนั้น จึงต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ด้วย การกำหนดว่าการกระทำอย่างนั้นอย่างนี้เป็นความผิด และกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนขึ้นมา ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงเป็นตัวกำหนดอาชญากรรมขึ้นมา สำหรับการกระทำใดที่แม้จะก่อผลเสียหายอย่างใหญ่หลวงให้กับสังคม แต่ตราบใดที่

---

¹ วีระพงษ์ บุญโญภาส . “ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ”, เทคนิคและแนวทางการ ป้องกันการฉ้อโกง ข้อฉ้อ ปลอมแปลงในทางธุรกิจการค้าและการพาณิชย์ ,(กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมนิติการ บัญชี และภาษีอากร จำกัด), หน้า 6.

² วีระพงษ์ บุญโญภาส . เรื่องเดียวกัน ,หน้า 6 .

กฎหมายยังไม่บัญญัติให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิด ก็ไม่สามารถเอาผิดกับผู้กระทำ ได้ เพราะยังไม่ถือเป็นอาชญากรรมนั่นเอง

๒. ความหมายและลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

2.1 ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

การกระทำความผิดทางเศรษฐกิจถูกเรียกในชื่อที่แตกต่างกันจากนักวิชาการหลายท่าน อาทิเช่น อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว (White – Collar – Crime) อาชญากรรมทางธุรกิจ (Business Crimes) อาชญากรรมทางการพาณิชย์ (Commercial Crimes) อาชญากรรมที่เกิดจากหน่วยงานธุรกิจเอกชน (Corporate Crime) องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) อาชญากรรมเชิงอาชีพ (Occupational Crime) ซึ่งทั้งหมดล้วนมีความหมายทำนองเดียวกัน คือการกระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ ที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ การเรียกว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) จึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ และครอบคลุมถึงการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจทั้งหมด

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ถูกนำเสนอขึ้นโดย Edwin H. Sutherland ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ White – collar – crime หรืออาชญากรรมคอเชิ้ตขาว โดยได้เสนอรายงานการวิจัย เมื่อปี ค.ศ.1949 เพื่อเรียกร้องให้คนหันมาสนใจการกระทำ ความผิดของบุคคลในวงสังคมชั้นสูง โดยได้ให้นิยามว่าเป็น ความผิดที่กระทำลงโดยบุคคลที่มีผู้นับหน้าถือตา มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม (person in upper socio – economic class) ได้อาศัยตำแหน่งหน้าที่การงาน ของเขาเหล่านั้นและความผิดดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงการธุรกิจตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ³

ต่อมา Herbert Edelhertz ได้ขยายความหมายของ white - collar - crime ว่า การกระทำที่ผิดกฎหมายธรรมดาเดียว หรือการกระทำที่ผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่อง หรือเกี่ยวข้องกันหลายกรรมหลายวาระกระทำลงโดยวิถีทางที่ไม่เกี่ยวข้องกับกายภาพ ไม่

³ Edwin .H. Sutherland , *White Collar Crime* . (NewYork : Holt , rinchcart and winton ,1961)

มีการใช้กำลัง แต่เป็นการปกปิดซ่อนเร้น หรือหลอกลวง เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สิน หรือเพื่อที่จะได้มาซึ่งความได้เปรียบทางธุรกิจหรือทางส่วนตัว คำนิยามใหม่นี้ทำให้เรียกอาชญากรรมคอเช็คขาว ว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างเต็มปาก,

อย่างไรก็ดี นักวิชาการที่ทำการศึกษาคำความผิดทางเศรษฐกิจจำนวนหนึ่ง ยังเลือกที่จะ ใช้คำอื่นแทน เช่น J.E.Conkin ได้เรียกว่าอาชญากรรมทางธุรกิจ (Business Crimes) พร้อมทั้งให้ความหมายว่าหมายถึง การกระทำที่ผิดกฎหมายและลงโทษทางอาญาได้ เป็นการกระทำโดยปัจเจกบุคคลหรือหลายคนในการประกอบอาชีพที่ถูกกฎหมายในวงการค้าหรืออุตสาหกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งเงิน หรือทรัพย์สินหรือเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายเงิน หรือการสูญเสียทรัพย์สิน หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือทางส่วนตัว⁵

สำหรับในประเทศไทย ได้มีผู้ให้นิยามความหมายของการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจไว้ด้วยกันหลายท่าน แต่เนื่องจากบ่อยครั้งที่การก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีความคาบเกี่ยวอยู่กับการดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้นจึงต้องมีเส้นแบ่งกันระหว่างการกระทำที่ถูกกฎหมาย กับการกระทำที่จะถือว่าเป็นการผิดกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายออกจากกัน ,ซึ่งความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจำแนกออกได้เป็น 2 แนวทาง คือ

1. แนวทางที่ยึดถือเอากฎหมายเป็นกรอบพิจารณา โดยมองว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการกระทำความผิดกฎหมายเหมือนเช่นอาชญากรรมอื่นๆ เพียงแต่มีรูปแบบลักษณะของบุคคลที่กระทำ หรือผลกระทบในวงกว้างต่างกันไปเท่านั้น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจไม่จำกัดเฉพาะแต่เป็นการกระทำผิดกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่

⁵ Herbert Edelhertz, *The Nature Impact and Presecution of white – collar – crime* Washington. D.C. :U.S. Government printing office. 1970, p 5.

⁶ J.E. Conklin , *Illegal Corporate Behaviour* ,Washington D.C. , U.S. Government Printing office : 1979.p.143.

อาจผิดกฎหมายลักษณะอื่นได้ แต่ที่สำคัญการกระทำผิดนั้นต้องส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศด้วย⁶

แนวทางที่ 1 นี้ ได้ยึดถือ เอากฎหมายเป็นกรอบในการพิจารณา คือ การกระทำอย่างใดที่จะถือว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจหรือไม่ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ เพียงแต่อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากอาชญากรรมอื่น ๆ และมีผลกระทบต่อที่กว้างกว่าอาชญากรรมธรรมดา และที่สำคัญต้องมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติด้วย

• 2. แนวทางที่ยึดเอาการเอาเปรียบทางเศรษฐกิจเป็นกรอบพิจารณา โดยมุ่งสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งโยงถึงทฤษฎีมาร์กซิสต์ เรื่องมูลค่าส่วนเกิน โดยถือว่าผู้ที่ขูดรีดเอาส่วนเกินของการผลิตไปย้อมถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ไม่จำกัดว่าผู้ขูดรีดนั้นจะเป็นใคร,

สำหรับแนวทางที่สองนี้ ได้ยึดเอาการเอาเปรียบทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ คือ จะดูความเป็นจริงในทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยได้รับอิทธิพลของลัทธิมาร์กซิสต์ ในเรื่องของมูลค่าส่วนเกินของการผลิต เป็นตัวชี้ขาดว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจหรือไม่

• นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้อีก เช่น

(1). รศ. วีระพงษ์ บุญโญภาส ได้ให้ความหมายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่า การกระทำความผิดต่อกฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยมีได้จำกัดเฉพาะความผิดตามกฎหมายอาญาเท่านั้น ผู้กระทำความผิดดังกล่าวมักจะเป็นผู้ที่มีสถานภาพในทางสังคม มีตำแหน่งหน้าที่การงานและความรู้⁷

• (2). ดร.อภิชัย พันธเสน ให้ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจว่า “ใครก็ตามที่พยายามแย่งยึดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยไม่ชอบธรรม เนื่องจากมี

⁶ จริญญา โฆษณานันท์. “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกรรมาธิการใช้กฎหมาย”, เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (27 มกราคม 2530) ,หน้า 67-68

⁷ วีระพงษ์ บุญโญภาส. “ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ”, หน้า 7.

อำนาจมีค มีความฉลาด มีอำนาจทางเศรษฐกิจ มีพลังกำลัง หรือมีอิทธิพลทางกฎหมาย ทางทหาร ทางการเมือง เหนือกว่า ย่อมถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ก็เป็นอาชญากร”⁸

• (3). คณิน บุญสุวรรณ ได้ให้ความหมายไว้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง หรือบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะการกระทำนั้น ผู้กระทำมีเจตนาหรือไม่เจตนา ผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย มีกฎหมายหรือไม่มีกฎหมายห้ามก็ตาม⁹

ดังนั้น ตามแนวทางกฎหมาย หากการกระทำธุรกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งผลตอบแทนทางธุรกิจมากที่สุด แต่การกระทำนั้นมิได้มีการฝ่าฝืนกฎหมายใดๆ ก็ยังไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แม้ว่าจะทำให้ผู้อื่นต้องเสียเปรียบหรือเสียหายจากการกระทำ จากการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนดังกล่าวก็ตาม

กฎเกณฑ์ทางกฎหมายและการปรับใช้กฎเกณฑ์ทางกฎหมายอย่างไม่ลำเอียง ไม่อาจนำไปสู่จุดมุ่งหมายของความยุติธรรมทางสังคมได้เสมอไป การพิจารณาความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจโดยอาศัยกฎเกณฑ์ทางกฎหมายเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ นักกฎหมายจะต้องใช้วิจรรณญาณให้ไกลเกินกว่าเรื่อง ความยุติธรรมทางกฎหมาย และเน้นความสำคัญของเรื่องความยุติธรรมในทางเศรษฐกิจและสังคมแทนที่

2.2 ลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ลักษณะของการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจ มิใช่เป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมายข้อบังคับหรือระเบียบของทางราชการ หรือเป็นการละเมิดในทางแพ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นความผิดในทางอาญา ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคมอย่างชัดเจน ผู้กระทำความผิดมีแรงจูงใจทางด้านผลประโยชน์และด้านการเงินมีความโลภไม่มีขอบเขตจำกัด บางครั้งผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีฐานะชื่อเสียงและได้รับความไว้วางใจจากสังคม

⁸ อภิรัช พันธเสน .”อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับ ใช้กฎหมาย “.เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย ,คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (27 มกราคม 2530) หน้า 20.

⁹ คณิน บุญสุวรรณ. “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ นักบ่อนทำลายชาติที่แท้จริง” .เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ,คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529, หน้า 3.

ความผิดทางเศรษฐกิจจะทำลายความมั่นคงทางการเงินของบุคคล สาธารณชนและ
 วิสาหกิจของเอกชนความผิดซึ่งเกิดอย่างแพร่หลายซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อสังคมได้แก่การ
 ฟอกเงินอันจะนำไปสู่การสนับสนุนกิจกรรมที่ผิดกฎหมายต่อไปอีก

พลเอก สิทธิ จิรโรจน์ ได้แบ่งลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจออกได้
 ดังต่อไปนี้¹⁰

“ประการที่ 1 เป็นการกระทำผิดกฎหมาย หรือแฝงเร้นการกระทำผิดกฎหมาย
 ไว้ในกิจการที่ถูกต้องกฎหมาย ซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว มีการจำแนกรูปแบบของการกระทำไปน
 รูปแบบต่าง ๆ ทั้งในด้านที่เป็นการกระทำประกอบการแบบลักลอบและเปิดเผย แต่ผิด
 กฎหมาย เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การผลิตและลักลอบประกอบการทำแร่เถื่อน การค้าของ
 หนีภาษี การประกอบการผิดกฎหมายในเรื่องการเงิน การคลัง การธนาคาร บริษัทเงินทุน
 หลักทรัพย์ การประกอบธุรกิจแชร์และแชร์ลูกโซ่ ทำนองนี้ ตามที่ได้มีพระราชบัญญัติ
 กำหนดไว้แล้วว่าเป็นความผิด

ประการที่ 2 มีวิธีปกปิดความผิดและพยายามทำลายหลักฐาน เพื่อไม่ให้มีหลัก
 ฐานผูกมัดคน ทั้งนี้ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีความซับซ้อนและมีการกระทำอย่าง
 ค่อยเป็นค่อยไปใช้เวลานาน จึงจะรู้ถึงความเสียหาย ทำให้การค้นหาหลักฐานเป็นไปได้ด้วย
 ความยากลำบากไม่ทันต่อเหตุการณ์ อันเป็นการเปิดโอกาสให้อาชญากรประเภทนี้สามารถ
 ปกปิด ทำลาย ซ่อนเร้นหลักฐานได้เป็นอย่างดีด้วยอำนาจเงินที่ได้มาจากการทำความ
 ผิดทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดอิทธิพลมืด ในการปิดปากพยาน ดิดสินบนเจ้าพนักงานตำรวจ
 และเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งการจ้างผู้อื่นให้รับสารภาพแทนได้ จึงยากที่จะปราบปราม
 ได้ถึงแหล่งต้นตอที่แท้จริง

ประการที่ 3 เนื่องจากพฤติกรรมของการกระทำมีลักษณะที่ซ่อนเร้น แอบแฝง
 สังเกตเห็นหรือพบความผิดได้ยาก บางครั้งผู้ถูกกระทำไม่ได้รู้สึกตัวว่าตัวเองกำลังถูก
 กระทำ ซึ่งกว่าจะรู้ตัวได้ต่อเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ประกอบกับอาชญากรรมทาง

¹⁰ สิทธิ จิรโรจน์ พลเอก. “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิ
 ภาพของการ บังคับใช้กฎหมาย”.เอกสารสรุปการอภิปรายเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อ
 เสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย , คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (27 มกราคม
 2530), หน้า 7.

เศรษฐกิจไม่มีภาพพจน์ที่น่าหวาดกลัวต่อประชาชน ไม่มีลักษณะสร้างความหวาดกลัว ความหวาดกลัว หรือข่มขู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้ถูกระทำโดยตรง สำหรับประการนี้ มีความเห็นทำนองเดียวกัน ทำให้ผู้เสียหายไม่รู้สึกรู้สว่าตนได้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมแล้ว แต่กลับคิดว่าเป็นการเสียเปรียบในเรื่องของรัฐกิจการค้าปกติเท่านั้น ทศนคติ ค่านิยมของผู้ถูกระทำจึงมีความรู้สึกต่อต้านไม่รุนแรงเทียบเท่าอาชญากรรมธรรมดา ไม่สร้างความโกรธแค้นให้กับผู้พบเห็น

ประการที่ 4 มีความรู้ความชำนาญ มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นในการจัดการ มีการใช้เครื่องจักรเข้าช่วยในการดำเนินงาน เช่นคอมพิวเตอร์ เอกสารทางการค้า ประกอบกับการเตรียมวางแผนเป็นอย่างดี การกระทำผิดจะดำเนินการกันอย่างเป็นระบบมีการศึกษาหาข้อมูลวางแผนและจัดการเรื่องอื่นไว้พร้อมสรรพ จึงยากต่อการสืบสวนสอบสวน จับกุม และพิพากษาคดี

ประการที่ 5 มักกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพ หรือบารมีในสังคม โดยเฉพาะผู้ที่ทรงอิทธิพล หรือผู้มีอำนาจทางการเมือง มีอำนาจกฎหมายอยู่ในมือ ในประการนี้ ประชาชนทั่วไปไม่กล้าจะทำ มีข้อเท็จจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ประการหนึ่งก็คือ ในวงการเมืองเอง ก็มีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจปะปนอยู่ไม่น้อยเช่นกัน บุคคลเหล่านี้มักดำรงอยู่ 2 ฐานะ คือฐานะที่ได้รับเลือกมาจากความไว้วางใจของราษฎร และมีฐานะหนึ่งคือฐานะของโจรใ้สุท

ประการที่ 6 การประกอบความผิดทางเศรษฐกิจ ยากที่จะดำเนินการได้ด้วยคนเพียงคนเดียว มักจะดำเนินการโดยหลายคนหลายกลุ่ม รวมทั้งมีประชาชนเข้าร่วมทั้งโดยรู้ตัวและโดยไม่รู้ตัว จนเชื่อมโยงเป็นขบวนการในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะรวบรวมกันเป็นองค์กรอาชญากรรม(Organization crimes)และขยายตัวออกเป็นอาชญากรรมในระหว่างประเทศต่อไป

ประการที่ 7 มีลักษณะเป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชน ความเสียหายมีมูลค่ามากกว่าอาชญากรรมธรรมดาจำนวนผู้เสียหายในแต่ละครั้งมีเป็นจำนวนมาก และนอกจากมีลักษณะของการทำร้ายมหาชนแล้ว อาจกล่าวได้ว่า รัฐก็นับได้ว่าเป็นผู้เสียหายด้วยเช่นกันเพราะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจบ่อนทำลายทางเศรษฐกิจ ชัด

ขบวนการพัฒนาเติบโตทางสังคมและในแง่ของความมั่นคง ซึ่งบางลักษณะมีผลส่งไปถึงการทำลายศีลธรรม ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมชาติด้วย”

นักอาชญาวิทยา ชื่อ Walter C. Reckless จัดให้ อาชญากรทางเศรษฐกิจ (White - collar - criminals) อยู่ในประเภทของอาชญากรอาชีพที่ใช้เทคนิคขั้นสูงในการกระทำความผิดซึ่งนอกจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพหรืออาชีพที่ตนถนัด ยังมีคุณสมบัติพิเศษต่างจากอาชญากรอาชีพธรรมดา¹¹ คือ

1. อาชญากรอาชีพที่ใช้ความรู้ความสามารถ มีภูมิหลังที่ดีกว่าอาชญากรอาชีพธรรมดา มีความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกดี เป็นที่ยอมรับ นิยมของคนทั่วไป
2. ใช้เทคนิคขั้นสูง ซึ่งมีประสิทธิภาพในการกระทำความผิด ดังนั้นเมื่อเกิดการกระทำความผิดแล้ว จึงทำให้ยากแก่การสืบสวนสอบสวน จับกุม
3. ประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะไม่สะท้อนขวัญของประชาชน ไม่สร้างความโกรธแค้นแก่เจ้าทุกข์ในระยะแรก
4. มีวิธีการทำลายหลักฐานได้แนบเนียน เหลือหลักฐานมัดตัวน้อยที่สุด
5. เป็นอาชญากรรมที่ให้รายได้สูง และวิถีทางการดำเนินชีวิตของอาชญากรพวกนี้ปะปนอยู่กับสังคมของพลเมืองดี

¹¹ วีระพงษ์ บุญโยภาส .“อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 90”. วารสารกฎหมายจุฬาฯ, ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (มกราคม 2536), หน้า 1-2

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชญากรรมธรรมดา(Street Crime) กับ
อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ(Economic Crime)¹²

อาชญากรรมธรรมดา	อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
1. ต้องมีโอกาสในการกระทำความผิด มีการเตรียมการวางแผนหรือไม่ก็ได้	1. ต้องมีโอกาสในการกระทำความผิด มีการเตรียมการวางแผนล่วงหน้า
2. ผู้กระทำจะเป็นบุคคลเดียว หรือมีพรรคพวกร่วมด้วย	2. ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่มักจะร่วมกันหลายคน หรือคล้ายกับรูปองค์กรอาชญากรรม
3. ผลของการกระทำความผิดส่วนใหญ่ มักจะเกิดผลในทันที และเป็นผลที่สามารถเห็นได้ในลักษณะของรูปธรรม	3. ผลของการกระทำความผิดมักจะเกิดขึ้นในระยะยาวและยากแก่การสืบสวนจับกุม
4. ความรู้สึกของประชาชนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการประกอบอาชญากรรมมีมาก ส่วนใหญ่มักจะเคียดแค้นชิงชัง และหวาดกลัว	4. ความรู้สึกของประชาชนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการประกอบอาชญากรรมมีน้อย
	5. ผู้กระทำความผิดมักจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญ
	6. มักเป็นความผิดเกี่ยวกับต่างประเทศ หรือเรียกว่าอาชญากรรมข้ามชาติ

๓. ปัจจัยที่ก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีแรงจูงใจอย่างแรงที่จะทำเงินให้ได้มากๆ¹³ ตามแนวคิดทางจิตวิทยา ซึ่งมองว่ากิเลสตัณหาในตัณมนุษย์ เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้มนุษย์เกิด

¹² รายงานการบรรยายศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2537

ความโลภ ไม่รู้จักอิ่มไม่รู้จักพอ ทำให้มนุษย์มองการณ์ไกลคิดแต่จะได้ฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวมแล้ว ประกอบกับมีปัจจัยหลายประการที่เอื้อต่อการกระทำความผิด ทำให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่

3.1 โอกาสในการกระทำความผิด

องค์กรหรือหน่วยงานเป็นบ่อเกิดอาชญากรรม ยิ่งบุคคลมีตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบต่อหน่วยงานสูงมากเท่าใด ยิ่งมีโอกาสก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจสูงมากขึ้นเท่านั้นเพื่อแลกกับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ตลอดจนความมั่งคั่งและชื่อเสียงของตน ทำให้บุคคลระดับผู้บริหารของบริษัทไม่รีรอที่จะทำผิดกฎหมาย โดยที่หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมกิจกรรมทางธุรกิจมีทรัพยากรไม่เพียงพอที่จะควบคุมสอดส่องได้อย่างทั่วถึงและเป็นที่ยากที่จะพิสูจน์ว่ามีการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจขึ้น ประกอบกับระบบงานยุติธรรมทางอาญาหย่อนประสิทธิภาพจึงเปิดโอกาสให้มีการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

3.2 การตัดสินใจและความมุ่งหมายในการที่จะเข้ากระทำความผิด

การแสวงหากำไรคือวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินธุรกิจ แต่เนื่องจากหน่วยงานต้องดำเนินธุรกิจภายในสภาวะแวดล้อมที่ไม่แน่นอนหลายประการ อันอาจทำให้กิจการของตนต้องขาดทุนหรือประสบความล้มเหลวในการประกอบธุรกิจได้ ดังนั้นเพื่อให้หน่วยงานของตนอยู่รอด จึงทำให้บริษัท ห้างร้านใช้วิธีการต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง เช่น หลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมาย เลี่ยงภาษี และทำผิดกฎหมายโดยตรง¹⁴

การที่สังคมไม่ต่อต้านอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเหมือนเช่นที่ประนามอาชญากรรมธรรมดา ทำให้ตัดสินใจง่ายขึ้นในการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจ ซึ่งนักอาชญา

¹³ Walter Bromberg, 1965, cite on Conklin J.E., "Illegal But Not Criminal : Business crime in America." (New Jersey, Prentice-Hall, Hall, inc., 1977), p 74.

¹⁴ สุพจน์ สุโรจน์ . "อาชญากรรมทางธุรกิจ ข้อคิดจากต่างประเทศ", เทคนิคและแนวทางการป้องกันการฉ้อโกง ผอ.ผอ. ปดอมแปลงในทางธุรกิจการค้าและการพาณิชย์, (กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมนิติการบัญชีและภาษีอากร), หน้า28-31.

วิทยาท่านหนึ่ง คือ Aubert¹⁵ ได้กล่าวถึงเหตุผลว่าทำไมในสังคมจึงไม่ประนามการกระทำที่ถือว่าเป็นอาชญากรคอเชิ้ตขาว(white - collar - crime) เนื่องจาก

1. พฤติกรรมที่ถือว่่านักธุรกิจสร้างความเสียหายให้กับสังคมส่วนรวมเพียงจะมาถือว่่าเป็นการกระทำความผิดเมื่อประมาณ ปลาย ค.ศ.ที่18 โดยถือว่่าการฉ้อโกง,การปลอมแปลง หรือ การโฆษณาที่ไม่ตรงตามความจริง ให้เป็นความผิดอย่างหนึ่งเมื่อปลาย ค.ศ.ที่ 18 แต่การพิสูจน์ในยุคนั้นต้องมีการพิสูจน์อย่างชัดเจนว่าผลการหลอกลวงปลอมแปลง โฆษณาสร้างความเสียหายให้เห็นรูปธรรมอย่างมาก นอกจากนี้ปรัชญาในส่วนของการประกอบธุรกิจที่เรียกว่า การประกอบธุรกิจอย่างเสรีโดยถือว่่าผู้บริโภคต้องระวังตัวเองถ้าไม่ระวังพลาดพลั้งเสียเปรียบเอง ขอบเขตของปรัชญานี้ใช้กันอย่างกว้างขวางมาก

2. สาธารณะชนมักจะไม่ค่อยมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก่อนในการคัดค้านต่อต้านอาชญากรคอเชิ้ตขาว (white - collar - crime) เพราะสาธารณะมองว่่าอาชญากรรมประเภทนี้ยังกำกวมอยู่ระหว่างพฤติกรรมธรรมดาของนักธุรกิจกับการฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งต่างจากอาชญากรที่ใช้กำลังรุนแรงทั่วไป ซึ่งมักจะมีการแสดงออกในรูปแบบที่รุนแรงเสมอ การที่ประชาชนมองอาชญากรคอเชิ้ตขาวอย่างไม่ประนามทำให้การร่วมมือของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ไม่เต็มที่เท่าที่ควรหรือแทบจะไม่ให้ความร่วมมือเลย

3.3 ความรู้ที่จะใช้ในการกระทำผิด

อาชญากรทางเศรษฐกิจ มักจะเป็นผู้มีความรู้พิเศษ ซึ่งเป็นความรู้เฉพาะเรื่องทีคนจะเข้าดำเนินการเป็นอย่างดี คนทีจะโกงธนาคารต้องรู้ระบบของธนาคารเป็นอย่างดี ถ้าจะฉ้อโกงด้วยวิธีการส่งสินค้า ยังต้องเข้าใจทั้งระบบธนาคาร ระบบการขนส่ง ซึ่งสลับซับซ้อน และหาจุดอ่อน เพื่อทำลายจุดแข็งของทั้งระบบธนาคาร และระบบการขนส่งให้ได้เสียก่อน การฉ้อโกงถึงจะสำเร็จได้ จึงเป็นเรื่องทีคนธรรมดาซึ่งไม่ได้อยู่ในวงการนั้น ยากทีจะเข้าใจและทำได้

3.4 ระบบเศรษฐกิจ

ระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจมีส่วนอย่างมากในการกำหนดทิศทางและความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และระบบเศรษฐกิจทีเหมาะสมจะมี

¹⁵ วีระพงษ์ บุญโญภาส. "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ" การเรียนชั้นปริญญาโท สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ปีการศึกษา 2541.

ส่วนสัมพันธ์กับปัญหาอาชญากรรมประเภทนี้เกิดขึ้นในอัตราที่เหมาะสมด้วย ตลอดจนขอบเขตและการควบคุมก็ยังเกี่ยวเนื่องอยู่กับระบบโครงสร้างเศรษฐกิจ ภาษีการเงิน และการคลัง

ก. ระบบเศรษฐกิจแบบผูกขาด

ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีกับแบบผูกขาดจะมีสถิติจำนวนคดีและความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน ในระบบเศรษฐกิจแบบผูกขาด จะมีหน่วยงานที่ใช้เป็นช่องทางให้ได้คิดกระทำผิด เช่น องค์กร ห้างร้าน บริษัทนิติบุคคลต่างๆอยู่ในจำนวนจำกัด ความเชี่ยวชาญและระดับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่กับบุคคลเพียงบางกลุ่ม สำหรับทุนทรัพย์ที่หมุนเวียนในวงธุรกิจและองค์กรของรัฐมีอยู่น้อยกว่า เมื่อเทียบกับระบบเศรษฐกิจแบบเสรี

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบุคคล ทุน และความรู้ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนเทคโนโลยี ที่จะกลับกลายไปใช้กระทำความผิดในทางเศรษฐกิจนั้น ระบบเศรษฐกิจแบบปิด จะมีกลไกควบคุมระบบธุรกิจการค้าอย่างใกล้ชิด ความมั่งคั่งที่ผลิตได้จากระบบเศรษฐกิจแบบปิด จึงมีน้อยกว่า ทุนส่วนใหญ่ รัฐเป็นผู้ถือครอง จำนวนทุนทรัพย์หมุนเวียนที่จะเป็นสิ่งที่จูงใจให้กระทำความผิด โอกาสที่จะเบียดเบียนกันด้วยกำลังทุนทรัพย์เป็นไปได้ยาก นอกจากคนของรัฐแล้ว บุคคลธรรมดาแทบจะไม่สามารถประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้เลย ปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจึงไม่รุนแรงเท่ากับประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด หรือมีการค้าอย่างเสรี ซึ่งนับว่าเป็นข้อดีของระบบเศรษฐกิจแบบปิด

ข. ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี

ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรี มีภาพของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่รุนแรงกว่า เพราะการเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิด เอกชนและรัฐสามารถดำเนินการทางธุรกิจได้อย่างเต็มที่ในเกือบทุกส่วนของสังคม โดยจะเน้นการผลิตเป็นหลัก ฉะนั้นผลผลิตที่จะได้จากเศรษฐกิจแบบเปิดจะมั่งคั่งกว่ามาก เป็นแรงจูงใจให้มีการกระทำผิดได้สูงกว่า

ในประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีคล้ายคลึงกัน แต่ถ้ามีระดับความมั่นคงทางเศรษฐกิจแตกต่างกันแล้ว สถานการณ์ของปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจก็ย่อมจะแตกต่างกันออกไป ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจไม่มั่นคง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ใน

ช่วงที่เศรษฐกิจฝืดเคืองหรือดีขึ้นอย่างรวดเร็ว จะยังมีสถิติอาชญากรรมทางเศรษฐกิจสูงมาก ในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีที่ขาดเสถียรภาพ จะเน้นแต่การผลิตเป็นที่ตั้ง และถือเอาการแข่งขันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว โอกาสที่ผู้ถือครองปัจจัยการผลิต จะเบียดบังคนอื่นด้วยการกักตุนทรัพย์สินนั้น เป็นสิ่งที่กระทำได้ไม่ยากนัก ซึ่งหากปล่อยปละละเลยให้ปราศจากมีการกำกับดูแลเศรษฐกิจและธุรกิจโดยรัฐบาลอย่างจริงจังแล้ว ผลเสียจะเกิดขึ้นจากระบบเศรษฐกิจแบบเสรีที่ไม่มั่นคงนี้ได้

พอสรุปได้ว่า ระบบเศรษฐกิจที่เปิดอย่างมีเสถียรภาพเป็นระบบที่เหมาะสม แต่คงมีเงื่อนไขต่อไปว่า ต้องเป็นระบบ มีช่องทางหรือเปิดโอกาสให้เอกชน ได้ลงทุน ไม่เข้มงวดจนเกินไป เพราะระบบเศรษฐกิจแบบเสรีที่เน้นการแข่งขันนั้น เป็นเรื่องของการใช้โอกาสเสี่ยง ถ้าโอกาสเสี่ยงไม่มี เศรษฐกิจจะไม่เติบโตแบบเสรี แต่จะเติบโตแบบผูกขาด การมีช่องโอกาสไว้นี้ ไม่ได้หมายถึงการเปิดช่องทางไว้ให้กระทำผิด แต่เป็นการปูแนวทางและบรรยากาศให้คนได้คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น ตามวิถีทางของการเติบโตทางการค้าและธุรกิจ เช่น ระบบชำระเงินด้วยเช็ค บัตรเครดิต ตลาดหลักทรัพย์ การประกัน การจัดสรร และระบบการเช่าซื้อ ตลอดจนธุรกิจรูปแบบใหม่ๆ เป็นต้น

4. ประเภทความผิดต่างๆ ที่อยู่ในขอบเขตความหมายของคำว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ด้วยความจำเป็นของรัฐที่จะต้องดำเนินการปราบปรามเพื่อลดความเสียหายมูลค่ามหาศาลลง รัฐจึงต้องสร้างหน่วยงานที่มีลักษณะเฉพาะขึ้นมาทำหน้าที่ปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้โดยตรง เช่น การจัดตั้งกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจตามคำสั่งของกรมตำรวจที่ 924/2535 ขึ้นอยู่ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจ และการจัดตั้งกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร ตามคำสั่งกรมอัยการที่ 244/2530 ให้มีฐานะเป็นกองย่อยในกองคดีอาญา ของสำนักงานอัยการสูงสุด โดยหน่วยงานทั้งสองมีภาระหน้าที่ดำเนินการกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจดังต่อไปนี้

4.1. ความผิดเกี่ยวกับการเงิน และการธนาคาร ได้แก่

1). ความผิดเกี่ยวกับการเงิน และการธนาคาร ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา

- 2). ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายปริวรรตเงินตรา
- 3). ความผิดเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
- 4). การฉ้อโกงโดยเอกสารผ่านทางธนาคาร ในการส่งสินค้าไปยังต่าง

ประเทศ

5). การฉ้อโกงด้วยการใช้เอกสารเลตเตอร์ออฟเครดิต หรือเอกสารการโอนเงินหรือตั๋วแลกเงินระหว่างประเทศปลอม

6). การฉ้อโกงด้วยการใช้พันธบัตร สิทธิบัตรหรือใบหุ้นปลอมหรือใช้โดยมิชอบ

7). การฉ้อโกงในการซื้อขายตลาดค้าผลิตผลล่วงหน้า

8). การฉ้อโกงในการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

9). การฉ้อโกงด้วยการใช้บัตรเครดิต ตั๋วแลกเงินเดินทางระหว่างประเทศ

ปลอม

10). การฉ้อโกง หรือหลักทรัพย์จากเครื่องถ่ายเงินอัตโนมัติ

4.2. ความผิดเกี่ยวกับการค้า และการพาณิชย์ ได้แก่

1). การฉ้อโกง และฉ้อฉลในการซื้อสินค้าจำนวนมาก

2). การล้มละลายโดยฉ้อฉล

3). การให้ หรือโอนยกย้ายถ่ายทรัพย์สินและนิติบุคคลในทางการค้า

โดยมิชอบ

4). การปลอมแปลงใบส่งสินค้า

5). การจัดตั้งนิติบุคคลโดยมิชอบ

6). การฉ้อโกงโดยใช้เทคโนโลยีแผนใหม่ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์

หรือเทเล็กซ์ปลอม

7). การปลอมแปลงดวงตราไปรษณียากร และอากรแสตมป์

8). การฉ้อโกงทางการค้าโดยใช้อุบาย

9). การฉ้อโกงบริษัทประกันภัย

10). การฉ้อโกง และปลอมแปลงบัตรโดยสารยานพาหนะ ในการเดินทาง

หรือเอกสารเดินทาง

- 11). การเปิดเผยความลับทางการค้า และทรัพย์สินทางปัญญา
- 12). การละเมิดลิขสิทธิ์ทางวรรณกรรม และศิลปกรรม
- 13). ความผิดเกี่ยวกับสิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า
- 14). ความผิดเกี่ยวกับการค้า และการพาณิชย์ที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ

4.3. ความผิดเกี่ยวกับ การควบคุมโรคภัยและคุ้มครองผู้บริโภค และการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับอาหารและยา วัตถุ มีพิษ และกรณีอื่น ๆ ในลักษณะดังกล่าว

4.4. ความผิดเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้า และป้องกันการผูกขาด

4.5. ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร สุภาษกร สรรพากร และสรรพสามิต

4.6. ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ แร่ น้ำมันเชื้อเพลิงปิโตรเลียม และอื่น ๆ ลักษณะ เดียวกัน (ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากร ไม่ได้อยู่ในอำนาจของกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ)

5. ทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

5.1 ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory)

Edwin H. Sutherland เป็นบุคคลแรกที่ก่อรูปทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association) ขึ้นมา โดยได้ตั้งคำถามหลักไว้ว่า ทำไมอาชญากร คอเช็ตขาว(White Collar) จึงมองพฤติกรรมในทางธุรกิจที่ผิดกฎหมายของตนว่าเป็นสิ่งที่ ยอมรับได้ ซึ่งผลการวิจัย Sutherland ได้ข้อสรุปว่า คนเราจะกลายเป็นอาชญากรได้ ต้อง ผ่านการเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือการประกอบอาชีพ จนมีทัศนคติค่านิยม และแรงจูงใจที่ทำให้มองว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่ไม่น่าเคารพปฏิบัติตาม หรือแปลความหมาย ของสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ไปในทางที่เห็นว่าการละเมิดกฎหมายเป็นสิ่งที่พึงกระทำ และจากการเรียนรู้และรับเอาอุดมการณ์ที่ได้ถูกถ่ายทอดออกมาด้วยถ้อยคำที่คอกย้ำจากผู้น คนในวงธุรกิจว่า “ธุรกิจ ก็คือธุรกิจ” จนกลายเป็นหลักประจำใจ ทำให้พวกเขาสามารถ อ้างเหตุผลมาแก้ตัวได้เป็นอย่างดี

Sutherland มองว่าพฤติกรรมการกระทำความคิดเป็นสิ่งที่มิได้มีมาแต่กำเนิด หรือสืบทอดทางสายเลือดกรรมพันธุ์ ผู้กระทำความผิดมิได้เริ่มต้นด้วยความคิดที่จะก่อ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หากแต่เริ่มต้นชีวิตเช่นปัญญาชนทั่วไป ที่ต้องการงานที่มั่นคง ที่มีรายได้สูงและมีโอกาสก้าวหน้า กับมีครอบครัวที่อบอุ่น อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี แต่เมื่อต้องเข้าสู่วงการธุรกิจที่ต้องมีการแข่งขันสูง และทุกคนล้วนแต่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพให้ได้รับผลตอบแทนมากที่สุด มีการติดต่อคบหาสมาคม ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับบรรดาผู้ที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากรรมบ้างแล้ว เริ่มจากการเรียนรู้พฤติกรรมและรับเอาวิธีการในการประกอบอาชญากรรม และถูกคุกกลืนเข้าไปสู่ระบบแห่งพฤติกรรมนั้นในที่สุด

5.2 ทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลาง (Techniques of Neutralization)¹⁶

ทฤษฎีนี้เห็นว่าการกระทำความผิดมิได้เกิดจากการเรียนรู้ แต่เกิดจากการกำหนดแบบพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยการใช้เหตุผลเพื่อปกป้องพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้พ้นจากการถูกตำหนิของสังคม และช่วยลดความละอายใจในการกระทำผิด ผู้กระทำผิดจะมีความรู้สึกสบายใจขึ้น ฉะนั้นผู้กระทำผิดจึงกระทำผิดไปโดยไม่รู้สึกรู้ว่าตนทำผิด ปฏิเสธว่าตนไม่ได้ทำผิด หรือปฏิเสธความรับผิดชอบ โดยอ้างว่ากระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือปฏิเสธผู้เสียหาย โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เสียหายเป็นรัฐบาลในประเทศโลกที่ 3 โดยเชื่อว่าไม่มีผู้เสียหายที่แท้จริง ในบางกรณี ผู้กระทำผิดจะประณามผู้ที่ประณามตน เพื่อเป็นข้ออ้างในการประกอบอาชญากรรม เช่นในกรณีที่รัฐบาลในระบบการค้าเสรี ออกกฎหมายมาควบคุมการดำเนินงานของบริษัทอย่างเข้มงวด ผู้บริหารจะหาข้อแก้ตัวในการหลีกเลี่ยงกฎหมายโดยมองว่า กฎหมายควบคุมดังกล่าวไม่จำเป็น และพวกเขาออกกฎหมายเป็นพวกมือถือสาปากถือศีล ซึ่งข้อแก้ตัวเหล่านี้ช่วยลดล้างความรู้สึกผิดหลังจากที่ได้กระทำผิดมาแล้ว ทำให้อาชญากรทำผิดกฎหมายได้อย่างสนิทใจ

จากการศึกษาทฤษฎีทั้งสอง ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง พฤติกรรมที่จะทำให้กลายเป็นอาชญากรได้จะต้องผ่านการเรียนรู้มาจากการดำเนินชีวิตประจำวันหรือจากการประกอบอาชีพ จนมีทัศนคติค่านิยมและแรงจูงใจที่ทำให้มองว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่ไม่น่าเคารพหรือปฏิบัติตาม หรือจะชี้ชัดลงไปก็คือ พฤติกรรมอาชญากรเกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้ตนเอง ในขณะที่ทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลางนั้น การกระทำความผิดมิได้

¹⁶ Gresham Sykes and David Matza, "Techniques of Neutralization : A Theory of Delinquency," American Sociological Review, 22 (December 1957) , p 664-670.

เกิดจากการเรียนรู้ แต่เกิดจากการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีการปกป้องพฤติกรรมเบี่ยงเบน ด้วยการกระทำผิดเพื่อให้พ้นจากการตำหนิของสังคม เช่นตนเองไม่มีฐานะดี ก็พยายามหาช่องทางให้ได้ทรัพย์สินมาจากการกระทำผิด เพื่อให้ตนเองมีฐานะดีขึ้นที่จะได้รับการยกย่องจากคนในสังคม หรือผู้กระทำผิดอาจจะประณามผู้ที่ประณามตนเพื่อเป็นข้ออ้างในการประกอบอาชญากรรม ซึ่งมักจะเกิดกับบุคคลที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจ

๕ 6. ผลกระทบของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจสร้างความเสียหายมากกว่าอาชญากรรมธรรมดา และก่อให้เกิดผลกระทบที่กว้างและลึกกว่า ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ การลงทุน ชื่อเสียงของประเทศ และการประกอบธุรกิจ

6.1 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ไม่มีอาชญากรรมประเภทไหนอีกแล้ว ที่จะสามารถสร้างความเสียหายได้มากเท่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งความเสียหายที่เป็นตัวเงิน วัสดุความเสียหายได้ (Tangible Damage)¹⁷ และ ความสูญเสียที่นอกเหนือจากตัวเงิน / วัสดุเสียหายมิได้ (Intangible Damage) ซึ่งมูลค่าความเสียหายมากมายมหาศาล และผู้เสียหายจำนวนมาก ทำให้ระบบเศรษฐกิจทั้งระบบต้องสั่นคลอน เช่นคดีแชร์แม่หม้อย คดีบีบีซี

6.2 ผลกระทบต่อการลงทุน

หากกิจการเงินทุนใหญ่ๆหรือธนาคารเกิดชะงักงัน ทำให้เกิดความไม่มั่นใจแก่ลูกค้าหรือผู้ที่ต้องติดต่อกับสถาบันนั้น เช่น ธุรกิจ ธนาคาร ต้องการความเชื่อถือจากลูกค้ามาก หากมีการทุจริตเกิดขึ้นในธนาคารนั้น แม้ว่าผลการทุจริตที่เป็นตัวเงิน อาจจะไม่กระทบกระเทือนเสถียรภาพทางการเงิน แต่ถ้าลูกค้าเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในสถาบัน หรือผู้บริหารแล้ว ผลสุดท้ายที่เลวร้ายอาจเกิดขึ้นแก่ธนาคารนั้นได้ และย่อมส่งผลเป็นลูกโซ่ไปถึงเสถียรภาพความมั่นคงทางการเงินของประเทศอย่างแน่นอน

¹⁷ ศิลปพร ศรีจันทเพร . “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : ปัญหาที่รัฐต้องเร่งแก้ไข “. Chulalongkorn Review , ปีที่ 9 ฉบับที่ 34 (มกราคม – มีนาคม 2540) , หน้า 50-59.

6.3 ผลกระทบต่อชื่อเสียงของประเทศ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จะทำลายความไว้วางใจในทางธุรกิจ ศีลธรรมของสังคม ผลิตผลขององค์กรต่างๆ ตกต่ำ ภาพพจน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศถูกมองในแง่ลบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน และการตลาดในสายตาของชาวต่างชาติ เพราะไม่มีผู้ใดต้องการลงทุนค้าขายกับประเทศที่มีชื่อเสียงในด้านการทุจริต ยังผลไปถึงสินค้าออกทุกชนิด และเงินตราที่จะไหลเข้าประเทศ การที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ทุจริต แสดงถึงความด้อยพัฒนาของคนในประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นการเสื่อมเกียรติยศและศักดิ์ศรีของประเทศอย่างยิ่ง

6.4 ผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจ

ผลกระทบที่ทางเศรษฐกิจเรียกว่าค่าโอกาส ซึ่งหมายถึงสิ่งซึ่งประเทศชาติควรได้อีกมากมายแต่ไม่ได้ เพราะภาพพจน์และความเชื่อถือที่เสียไปด้วยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เช่น ในกรณีบัตรเครดิตและเช็คเดินทาง ถ้านักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและความปลอดภัยจากการถือบัตรเครดิตและเช็คเดินทางมากยิ่งขึ้น ย่อมมีผลทำให้นักท่องเที่ยวมีเงินติดตัวมาใช้ในประเทศไทยมากขึ้น แต่ถ้าหากประเทศไทยมีภาพพจน์ที่ไม่ดีเกี่ยวกับบัตรเครดิตในอนาคตมากยิ่งขึ้น เงินจำนวนมหาศาลที่ประเทศไทยจะได้อาจจากการท่องเที่ยวก็พลอยสูญเสียไปด้วย อันส่งผลกระทบต่อธุรกิจของประเทศทั้งระบบ

6.5 ผลกระทบต่อความเชื่อถือในงานกระบวนการยุติธรรม และกฎหมายที่บังคับใช้

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นอาชญากรรมที่สร้างความเสียหายให้แก่สังคมและเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก หากแต่โทษที่ลงหรือสภาพบังคับทางอาญาที่จะใช้กับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีอัตราโทษที่ต่ำก็จะเอื้ออำนวยต่อการกระทำ ความผิด ทำให้มีผลกระทบต่อความเชื่อถือในงานกระบวนการยุติธรรม และกฎหมายที่บังคับใช้

บทที่ 3

การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในต่างประเทศ และประเทศไทย

จากการที่ได้ศึกษาถึงแนวคิด ความหมาย ทฤษฎีและลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมาแล้วในบทที่ 2 ต่อไปจะได้ศึกษาถึงการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของต่างประเทศและการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ต่อไป พร้อมกับยกคดีที่เคยเกิดขึ้นกับสถาบันการเงินของต่างประเทศขึ้นมาทำการศึกษาลงจนจะได้ทำการเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศกับประเทศไทยในบางกรณีอีกด้วย

1. การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของต่างประเทศ

1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ในขณะที่ประเทศไทยเริ่มมีการตื่นตัวเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น ในต่างประเทศได้ตื่นตัวมานานแล้ว เพราะถือว่าเป็นความผิดที่มีผลกระทบที่รุนแรงทั้งต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงได้ออกกฎหมายเพื่อใช้ปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เนื่องจากคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากต้องใช้เวลาในการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาพยานหลักฐานมาลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้นนานกว่าคดีอาญาทั่วไป ดังนั้น หากกฎหมายไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้เพราะเหตุคดีขาดอายุความหรือเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ แล้ว กฎหมายคงขาดความศักดิ์สิทธิ์ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายในหลายประเทศ จึงได้มีการกำหนดอายุความในการดำเนินคดีอาญาสำหรับการกระทำความผิดทางอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้นานกว่าคดีอาญาทั่วไป ซึ่งจะได้ทำการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของต่างประเทศ ดังนี้

1) ประเทศอังกฤษ

ระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษเป็นระบบ Common Law วิธี

พิจารณาความอาญาใช้ระบบกล่าวหา (Accusatorial system) ซึ่งดำเนินคดีโดยคู่ความ ศาลเป็นเพียงคนกลางทำหน้าที่ตัดสิน ส่วนระบบการฟ้องคดีอาญาของประเทศอังกฤษ เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนเพื่อให้การปราบปรามอาชญากรรมประสบผล จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้แม้ตนจะไม่มีส่วนได้เสียในคดีนั้น¹ แต่กรณีนี้ จะถือว่าประชาชนไปฟ้องคดีอาญาก็ไม่ถูกต้องนัก อาจจะเป็นเพียงแต่ไป แจ้งข่าว (lay an information) ต่อผู้พิพากษาศาลแขวงหรือผู้พิพากษาท้องถิ่น ซึ่งก็จะ ดำเนินการสอบสวนหรือไต่สวนมูลฟ้อง และสั่งให้ดำเนินคดีอาญาในศาล มีข้อนำสังเกต คือ เจ้าหน้าที่ของศาลมีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีอาญาในศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณา พิพากษาคดี ทั้งนี้ เป็นไปตามแนวความคิดที่ว่า การปราบปรามผู้กระทำผิด เป็นเรื่องของรัฐ ศาลในฐานะองค์กรของรัฐก็มีหน้าที่เช่นนี้ด้วย

ส่วนเจ้าพนักงานตำรวจที่ใช้อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้องคดีทั่ว ๆ ไปได้ นั้น ได้แก่อำนาจตำรวจท้องถิ่น (เทศบาล) ซึ่งไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของราชการส่วนกลาง ซึ่งเป็นอำนาจร่วมกันระหว่างตำรวจท้องถิ่นกับผู้พิพากษา

ส่วนพนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานอัยการของ ประเทศไทย แต่ในทางปฏิบัติคดีซึ่งมีการกระทำความผิดซับซ้อนหรือยุ่งยาก เช่น คดีที่ เกี่ยวกับการฉ้อโกงธนาคาร เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่สอบสวนของอังกฤษจะขอ ความร่วมมือจากสำนักงานอัยการ เพื่อให้ส่งอัยการผู้เชี่ยวชาญไปร่วมในการสอบสวน และให้คำแนะนำแก่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่สอบสวนแต่เริ่มแรก เพราะสภาพของงาน สอบสวนจะแยกจากงานฟ้องร้องไม่ได้ เนื่องจากจะทำให้การดำเนินคดีซึ่งมีข้อยุ่งยาก ขาดประสิทธิภาพ ฉะนั้น แม้อัยการอังกฤษจะไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาในทาง

¹ ประพันธ์ นัยโกวิท. "การอำนวยความสะดวกในคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ" บทบัญญัติ. เล่ม 52 ตอน 4 (ธันวาคม 2539) หน้า 57

กฎหมายแต่อย่างใดจะเข้าร่วมการสอบสวนกับตำรวจหรือเจ้าหน้าที่สอบสวนตามความเป็นจริง²ซึ่งทำให้การดำเนินคดีอาญาสำคัญประสบความสำเร็จ.

กฎหมายที่เกี่ยวกับการเงินการธนาคารนั้น ในประเทศอังกฤษมี ถือกันว่าในโลกแห่งการพาณิชย์กรรมทุกวันนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ภายใต้หลักกฎหมายว่าด้วยสัญญา (rules of contract law) ไม่ว่าจะเป็นการซื้อสิ่งของหรือโดยสารรถประจำทาง การพักผ่อนหย่อนใจ การเปิดบัญชีธนาคาร จึงเป็นการนำเอากฎหมายสัญญามาใช้ในขั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่เนื่องจากความต้องการของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การให้บริการต่าง ๆ ของธนาคารจึงเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ธนาคารก็เช่นกันได้พยายามที่จะทำหน้าที่สนองความต้องการของธุรกิจมากเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และพยายามกระทำอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องปกติธรรมดา ในขณะที่ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เกิดขึ้นกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมของธนาคาร ได้มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงตาม ไปด้วยอย่างมากเช่นกัน ในช่วงเวลาไม่นานที่ผ่านมา ได้มีกฎหมายใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นซึ่งมีผลใช้บังคับต่อธนาคารในสหราชอาณาจักร เช่น Banking Act 1979, The Estate Agents Act 1979, The Companies Acts of 1980, 1981, The Limitation Act 1980, The Supreme Court Act 1981 และกฎหมายอื่น ๆ เช่นกฎหมายเกี่ยวกับการคลังและการธนาคาร ซึ่งเพิ่มภาระให้แก่ธนาคารที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับในบัญชีธนาคารของลูกค้าให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในความพยายามที่จะลดช่องว่างที่มีอยู่ระหว่างกฎหมายปัจจุบันในส่วนที่เกี่ยวกับการคืนภาษีและการป้องกันการฉ้อโกง

กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการธนาคารของสหราชอาณาจักรนั้น ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าใครคือธนาคาร ใครคือลูกค้าของธนาคาร ซึ่งธนาคารมีหน้าที่ต่อลูกค้า ดังนี้³

- 1) หน้าที่ในการดูแลรักษาทั่ว ๆ ไป
- 2) หน้าที่ในการรับเช็ค
- 3) หน้าที่ในการไม่ยอมจ่ายโดยปราศจากอำนาจการสั่งจ่าย
- 4) หน้าที่ในการเก็บความลับ

² Anthony Roy Taylor. "A Provincial English Prosecutor's View of organised Crime" Resource Material Series No. 43. (UNAFEI, Tokyo, 1993) p. 159.

³ Hamblin Clive. Banking Law. London : Sweet & Maxwell, 1985. P. 10-13

- 5) หน้าที่ในการให้คำแนะนำการลงทุน
- 6) หน้าที่ในการจัดการให้ความคุ้มครองทรัพย์สิน
- 7) หน้าที่ในการจัดทำบัญชีลูกค้า (bank statements)
- 8) การกำกับดูแลบัญชีร่วม (joint accounts)

กฎหมายที่เกี่ยวกับธนาคารนั้น ครอบคลุมแทบทุกธุรกรรมที่ธนาคารทำและทุกหน้าที่ที่ธนาคารหรือพนักงานของธนาคารที่มีต่อลูกค้า รวมถึงการระบุถึงความผิดต่างๆ ที่ธนาคารอาจทำความเสียหายแก่ลูกค้าของธนาคารด้วย เช่น ในการกระทำการล่วงละเมิดของธนาคาร (The Bankers in Tort) ซึ่งมีดังต่อไปนี้⁴

- 1) การปรับเปลี่ยนบัญชีของลูกค้า (Conversion) ด้วยความเพอเรอ ไม่รอบคอบของธนาคารหรือการไม่เอาใจใส่เท่าที่ควร ธนาคารได้หักเงินจากบัญชีของลูกค้าให้กับผู้นำส่งหรือกรณีที่ธนาคารนำส่งทรัพย์สินของลูกค้า ที่อยู่ภายใต้การดูแลของธนาคารไปให้ผู้อื่น การกระทำในลักษณะล่วงละเมิดของธนาคาร

- 2) การทำให้เสียชื่อเสียง (Defamation) เป็นการแสดง statement ของลูกค้าในลักษณะที่ทำให้ลูกค้าถูกมองในแง่ไม่ดี ทั้งที่เป็นความผิดของธนาคารเอง

- 3) การนำเสนอที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด โดยมีเจตนาที่จะหลอกลวง

- 4) ความพลอเรอ (Negligence) การที่ธนาคารไม่รอบคอบในการทำธุรกรรมกับลูกค้า ทำให้เกิดความเสียหายต่อลูกค้า

นอกจากนี้ ประเทศอังกฤษ มีการใช้มาตรการความผิดฐานสมคบมาใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตามหลักกฎหมายอังกฤษ ใ้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง “ความตกลงของบุคคลสองคนหรือมากกว่านั้น เพื่อกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะโดยลักษณะของการกระทำเป็นความผิดสัญญา หรือ ละเมิด หรือเพื่อกระทำการอันชอบด้วยกฎหมาย โดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะได้มีการกระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม”⁵

⁴ Pery F.E. Law and Practice Relating to Banking. 4 Ed. London : Methuen & Co.Ltd., New Fetter Lane, 1983, p. 36-43

⁵ ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. “พระราชบัญญัติมาตรการในกาปราบปรามผู้กระทำความผิดยาเสพติด พ.ศ. 2534: ปัญหาในการดำเนินคดี” **บทบัณฑิตย**. เล่มที่ 51 ตอน 2, 2538, หน้า 57

การสมคบกระทำความผิดตามกฎหมายอังกฤษนี้ จึงเป็นความผิดสำเร็จตั้ง แต่ได้มีการตกลงหรือได้มีการกำหนดแผนการร่วมกันระหว่างผู้กระทำความผิด โดยไม่ คำนึงว่าจะมีการกระทำความผิดที่ได้ตกลงกันตามแผนการหรือไม่

2) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ระบบกฎหมาย Common Law เช่นเดียวกับ ประเทศอังกฤษ แต่วิธีพิจารณาความอาญาเป็นระบบกล่าวหาแบบ Adversary system เป็น ระบบที่พัฒนามาจากประเทศอังกฤษโดยพัฒนามาเป็น Anglo American system ซึ่งเป็น การต่อสู้ระหว่างฝ่ายบังคับใช้กฎหมาย กับฝ่ายนิยมนักสิทธิเสรีภาพพื้นฐาน โดยมีศาล และลูกขุนเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด ซึ่งไม่เหมือนระบบไต่สวนซึ่งเป็นการร่วมกันค้นหาความจริงในระบบของภาคพื้นยุโรป⁶

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรณีของการฉ้อโกงในสถาบันการเงิน (Financial Institutions Fraud) เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดวิกฤติการณ์ทางการเงินใน สหรัฐอเมริกา ทำให้สถาบันการเงินล้มหรือต้องเลิกกิจการ รัฐสภาสหรัฐฯ จึงได้แก้ไข กฎหมายเพิ่มโทษความผิดนี้ให้สูงขึ้น รวมทั้งกำหนดความรับผิดทางแพ่งสำหรับความผิด บางประเภทด้วย

สำหรับการดำเนินการ เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของสหรัฐ อเมริกานั้น มีกฎหมายและมาตรการดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิด ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการรักษาความลับของธนาคาร ปี ค.ศ. 1970 (Bank Secrecy Act 1970) เป็นกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับ เพื่อประกอบกับพระราชบัญญัติ ควบคุมการฟอกเงิน ปี ค.ศ. 1986 (Money Laundering Control Act 1986 หรือ MLCA) เป็นกฎหมายที่กำหนดให้สถาบันการเงิน มีอำนาจตรวจสอบแหล่งที่มาของเงินที่ต้อง สงสัยในสถาบันการเงิน โดยระบุให้ต้องยื่นรายงานทางการเงินที่ผ่านสถานบันการเงินที่มี จำนวนตั้งแต่ 10,000 ดอลลาร์สหรัฐขึ้นไป เพื่อตรวจสอบแหล่งที่มาของเงินที่ต้อง สงสัย ซึ่งตามกฎหมาย Bank Secrecy Act 1970 (31 U.S.C.5322 (a)) ได้กำหนดโทษ จำคุก 1 ปี และปรับ 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ สำหรับการมีเจตนาฝ่าฝืนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่

⁶ ชัยเกษม นิตศิริ "กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปรียบเทียบ" การสอนชั้นปริญญาโท มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ปีการศึกษา 2540.

บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งการเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาได้ถูกกำหนดไว้ใน 31 U.S.C.5322 (g)) ซึ่งนำมาปรับใช้กับการมีเจตนาฝ่าฝืนเท่านั้น

ในระยะแรกของการใช้กฎหมายนี้ สถาบันการเงินได้รับผลกระทบบ้างแต่เมื่อเวลาผ่านไป มีการปรับตัวได้ ผลกระทบหรือปัญหาต่าง ๆ ลดน้อยลงไป กรณีที่เกิดขึ้นกับธนาคารบอสตัน ซึ่งถูกลงโทษปรับเป็นเงิน 2.25 ล้านดอลลาร์ เมื่อปี ค.ศ. 1985 และธนาคารของอเมริกา (Bank of America) ที่ถูกปรับเป็นเงิน 4.75 ล้านดอลลาร์ เนื่องจากธนาคารทั้งสองขาดความรับผิดชอบในการรายงานธุรกรรมที่เป็นเงินสดเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด (Cash Transaction Report)

ในปี ค.ศ.1989 ศาลมลรัฐของสหรัฐอเมริกาในหลายมลรัฐ ได้วางหลักเกณฑ์ว่า ลูกค้าซึ่งได้วางแผนหรือออกอุบายทำธุรกิจเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงาน ถ้ายังไม่มี การแสดงออกให้เห็นเด่นชัดทางภายนอกแล้ว ยังไม่ต้องรับผิดทางอาญา ต่อมา Circuit Court ได้วางหลักว่า การลงโทษทางอาญาสำหรับการวางแผนหรือออกอุบายเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานนั้น โจทก์พิสูจน์เพียงอย่างเดียวว่า จำเลยทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องรายงาน แต่ไม่รายงานก็เป็นการเพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เจตนาของจำเลย และผลกระท การพิสูจน์ไปยังจำเลยแทน

2. กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Money Laundering Regulation 1993) ได้กำหนดให้สถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ บริษัทเงินทุนหลัก ทรัพย์ มีหน้าที่บันทึกข้อมูลการทำธุรกรรมในครั้งแรกของลูกค้า และกำหนดให้สถาบันการเงินต้องจัดทำบันทึกการโอนเงินต่าง ๆ ซึ่งโอนครั้งหนึ่งเกินกว่า 15,000 ดอลลาร์ และเก็บไว้ภายใน 5 ปี รวมทั้งให้สถาบันการเงินรายงานการทำธุรกรรมที่ต้องสงสัยว่าจะ เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินแก่หน่วยงาน National Criminal Intelligence Services หรือ NICS ที่จะทำการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทุกชนิด

3. พระราชบัญญัติว่าด้วยหลักทรัพย์ ปี ค.ศ. 1934 (Securities Exchange Act 1934 หรือ SEC) ตามกฎหมายนี้ มีอำนาจในการตรวจสอบและกำกับดูแลที่เกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์ทั้งทางแพ่งและทางอาญา แต่กรณีการกระทำผิดอาญา SEC จะไม่มีอำนาจดำเนินคดีโดยตรง แต่จะส่งเรื่องให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการให้ แต่กรณีที่มีการสอบสวนก่อนที่จะส่งเรื่องให้กระทรวงยุติธรรมนั้น

ถือเสมือนเป็นการสอบปากคำและกระทำตามขั้นตอนและวิธีการของกระทรวงยุติธรรม
 ทุกประการ ข้อมูลหรือพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ SEC หามาได้นั้น สามารถนำไปใช้แสดง
 ต่อพนักงานอัยการและคณะลูกขุนได้ และยังสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นพยานหลักฐานใน
 การฟ้องร้องคดีต่อศาลได้ด้วยเมื่อ SEC ได้ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานแล้วพบ
 ว่ามีมูลความผิดและมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินคดีอาญาได้ โดยจะรวบรวม
 พยานและทำความเข้าใจไปยังกระทรวงยุติธรรม ซึ่งจะเป็นองค์กรพิจารณาตัดสินว่าจะฟ้อง
 คดีต่อศาลหรือไม่ จากการที่ SEC สามารถติดต่อกระทรวงยุติธรรมได้โดยตรง โดยไม่
 ต้องผ่านขั้นตอนหรือดุลพินิจของหน่วยงานอื่น พยานหลักฐานที่ SEC ได้มาจึงมีความ
 สำคัญต่อการฟ้องร้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ

ในช่วงก่อนที่จะมีกฎหมาย Federal Securities Laws กฎหมาย Common
 Law มิได้ห้ามกรรมการ พนักงานบริษัท หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่ครอบงำกิจการจากการ
 คำหุ้นในบริษัท โดยอาศัยประโยชน์จากข้อมูลภายในเกี่ยวกับบริษัทที่ได้มาเนื่องจาก
 สถานภาพของงาน การกระทำของกรรมการ พนักงานบริษัท หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ จะ
 เป็นความผิดต่อเมื่อมีการให้ข้อมูลอันเป็นเท็จหรือการฉ้อโกงในการซื้อขายหลักทรัพย์
 ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความผิดทางอาญาในเรื่องฉ้อโกง เหมือนกรณีต่างๆ ไป เงื่อนไข
 ขององค์ประกอบของความผิดนี้ เป็นเรื่องที่ไม่สมเหตุสมผล เนื่องจากลักษณะของการค้า
 หลักทรัพย์ ซึ่งกระทำผ่านตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายไม่สามารถและไม่จำเป็นที่
 จะต้องรู้ตัวหรือคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้าเป็นคู่สัญญา และคุณสมบัติของคู่สัญญามีใช้
 สาระสำคัญในการทำนิติกรรมอีกต่อไป⁷

ต่อมาศาลได้วางแนวทางกฎหมาย โดยที่กรรมการมีสถานะพิเศษกับบริษัท
 ทำให้กรรมการไม่สามารถแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวได้ โดยบริษัทหรือผู้ถือหุ้นต้อง
 เสียหาย⁸ และกฎหมายในเรื่องนี้ได้รับการพัฒนาไปอย่างมาก จนขณะนี้ ศาลในบางรัฐได้
 มีแนวคำพิพากษาให้ผู้ถือหุ้นใช้สิทธิฟ้องแทนบริษัทในการเรียกร้องค่าเสียหายจาก

⁷ มานิดา ซินเมอร์แมน. "ความเป็นมาและข้อสังเกตบางประการของกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยว
 กับการซื้อขายหลักทรัพย์โดยบุคคลวงใน (Insider Trading) ในสหรัฐอเมริกา" วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 26
 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2539) หน้า 292.

⁸ คดี Oliver V. Oliver, 118 Ga 362, 45 S.E. 223 (1903)

กรรมการซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดในเรื่องที่เกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์โดยบุคคลวง
ใน⁹

นอกจากกฎหมายที่ใช้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทาง
เศรษฐกิจดังได้กล่าวมานั้นแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกา ยังมีมาตรการเสริมอื่น ๆ อีกที่นำมา
ใช้ปราบปรามการกระทำเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่

1) การใช้มาตรการสมคบ (Conspiracy)

หลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญาตามแนวความคิดของระบบ
Common Law นั้น การกระทำใด ๆ ที่จะเป็นความผิดอาญาได้ จะต้องเข้าองค์ประกอบ
พื้นฐานของโครงสร้างความรับผิดทางอาญา ซึ่งมี 2 ประการใหญ่ ๆ คือ¹⁰ ประการแรก
จะต้องมีการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือมีองค์ประกอบในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำ
(Actus Reus หรือ Evil Act) ประการที่สอง จะต้องมีความเจตนาชั่วร้าย
(Mens Rea หรือ Evil mind) อยู่ภายในนั่นเอง จากองค์ประกอบหลักทั้งสองนี้ การ
กระทำใดแม้จะก่อให้เกิดผลเสียหาย แต่ถ้าขาดเจตนาชั่วร้ายก็ย่อมไม่มีความผิดทางอาญา ใน
ทำนองเดียวกันการคิดที่จะกระทำความผิดอยู่ภายในใจ แต่ยังไม่มีการกระทำออกมาก็ย่อม
ไม่เป็นความผิดทางอาญาด้วย

ขอบเขตของความผิดฐานสมคบ สามารถครอบคลุมลงโทษผู้ที่ร่วมอยู่ด้วยได้
กว้างขวางกว่าหลักเกณฑ์เรื่องผู้กระทำความผิดหลายคน (Complicity) ตามกฎหมายอาญา
ของ Common Law กล่าวคือ การกระทำของผู้ร่วมสมคบกัน (Co-conspirators) อาจจะไม่
ถึงขั้นร่วมกันกระทำผิดถึงขนาดที่เป็น “ตัวการร่วม” ในความผิดสำเร้จนั้นหรืออาจจะไม่
เข้าลักษณะของ “ผู้สนับสนุน” ในความผิดฐานนั้น แต่ผู้ร่วมสมคบกันจะมีความผิดฐาน
สมคบและหากมีการกระทำการตามที่ตกลงกัน ผู้ที่ร่วมสมคบ ก็จะต้องรับผิดชอบในความผิด
สำเร้จนั้นด้วย

ความผิดฐานสมคบมีลักษณะแตกต่างจากความผิดฐานพยายาม ซึ่งจะถูกลิ้น
(Merge) ไปด้วยความผิดสำเร้จ ทั้งนี้เพราะความผิดฐานสมคบถือเป็นความผิดฐานหนึ่งต่าง

⁹ คดี In re Orfa Securities Litigation, 654 F. Supp. 1449 (1987)

¹⁰ กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์. “การนำหลักความผิดสมคบมาใช้ในประเทศไทย” วารสารวิชาการ. ปี 16
ฉบับ 190 (ธันวาคม 2536) หน้า 71-94

หากจากความผิดที่ประสงค์จะลงมือกระทำ กล่าวคือ หากมีการสมคบกันจะไปกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง เช่น ปล้นธนาคาร ผู้สมคบกันก็จะมี ความผิดฐานสมคบกันเพื่อไปปล้นธนาคารฐานหนึ่ง ไม่ว่าจะได้มีการลงมือกระทำการปล้นธนาคารจริงตามที่ตกลงกันหรือไม่ และหากได้ลงมือปล้นจริง ก็จะมี ความผิดในความผิดที่ประสงค์จะทำนั้นด้วย เช่น หากปล้นสำเร็จ ก็จะมี ความผิดฐานสมคบปล้นทรัพย์สินหนึ่งกับความผิดฐานปล้นทรัพย์สินอีกฐานหนึ่ง หากไม่สำเร็จจะผิดฐานสมคบฐานหนึ่งกับฐานพยายามปล้นทรัพย์สินอีกฐานหนึ่ง

ตามกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกา การสมคบกันกระทำผิดอาญา เป็นความผิดฐานหนึ่ง ซึ่งตาม 18 U.S.C. มาตรา 371¹¹ การกระทำผิดซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้น เป็นเพียงลหุโทษ และจำเป็นต้องกล่าวถึงข้อตกลงวัตถุประสงค์ที่มุ่งกระทำโดยผิดกฎหมายของการสมคบกัน อย่างน้อยที่สุดการกระทำโดยเปิดเผย ดังนั้น การฟ้องคดีตามมาตรา 371 ไม่อาจนำไปใช้ในกรณีสมคบกันประกอบกิจกรรมมิฉาชีพขององค์กรอาชญากรรมได้ เพราะโครงสร้างขององค์กรอาชญากรรมได้แบ่งการบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้น มีกฎเกณฑ์ในการทำงานของตนเองซึ่งเข้มงวดและเป็นความลับ การกระทำของบุคคลเพียงคนเดียวคนหนึ่งจะไม่กระทบถึงองค์กร แม้ว่าบุคคลที่เข้าร่วมในองค์กรอาชญากรรมจะถูกจับกุมดำเนินคดี แต่องค์กรอาชญากรรมยังคงตั้งอยู่ยาวนานและครอบครองผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรมต่อไป

สภาองเกรสสหรัฐอเมริกา ได้ออกกฎหมายฉบับหนึ่ง คือ Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act 1970 (RICO) เพื่อใช้โต้ตอบองค์กรอาชญากรรม ซึ่งเป็นการนำแนวคิดพื้นฐานเรื่องความผิดฐานสมคบมาดัดแปลงโครงสร้างแนวคิดเรื่อง “บรรษัทอาชญากรรม” (Criminal Enterprise) ขึ้นมา ซึ่งมีข้อสำคัญว่า กิจกรรมทั้งหลายของสมาชิกของบรรษัทอาชญากรรม ไม่ว่าจะกระทำในเรื่องอะไร ให้ถือ

¹¹ มาตรา 18 U.S.C. 371 บัญญัติว่า “บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมคบกันกระทำความผิดอาญาต่อสหรัฐหรือหน่วยงานของสหรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสมคบกัน บุคคลนั้นต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นเหรียญสหรัฐ หรือจำคุกไม่เกินห้าปีหรือทั้งจำทั้งปรับ” อ้างใน ปิยะพันธ์ สารากบรวิรักษ์. “การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน” วิทยานพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิตย์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539, หน้า 17

ว่ามีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันคือ เพื่อสนับสนุนความยั่งยืนก้าวหน้าของบรรษัทอาชญากรรมนั้นทั้งสิ้น ด้วยแนวคิดนี้ จึงเปรียบเสมือนสร้างปฏิกริยาลูกโซ่ในการสร้างเครือข่ายโยงใยของการสมคบ ทำให้สามารถดึงสมาชิกทุกคนในบรรษัทอาชญากรรม ไม่ว่าจะกระทำประเภทไหน ไม่ว่าจะถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตามมาฟ้องคดีภายใต้กฎหมายนี้ได้ทั้งหมด¹²

การสมคบกันกระทำความผิดอาญานั้น ตาม RICO ผู้ที่สมคบกันแต่ละคนต้องรับผิดชอบสำหรับการกระทำใด ๆ ซึ่งผู้ที่สมคบกันได้กระทำไปโดยลำพังหรือโดยผู้ที่สมคบกันได้กระทำไปทุกคน ทั้งนี้ ต้องอยู่ในวัตถุประสงค์ของการสมคบกันแม้ว่าผู้ที่ได้สมคบกันนั้นจะมีได้อยู่ด้วยในเวลาที่กระทำการนั้น หรือผู้ที่กระทำการนั้นจะมีได้ถูกฟ้องคดี ถ้าการสมคบกันกระทำความผิดจะก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตของผู้อื่น ผู้ที่สมคบกันต้องรับผิดชอบแม้ว่าผู้นั้นจะมีได้ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย การกระทำใด ๆ ของผู้ที่ได้สมคบกันกระทำไป เพื่อให้บรรลุผลในแผนการกระทำความผิดอาญา อาจกล่าวได้ว่าเกิดจากการกระทำของบุคคลที่ได้สมคบกันทุกคน แม้ว่าวิธีการที่จะกระทำนั้นจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ถ้าได้กระทำไปนอกขอบวัตถุประสงค์ของการตกลงกัน ผู้ที่กระทำการนั้นต้องรับผิดชอบเฉพาะตัว

วัตถุประสงค์สำคัญของ RICO คือ การขจัดการแทรกแซงขององค์กรอาชญากรรมและการประกอบมิจฉาชีพในธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมายในทางการพาณิชย์ของรัฐ ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว RICO จึงกำหนดฐานความผิดที่สำคัญสี่ประการ ตาม 18 U.S.C. มาตรา 1962 คือ

(a) เป็นการมิชอบด้วยกฎหมายในกรณีที่ได้รับรายได้โดยตรงหรือโดยอ้อมจากการกระทำมิจฉาชีพหรือเรียกเก็บหนี้ซึ่งบุคคลเช่นว่านั้นมีส่วนร่วมเป็นตัวการ ตามมาตรา 2 บทที่ 1 ประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกาและนารายได้นั้นไปลงทุนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์หรือก่อตั้งหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในธุรกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อการค้าภายในหรือการค้าระหว่างประเทศ

(b) เป็นการมิชอบด้วยกฎหมายในกรณีและผู้ใดเข้าถือเอากิจการธุรกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อการค้าภายในประเทศหรือต่างประเทศ โดยมีส่วนร่วมหรือกระทำการโดยตรง

¹² กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์. เรื่องเดียวกัน. หน้า 84

หรือโดยทางอ้อมในกิจการธุรกิจดังกล่าว เพื่อการประกอบกิจกรรมมีจลาชีพหรือ เพื่อการ
 (d) เป็นการขอบด้วยกฎหมายในกรณีผู้ใดสมคบกันเพื่อกระทำการตามความ
 ในอนุมาตรา (a) (b) หรือ (c) ของมาตรานี้

ตาม RICO จะรวมถึงความผิดเกี่ยวกับกฎหมายห้ามการกระทำอันเป็นการฉ้อ
 ฉลโดยใช้ไปรษณีย์และโทรศัพท์ (the mail and wire fraud) และการกระทำผิดใดอันเกี่ยว
 ข้องกับการฉ้อโกงในการขายหลักทรัพย์ (fraud in the sale of securities) จะถูกลงโทษภาย
 ใต้ Federal law การขายหลักทรัพย์ที่เป็นการฝ่าฝืน Rule 10 b-5 หรือ Rule 14e-3 หรือ
 Section 17(a) ถือเป็นประกอบมีจลาชีพตามกฎหมาย RICO ด้วย นอกจากนี้กฎหมาย
 RICO ยังใช้บังคับกรณีการซื้อหลักทรัพย์ด้วย (purchases of securities) เพราะการซื้อจะ
 เกิดขึ้นได้จะต้องมีการขายจากบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ซึ่งรูปแบบของการประกอบ
 มีจลาชีพตามกฎหมาย RICO จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบของ ความต่อ
 เนื่องและความสัมพันธ์ (continuity and relationship) และต้องไม่ใช่ลักษณะเป็นเพียงการ
 กระทำที่เป็นการทิ้งช่วงเป็นระยะ ๆ (not just sporadic activity) และต้องแสดงให้เห็น
 ถึงความเกี่ยวข้องใด ๆ ระหว่างผู้กระทำความผิดและองค์กรอาชญากรรม

ส่วนการริบทรัพย์ตามกฎหมาย RICO นั้น เป็นการริบทรัพย์กึ่งการลงโทษใน
 ทางอาญาและกึ่งการลงโทษที่มุ่งกระทำต่อตัวทรัพย์ โดยทรัพย์นั้นจะต้องอยู่ในเขต
 อำนาจศาลที่พิจารณาหรือไม่ริบก็ได้ จะเห็นว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้หลักการริบ
 ทรัพย์ทั้งทางแพ่งและทางอาญาผสมผสานกัน เพื่อแก้ปัญหาในการปราบปรามองค์กร
 อาชญากรรมในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วย

ในการพิสูจน์ความผิดของการดำเนินคดีในความผิดฐานสมคบนั้น จะได้รับ
 ข้อยกเว้นในส่วนที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์เรื่องพยานหลักฐานและวิธีพิจารณาซึ่งแตกต่างจาก
 การดำเนินคดีอาญาอื่นเป็นอย่างมาก ข้อยกเว้นในเรื่องนี้ จะทำให้อัยการผู้ฟ้องคดีได้รับ

ประโยชน์เป็นอย่างมาก เช่น ในเรื่องพยานหลักฐานนั้น ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law จะมีกฎเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานที่เคร่งครัด ทั้งนี้เพราะเป็นระบบที่ดำเนินคดีอาญา ที่อยู่บนพื้นฐานของระบบกล่าวหา หรือระบบปรปักษ์ (Adversary system) ที่อยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เมื่อผู้กล่าวหาอ้างว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดก็ต้องพิสูจน์โดยมีศาลทำหน้าที่เป็นกรรมการผู้เป็นกลางในการวินิจฉัย และโดยที่หัวใจของระบบนี้ อยู่ที่ความเท่าเทียมกันของทั้งสองฝ่าย รัฐจึงต้องสร้างกฎเกณฑ์เพื่อช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหา ทั้งนี้ เพราะผู้กล่าวหาไม่มีอำนาจเป็นตัวแทนยอมได้เปรียบผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งเป็นคนธรรมดา จึงต้องมีหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocence) โดยผู้กล่าวอ้างมีหน้าที่นำสืบ หรือหลักการเกี่ยวกับกฎเกณฑ์เรื่องพยานหลักฐานมาช่วยทำให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันมากขึ้น หลักเกณฑ์เรื่องพยานหลักฐานจะมีข้อห้ามรับฟังพยานบอกเล่า (Hearsay)

ส่วนการพิสูจน์ความผิดเรื่องสมคบ ศาลจะอนุญาตให้นำพยานบอกเล่ามาเป็นพยานหลักฐานประกอบการวินิจฉัยของศาลได้ ซึ่งจะเป็นการผ่อนเบาภาระแก่อัยการผู้เป็นโจทก์อย่างมาก การฟ้องจำเลยฐานสมคบตาม RICO นั้น จึงง่ายกว่าการฟ้องคดีสมคบกันกระทำความผิดอาญาทั่ว ๆ ไป และไม่ต้องพิสูจน์ถึงขนาดที่ว่า ผู้ต้องหาแต่ละคนได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย RICO อย่างไร เพียงแต่พิสูจน์ให้เห็นแต่เพียงว่า ผู้ต้องหาตกลงที่จะกระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย RICO ก็เป็นการเพียงพอแล้ว

2) การรับฟังข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ¹³

หลัก Best Evidence Rule ของกฎหมาย Common Law บังคับให้ต้องนำต้นฉบับเอกสารมาสืบถ้าไม่มีจึงใช้สำเนามาสืบได้ แต่การนำสืบข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะต้องนำสืบโดยพยานผู้เชี่ยวชาญ เพราะไม่ว่าจะนำสิ่งใดมาอ้างอิงเป็นพยาน เช่น แผ่นดิสก์ หรือ Print out ส่วนต้องการคำอธิบายมิใช่เป็นเพียงคำอธิบายของพยานผู้รู้เห็นความเป็นมา แต่ต้องเป็นคำอธิบายของผู้เชี่ยวชาญ ระยะแรกการนำสืบข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จึงเป็นลักษณะของการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นการนำสืบที่ค่อนข้างจะใช้

¹³ พรเพชร วิชิตชลชัย. "การรับฟังข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน : ปัญหาและข้อเสนอนั้น" *ศุภพาท*. ปี 42 เล่ม 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2538) หน้า 85-103

เวลาและสร้างความไม่สะดวกและมีปัญหามากพอสมควร ต่อมามีการหาทางออกว่า Print out ที่ได้จากเครื่องนั้น เป็นผลผลิตของการเล่นซ้ำ ข้อมูลเมื่อ Input กับ Output เหมือนกับการรับรองความถูกต้องแท้จริงจึงยอมกระทำได้โดยผู้เกี่ยวข้องกับเอกสารนั้น

เมื่อสหรัฐอเมริกาปรับปรุงกฎหมายลักษณะพยานที่ใช้ในศาลรัฐบาลกลาง จึงได้มีการกำหนดไว้ในข้อ 1001 แห่ง Federal Rule of Evidence (FRE) ยอมรับการอ้างส่ง Print out เป็นพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อพิสูจน์เนื้อหาของข้อมูลที่บันทึกไว้ ฉะนั้น ในการพิสูจน์เนื้อหาของข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สิ่งที่ต้องกำหนดให้คู่ความนำมาอ้างส่งศาล ในขั้นแรกคือ Print out หากต่อมาก็การโต้เถียงถึงความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลใน Print out นั้น คู่ความย่อมมีสิทธินำพยานหลักฐานอื่นมาสืบพิสูจน์ เช่น software หรือพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและไม่ใช่อุเชี่ยวชาญ

3) ประเทศญี่ปุ่น

ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์ปี ค.ศ. 1948 (The Securities Exchange Law 1948) มีองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยในการวางข้อกำหนดทางกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และแนวทางการปฏิบัติ โดยการแยกธุรกิจหลักทรัพย์ออกจากธุรกิจอื่น ๆ ของธุรกรรมทางการเงิน และออกข้อกำหนดที่เข้มงวดสำหรับการเตรียมการเกี่ยวกับการแถลงการทางการเงิน ต่อมา รัฐบาลได้ออกกฎหมาย The Securities Exchange Law 1948 (The Amendment 1989) ออกมาบังคับใช้เกี่ยวกับหลักทรัพย์

The 1948 Law มาตรา 58 เป็นบทบัญญัติถึงการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ โดยผู้ละเมิดอาจถูกจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 3 ล้านเยน¹⁴ แต่กฎหมายนี้ ก็ยังไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะมาตรา 58 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดการกระทำความคิดไว้กว้างเกินไป บทบัญญัติไม่ชัดเจน เคยมีกรณีที่จำเลยยกข้อต่อสู้ว่า ถ้อยคำในมาตรา 58 ที่ว่า “ใช้เครื่องมือ...ในการฉ้อโกง” มีความคลุมเครือเกินไปที่บุคคลใดจะรู้ว่ามีความหมายครอบคลุมเพียงใด บทบัญญัติดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะ แต่ศาลสูงแห่งโตเกียว ปฏิเสธไม่พิจารณาข้อต่อสู้

¹⁴ Article 197 para. 2 and Article 202 of the 1948 Law.

ของจำเลยดังกล่าว”¹⁵ แต่ก็เป็นที่เห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าวมีจุดอ่อนที่จะทำให้จำเลยยกขึ้นต่อสู้ได้

เมื่อไม่มีการกำหนดข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ภาระการพิสูจน์องค์ประกอบความผิดจึงต้องอาศัยหลักกฎหมายอาญาทั่วไป เช่น การพิสูจน์ว่าจำเลยรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อมูลภายใน อัยการจะต้องมีภาระพิสูจน์ถึงองค์ประกอบภายนอกว่าเป็นบุคคลภายใน มีการกระทำตามที่กฎหมายห้ามหรือไม่ เป็นต้น ต่อมาจึงพิสูจน์ว่าผู้กระทำความผิดรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อมูลภายใน อันเป็นการพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำความผิด และอาศัยข้อเท็จจริงเช่นว่านั้นในการตัดสินใจกระทำความผิดหรือไม่ แม้จะเคยมีการสอบสวนกรณี Nisshin-Kisen K.K. ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนใน The Second Tokyo Stock Exchange (TSE) ได้ออกหุ้นเพิ่มทุนใหม่ในปี ค.ศ.1989 เพื่อนำเงินขายหุ้นเพิ่มทุนดังกล่าวไปซื้อหุ้น เพื่อควบคุมความเสี่ยงข้างมากของธุรกิจโรงแรมในนครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย เป็นกรณีที่ TSE สงสัยว่าจะมีการซื้อขายโดยใช้ข้อมูลภายใน จึงได้เข้าไปสอบสวน อย่างไรก็ตาม บริษัทหลายแห่งปฏิเสธที่จะส่งมอบบัญชีลูกค้าและรายงานการซื้อขายหลักทรัพย์ให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ตลาดหลักทรัพย์¹⁶

เมื่อมาตรา 190-2 และมาตรา 190-3 แห่ง The 1989 Amendment ไม่มีข้อสันนิษฐานในเรื่องการรับรู้ของบุคคลภายในของบริษัท และบุคคลภายใน ในการทำ Tender Offer มาปรับใช้แต่อย่างใด ดังนั้น อัยการไม่เพียงแต่จะต้องพิสูจน์สอบสวนว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลภายในแล้วยังต้องพิสูจน์ถึงการรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือข้อ

¹⁵ Hifeke Kojima. Japan in Insider Trading : The law of Europe, The United states and Japan, ed. Emanuel Gaillard (Deventer, The Netherland : Kluwer Law and Taxation Publishers, 1992) p. 328.อ้างใน จิรายุทธ ทรนวบ. “ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลภายในซื้อขายหลักทรัพย์ ตามมาตรา 241 แห่งพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 , หน้า 154

¹⁶ Hiroshi Oda. Regulation of Insider Trading in Japan, in Japanese Banking, Securities and Antimonopoly Law. Ed. Hiroshi Oda and R. Geoffery Grice, (London : Buterworths, 1988) p. 90อ้างใน จิรายุทธ ทรนวบ. “ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลภายในซื้อขายหลักทรัพย์ ตามมาตรา 241 แห่งพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535, หน้า 194-195

เท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับ tender offer แล้วแต่กรณีและมีการใช้ข้อเท็จจริงดังกล่าวในการซื้อขายหลักทรัพย์หรือไม่¹⁷

ตามมาตรา 189 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนเรียกคืนผลกำไรจากกรณีที่พนักงานหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัทจดทะเบียน ได้รับจากการซื้อหรือขายหุ้นของบริษัทภายในระยะเวลา 6 เดือนหรือน้อยกว่านั้น นับแต่ได้รับการร้องขอจากผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่ง ผู้ถือหุ้นคนนั้นสามารถฟ้องร้องศาลเพื่อเรียกผลกำไรดังกล่าวคืนมาในนามของบริษัทได้ โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่า การซื้อขายหลักทรัพย์ดังกล่าวกระทำไปโดยการฉ้อฉลหรือโดยใช้ข้อมูลภายในหรือไม่ กล่าวคือ หากบุคคลภายในซึ่งได้แก่ กรรมการหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทผู้ออกหลักทรัพย์ที่ถือหุ้นตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดเข้าซื้อหุ้นบริษัทดังกล่าวและได้รับผลกำไรอันเนื่องมาจากการเข้าซื้อและขายหรือขายและซื้อหลักทรัพย์ที่เกิดขึ้นในช่วง 6 เดือน บริษัทผู้ออกหลักทรัพย์ดังกล่าวสามารถใช้สิทธิเรียกคืนผลกำไรดังกล่าวได้ หรือผู้ถือหุ้นสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อบริษัทได้

1.2 กรณีศึกษาคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการเงิน การธนาคารในต่างประเทศ

1) ธนาคารบีซีซีไอ (Bank of Credit & Commerce-International)

ก. ลักษณะการกระทำความผิด

กรณีที่รัฐบาลอังกฤษได้สั่งปิดธนาคาร บีซีซีไอ (B.C.C.I.) เมื่อ 5 กรกฎาคม 2534 เนื่องจากธนาคารชาติได้พบหลักฐานการฉ้อโกงในธนาคาร มีการแก้ไขบัญชีในธนาคาร หลบเลี่ยงการแสดงหลักฐานไม่ยอมบันทึกยอดเงินฝากเงินกู้ลงในบัญชี ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้สอบบัญชีและผู้ควบคุมธนาคารพบเห็นความผิดในงบดุลของธนาคาร ทำให้บัญชีที่แสดงต่อหน้าสาธารณชนนั้น มิใช่บัญชีที่แสดงฐานะที่แท้จริงของธนาคาร เพราะได้มีการปิดบังยอดขาดทุนของธนาคาร ซึ่งเป็นวิธีการฉ้อฉลที่เคยใช้กันมาแล้ว โดยเอาเงินฝากใหม่ไปสมทบหนี้เก่า โดยไม่มีการลงบัญชีเงินฝากทั้งหมดที่เข้ามาสู่ธนาคาร ซึ่งคิดเป็นมูลค่าหลายล้านดอลลาร์ ซึ่งถวิลวิธีการฉ้อโกงดังกล่าวนี้ สามารถ

¹⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 193

ดำเนินการมาอย่างราบรื่นเป็นเวลานานนั้น จะต้องอาศัยความยินยอมและรู้เห็นจากบรรดาผู้มีอำนาจในธนาคารซึ่งรับผิดชอบในเรื่องการประกอบการธนาคาร

ข. วิเคราะห์ลักษณะความผิดต่อธนาคาร

การฉ้อฉลของธุรกิจการธนาคารในกรณีของ ธนาคาร บีซีซีไอ เป็นเรื่องอื้อฉาวมีหน่วยงานสืบราชการลับของสหรัฐอเมริกา (CIA) เข้ามามีส่วนช่วยในการให้บริการของธนาคาร บีซีซีไอ ในการส่งเงินไปให้ฝ่ายกบฏที่ต่อต้านรัฐบาลอาฟกานิสถาน โดยผ่านทางปากีสถาน ดังนั้น จึงได้ล่วงรู้ถึงภาวะของธนาคารและน่าจะได้ออกกล่าวแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมธุรกิจให้ทราบ นอกจากนี้ บีซีซีไอ ยังให้บริการแก่พ่อค้ายาเสพติดด้วย ในที่สุด ธนาคารได้พังทลายลงโดยสร้างความเสียหาย ความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนเป็นจำนวนมากที่ฝากเงินไว้กับธนาคาร ส่วนลักษณะการกระทำ ความผิดของธนาคาร ได้แก่

(1) มีลักษณะของการสมคบกันกระทำความผิด เพราะธนาคารมีเครือข่ายที่ใหญ่โต ดำเนินกิจการมานาน การกระทำการฉ้อโกงจะต้องมีผู้บริหารระดับสูงรู้เห็น สมคบการกระทำผิดด้วยกันในลักษณะเป็นองค์กรใหญ่

(2) เป็นแหล่งฟอกเงินที่สำคัญ เพราะธนาคารให้บริการแก่พ่อค้ายาเสพติดให้โทษ ค้าอาวุธรวมอยู่ด้วย

(3) ลักษณะความผิด เป็นการฉ้อฉลปิดบังบัญชีงบดุลของธนาคาร

ค. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและแนวทางแก้ไข

จากการที่ได้ศึกษาถึงการกระทำความผิดต่อธนาคารนั้น จะพบว่า การตรวจสอบของธนาคารชาติของอังกฤษมีความล่าช้า เพราะได้มีการแก้ไขบัญชีของธนาคารมาเป็นเวลานานแล้ว หากธนาคารชาติมีความเข้มงวดในการใช้กฎหมายที่จะเข้าดูแล ตรวจสอบบัญชีการเงินของธนาคารอย่างใกล้ชิดแล้ว การทุจริตต่อธนาคารจะเกิดขึ้นได้ยาก

2) ธนาคารแบริงส์ (Barings)

ก. ลักษณะการกระทำความผิด

เหตุการณ์ที่เป็นตัวต้นเหตุทำให้บริษัทแบริงส์ ต้องมีอันเลิกล้มกิจการไปเกิดขึ้นเมื่อประมาณช่วงปลายปี ค.ศ. 1994 เมื่อ นิโคลัส ลีสัน ทำสัญญาซื้อ

ตราสารอนุพันธ์ (Derivatives) ในรูปของดัชนีนิเกอิ 225 โดยผ่านจากตลาดอนุพันธ์ สิงคโปร์ ที่ชื่อว่าซิมเม็กซ์ (SIMEX = Singapore International Monetary Exchange) และตลาดอนุพันธ์โอซากา ญี่ปุ่น โดยมูลค่าสัญญาหนึ่งราคาประมาณ 120,000 ปอนด์ โดย ลีสันซื้อสัญญาดัชนีนิเกอิในบัญชีแบริงส์ถึง 20,076 สัญญา โดยไม่จัดการขายไปด้วยพร้อม ๆ กันเพื่อลดความเสี่ยง แต่ลีสันกับแจ๊งไปยังบริษัทแม่ในกรุงลอนดอนและตลาดหลักทรัพย์ซิมเม็กซ์ไว้อย่างตรงกันข้าม ทั้งนี้ ด้วยการคาดหวังว่าราคาหุ้นในญี่ปุ่น จะสูงขึ้นและดึงให้ดัชนีนิเกอิสูงตามไปด้วย แต่ได้เกิดแผ่นดินไหวที่เมืองโกเบ ราคาหุ้นในญี่ปุ่นจึงตกลงไปด้วยเป็นลำดับ ดัชนีนิเกอิอยู่ในระดับที่ติดลบ ทำให้บริษัท แบริงส์ต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนมหาศาลถึง 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมากกว่าทุนสำรองของบริษัท จนในที่สุดต้องขายกิจการให้แก่บริษัท ING- International Nederlanden Group' NV ซึ่งเป็นบริษัทของประเทศเนเธอร์แลนด์ ในราคา 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ข. วิเคราะห์ลักษณะความผิดต่อธนาคาร

ความเสียหายของบริษัทแบริงส์ จนในที่สุดต้องล้มเลิกกิจการไป อาจวิเคราะห์สาเหตุได้ 3 ประการ คือ

ประการแรก เกิดจากการสมคบกันกระทำความผิด

(Conspiracy) โดยมีข้อสังเกตว่า ลีสัน ไม่น่าจะทำผิดเพียงคนเดียวโดยลำพัง แต่น่าจะมีผู้ร่วมกระทำด้วยเป็นขบวนการใหญ่ โดยที่ ลีสัน เป็นเพียงกลไกในการลงทุน

ประการที่สอง เกิดจากการปกปิดซ่อนเร้น (Cover-up) มีการปลอมแปลงเอกสารและไม่แจ้งความจริงแก่คณะกรรมการควบคุมตลาดซิมเม็กซ์และผู้บริหารบริษัทแบริงส์ ลอนดอน

ประการที่สาม เกิดจากความไว้วางใจ (Cock-up) เนื่องจากผู้บริหารของบริษัทแบริงส์ พีแอลซี ซึ่งเป็นบริษัทแม่ ถูกกล่าวหาว่าไม่มีความรู้เรื่องการค้าหลักทรัพย์ล่วงหน้า ปล่อยปละละเลยไม่จัดการควบคุมอย่างรัดกุม ไม่มีการแบ่งงานอย่างชัดเจนในแต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายเทรดเดอร์หรือผู้ค้าหลักทรัพย์ กับฝ่ายผู้ชำระบัญชี

นอกจากนี้ เกิดจากความบกพร่องของธนาคารชาติอังกฤษ ที่ไม่ติดตามการปฏิบัติงานของบริษัทแบริงส์ พีแอลซี และยังถูกโจมตีในเรื่องที่ไม่ให้ความช่วย

เหลือด้านการเงินในการกู้กิจการของบริษัทแบร์ริงส์ ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่เก่าแก่ที่สุดของอังกฤษ

ค. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและแนวทางแก้ไข

จากการวิเคราะห์ลักษณะความผิดของการกระทำต่อธนาคารนั้น มีปัญหาในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สามารถจะดำเนินการแต่แรกเพื่อมิให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อธนาคารได้ เพราะความไว้วางใจต่อการบริหารของคนเพียงคนเดียวที่เคยมีผลงานสร้างกำไรให้แก่ธนาคารในอดีต ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวบุคคลจนไม่นึกถึงขั้นตอนของการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการเงินการธนาคาร ซึ่งจะต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ต้องมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอจากผู้บริหารในระดับสูง ซึ่งจะเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง ที่จะต้องให้การดูแลติดตามการปฏิบัติงานของระบบการธนาคารอย่างใกล้ชิด

2. การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในประเทศไทย

2.1 สภาพปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในสังคมไทย

เศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากและต่อเนื่องกันมา ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจเติบโต คือระหว่างปี 2531 ถึง 2533 เป็นยุคที่ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศขยายตัวสูงถึงปีละ 13.2, 12 และ 10 ตามลำดับ การขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าว เอื้ออำนวยให้อาชญากรรมมีโอกาสฉกฉวยผลประโยชน์จากธุรกิจมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจการเงินและการลงทุน ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมก็ประสบปัญหาในการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเพราะขาดความรู้ความเข้าใจและความเชี่ยวชาญสำหรับความผิดทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น¹⁸

สถานการณ์ของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ปัจจุบันเกิดขึ้นมาหลายรูปแบบพร้อม ๆ กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติ อาชญากรรมทาง

¹⁸ Midyear Report 1994. The Nation. July, 1994.

เศรษฐกิจบางประเภทมีความสำคัญ เป็นที่สนใจและสร้างความเสียหายต่อส่วนรวมในวงกว้าง อาทิเช่น

ก. การกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน การเล่นแชร์อันเป็นการฉ้อโกงประชาชน นับเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจสำคัญอันดับแรก ๆ ที่สร้างความเสียหายเป็นจำนวนมากและมีผู้เสียหายหลายพันคน

ข. การปั่นหุ้น คือการทำให้หุ้นมีราคาสูงกว่าสภาพที่เป็นจริง อันถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่ง เพราะเป็นการกระทำที่มีผลกระทบต่อสาธารณชน ทำให้ประชาชนที่ไม่ทราบข้อเท็จจริงอาจหลงผิดตกเป็นเหยื่อได้

ค. การฉ้อโกงบัตรเครดิต ประเทศไทยถูกเรียกว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “สามเหลี่ยมบัตรเครดิต” อันประกอบด้วย ฮองกง มาเลเซีย และไทย ซึ่งเป็นองค์กรอาชญากรรมทางบัตรเครดิต ได้ปฏิบัติการฉ้อโกง โดยใช้บัตรเครดิตอย่างแพร่หลาย

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีการกระทำทางด้านอื่น ๆ เช่น การลักลอบขนสินค้าหนีภาษี การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการธุรกิจเพลงและภาพยนตร์ เป็นต้น

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางการเงินและการธนาคาร

1) การฉ้อโกง

ประมวลกฎหมายอาญา มีมาตราที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“มาตรา 341 ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งและโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 343 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 341 ได้กระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชนหรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

สำหรับความผิดตามมาตรา 341 นี้ จะนำไปใช้ในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ที่กระทำผิดฐานฉ้อโกงธนาคาร ในกรณีที่มีการแจ้งข้อความทางด้านการเงินอันเป็นความเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง ซึ่งส่วนใหญ่ของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแก่การเงินการธนาคารจะมีความผิดฐานฉ้อโกงเป็นส่วนใหญ่หรือเป็นความผิดประธาน

2) การเงินการธนาคาร

พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มีมาตราที่เกี่ยวข้องดังนี้
“มาตรา 12 ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์กระทำการดังต่อไปนี้

- (1) ลดทุนโดยมิได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี
- (2) ให้สินเชื่อแก่กรรมการ หรือประกันหนี้ใด ๆ ของกรรมการหรือรับรองหรืออวัลหรือสอดเข้าแก้หน้าในตั๋วเงินที่กรรมการเป็นผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋วหรือผู้สลักหลัง
- (3) รับหุ้นของธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นประกันหรือรับหุ้นของธนาคารพาณิชย์จากธนาคารพาณิชย์อื่นเป็นประกัน
- (4) ซื้อหรือมีไว้เป็นประกันซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่
  - (ก) เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับดำเนินธุรกิจหรือสำหรับพนักงานและลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์นั้น โดยได้รับความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทยในการให้ความเห็นชอบนั้นจะกำหนดเงื่อนไข ๆ ไว้ด้วยก็ได้
  - (ข) เป็นการได้มาจากการชำระหนี้หรือจากการประกันการให้สินเชื่อหรือจากการซื้ออสังหาริมทรัพย์ที่จำนองไว้แก่ธนาคารพาณิชย์นั้นจากการขายทอดตลาดโดยคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
- (5) ซื้อหรือมีหุ้นในบริษัทจำกัดใดเกินร้อยละสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทจำกัดนั้นหรือซื้อหรือมีหุ้นมีมูลค่าหุ้นรวมกันทั้งสิ้นเกินอัตราส่วนกับเงินกองทุนทั้งหมดหรือเงินกองทุนชนิดหนึ่งชนิดใดหรือหลายชนิดตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย ในการอนุญาตนั้นจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้

(6) ซื้อหรือมีหุ้นธนาคารพาณิชย์อื่น เว้นแต่เป็นการได้มาจากการชำระหนี้หรือการประกันการให้สินเชื่อแต่ต้องจำหน่ายภายในเวลาหกเดือนนับแต่วันที่ได้มาหรือเป็นการได้มาโดยได้รับผ่อนผันจากรัฐมนตรีด้วยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยในการผ่อนผันนั้นจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้

(7) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นให้แก่กรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นค่านายหน้าหรือค่าตอบแทนสำหรับหรือเนื่องจากการกระทำหรือการประกอบธุรกิจใด ๆ ของธนาคารพาณิชย์ ทั้งนี้ นอกจากบำเหน็จ เงินเดือน เงินรางวัล และเงินเพิ่มอย่างอื่นบรรดาที่พึงจ่ายตามปกติ

(8) ขายหรือให้อสังหาริมทรัพย์ใด ๆ หรือสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่ารวมกันสูงกว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแก่กรรมการหรือซื้อทรัพย์สินจากกรรมการ ทั้งนี้ รวมถึงบุคคลหรือห้างหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตามมาตรา 12 ทวิด้วย เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทย

(9) กระทำการใด ๆ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศหรือแก่ประโยชน์ของประชาชน หรือเป็นการเอาเปรียบลูกค้าหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างไม่เป็นธรรม หรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหรือต่อการแข่งขันในระบบสถาบันการเงิน หรือเป็นการผูกขาดหรือจำกัดตัดตอนทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 44 ธนาคารพาณิชย์ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม...มาตรา 12 (2)

(3) (4) (5) (6) (7) (8) หรือ (9) ...ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท

มาตรา 46 ตี ความผิดตาม...มาตรา 44...ถ้ามิได้ฟ้องต่อศาลหรือมิได้เปรียบเทียบตามมาตรา 46 วรรค ๒ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ตรวจพบการกระทำความผิดหรือเกินกำหนดห้าปีนับแต่วันที่กระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ”

3) ตลาดหลักทรัพย์

พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มีมาตราที่เกี่ยวข้องดังนี้

“มาตรา 238 ห้ามมิให้บริษัทหลักทรัพย์หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินกิจการของบริษัทหลักทรัพย์หรือบริษัทที่ออกหลักทรัพย์หรือผู้มีส่วนได้เสียในหลักทรัพย์บอกกล่าวข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความใดโดยเจตนาให้ผู้อื่นสำคัญผิดในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานหรือราคาซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทหรือนิติบุคคลที่มีหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หรือหลักทรัพย์ซื้อขายในศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์

มาตรา 239 ห้ามมิให้บริษัทหลักทรัพย์หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินกิจการของบริษัทหลักทรัพย์หรือบริษัทที่ออกหลักทรัพย์ หรือผู้มีส่วนได้เสียในหลักทรัพย์ แพร่ข่าวเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด ๆ อันอาจทำให้นักลงทุนเข้าใจว่าหลักทรัพย์ใดจะมีราคาสูงขึ้นหรือลดลง เว้นแต่จะเป็นการแพร่ข่าวในข้อเท็จจริงที่ได้แจ้งไว้กับตลาดหลักทรัพย์แล้ว

มาตรา 240 ห้ามมิให้ผู้ใดแพร่ข่าวอันเป็นความเท็จให้เลื่องลือจนอาจทำให้นักลงทุนเข้าใจว่าหลักทรัพย์ใดจะมีราคาสูงขึ้นหรือลดลง

มาตรา 243 ในการซื้อหรือขายหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หรือหลักทรัพย์ซื้อขายในศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์

(1) ห้ามมิให้ผู้ใดทำการซื้อหรือขายหลักทรัพย์โดยรู้เห็นหรือตกลงกับบุคคลอื่นอันเป็นการอำพรางเพื่อให้นักลงทุนทั่วไปหลงผิดไปว่าขณะใดขณะหนึ่งหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหลักทรัพย์นั้น ได้มีการซื้อหรือขายกันมาก หรือราคาของหลักทรัพย์นั้นได้เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่มีการเปลี่ยนแปลง อันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด

(2) ห้ามมิให้ผู้ใดโดยตนเอง หรือร่วมกับผู้อื่นทำการซื้อขายหลักทรัพย์ในลักษณะต่อเนื่องกัน อันเป็นผลทำให้การซื้อหรือขายหลักทรัพย์นั้นผิดไปจากสภาพปกติของตลาด และการกระทำดังกล่าวได้กระทำไปเพื่อชักจูงให้นักลงทุนทั่วไปทำการซื้อหรือขายหลักทรัพย์นั้น เว้นแต่เป็นการกระทำโดยสุจริตเพื่อปกป้องประโยชน์อันชอบธรรมของตน

มาตรา 296 ผู้ไต่ฝ่าฝิ่นมาตรา 238 มาตรา 239 มาตรา 240... หรือ
 มาตรา 243 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับเป็นเงินไม่เกินสองเท่าของผล
 ประโยชน์ที่บุคคลนั้น ๆ ได้รับไว้หรือพึงจะได้รับเพราะการกระทำฝ่าฝิ่นดังกล่าว แต่ทั้งนี้
 ค่าปรับดังกล่าว ต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำและบท
 กำหนดโทษ จะเห็นว่า มีความไม่สมคูลระหว่างลักษณะการกระทำผิดและโทษ ตลอดจน
 การบังคับใช้ ซึ่งแยกพิจารณาได้ 2 กรณี อันได้แก่ ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
 ผลโดยการเปิดเผยข้อมูล ตามมาตรา 238 มาตรา 239 และมาตรา 240 ของพระราช
 บัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ซึ่งได้บัญญัติไว้ค่อนข้างกว้างและมี
 เนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับตลาดทุน นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดองค์
 ประกอบการกระทำผิดให้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของบุคคลอื่น มากกว่าเจตนาของผู้
 กระทำ จึงก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนถึงสิ่งที่กฎหมายต้องการลงโทษ ผลร้ายของกฎหมาย
 ลักษณะนี้เกิดขึ้นในสองลักษณะคือ ประการแรก ทำให้การส่งเสริมและการพัฒนาตลาด
 ทุนหยุดชะงัก เนื่องจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ลงทุนหยุดหรือชะลอกิจการต่าง ๆ ไม่ว่าจะ
 จะเป็นการระดมทุน หรือการลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ เพื่อรอคูแนวทางในการบังคับใช้
 กฎหมายของรัฐ เพื่อให้ทราบถึงการกระทำที่รัฐประสงค์จะเอาผิด ซึ่งรัฐในฐานะผู้ใช้
 กฎหมายถึงแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดลักษณะการกระทำผิดไว้กว้าง ๆ ที่ง่ายต่อการบังคับ
 ใช้ก็ตาม แต่ในแง่ของการลงโทษอาญาซึ่งมีผลเป็นการรีดรอนสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่ง
 จะต้องมีความชอบธรรมในการลงโทษนั้นด้วย ผลก็คือ รัฐไม่ลงโทษการกระทำที่ผิด
 กฎหมายทุกกรณี แต่จะลงโทษเฉพาะกรณีที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสาธารณชนเท่า
 นั้น อันก่อให้เกิดผลร้าย ประการที่สอง เมื่อแนวทางและนโยบายการบังคับใช้กฎหมาย
 ที่ไม่แน่นอน ย่อมก่อให้เกิดความไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ถึงแม้ว่าจะกำหนดโทษไว้ค่อนข้าง
 สูงก็ตาม¹⁹

ความผิดตามกฎหมายหลักทรัพย์นั้น จะเกี่ยวข้องกับการกระทำความ
 ผิดในการปั่นหุ้น อันเป็นการฉ้อฉลและจงใจสร้างราคาในตลาด เพื่อปลูกเร้าและล่อ

¹⁹ วีระพงษ์ บุญญภาส. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่สอง. แก้ไขเพิ่มเติมและปรับปรุง.
 กรุงเทพฯ : นิติธรรม, 2540, หน้า 298

ประชาชนให้เข้ามาซื้อขายในตลาด แล้วผู้ปั่นหุ้นจะฉวยโอกาสขายหุ้นของคนให้แก่ประชาชนขณะหุ้นมีราคาสูงสุด ซึ่งกฎหมายของทุกประเทศส่วนใหญ่จึงบัญญัติให้เป็นความผิดทางอาญาและมีโทษจำคุกและโทษปรับในอัตราสูง

4) การฟอกเงิน

พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีมาตราที่เกี่ยวข้องดังนี้

“มาตรา 13 เมื่อมีการทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน ให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมนั้นต่อสำนักงานเมื่อปรากฏว่าธุรกรรมดังกล่าวเป็น

- (1) ธุรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (2) ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดในกฎ

กระทรวง

(3) ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นธุรกรรมตาม (1) หรือ (2) หรือไม่ก็ตาม

มาตรา 48 ในการตรวจสอบรายงาน และข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

มาตรา 49 ภายใต้บังคับมาตรา 48 วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว”

5) มาตรการสมคบ

ประมวลกฎหมายอาญา มีมาตราที่เกี่ยวข้องดังนี้

“มาตรา 210 ผู้ใดสมคบกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในภาค 2 นี้ และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นช่องโจร...”

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีมาตราที่เกี่ยวข้องดังนี้

“มาตรา 8 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้นั้นสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด...”

ทั้งสองมาตรานั้น บัญญัติขึ้นมาเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้ที่สมคบกันกระทำความผิด โดยที่ความผิดนั้นยังไม่ถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่ใช้ลงโทษแก่ผู้ที่เพียงแต่คบคิดกัน จะกระทำความผิด ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ มีองค์ประกอบของผู้กระทำความผิดต่างกัน และมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดไว้ต่างกัน

2.3 กรณีศึกษาคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการเงิน การธนาคาร ในประเทศไทย

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ มักเกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินหรือตลาดหลักทรัพย์ เช่น อาจเป็นผู้บริหารของสถาบันการเงินหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ และได้อาศัยโอกาสในอาชีพของตนเอง กระทำความผิดทางเศรษฐกิจขึ้นเป็นระยะเวลาานาน ๆ โดยที่ไม่มีผู้ใดทราบหรือพบเห็นถึงการกระทำผิดดังกล่าว²⁰

1) คดีฟ้องร้องเกี่ยวกับการทุจริตในปีปีซี

ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ประสบปัญหาภาวะการบริหารและการทุจริตขึ้นภายในธนาคาร โดยมีผู้บริหารระดับสูงของธนาคารเป็นผู้ฉ้อโกงเอง จนสร้างความเสียหายแก่ประชาชนและระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก

²⁰ John. M. Carrol, Controlling White – Collar – Crime. Butter Worth Publishers Boston : London, (1982), p. 9-10

ก. ลักษณะของการกระทำความผิด

ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ มีปัญหาหนี้สินด้วยคุณภาพมาโดยตลอด การดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ต่ำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ พ.ศ.2525 ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้รายงานต่อกระทรวงการคลังถึงปัญหาของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การมาโดยตลอด แต่ก็ไม่สามารถลงโทษอะไรได้มากไปกว่าการเปรียบเทียบปรับเป็นระยะ ๆ ตลอดมา

เมื่อที่ปรึกษาของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ได้เสนอแผนการปล่อยสินเชื่อเพื่อเทคโนโลยีและโยกหนี้ด้วยคุณภาพที่สงสัยจะสูญไปไว้ต่างประเทศในรูปแบบการลงทุนในหุ้นและตราสารที่มีความเสี่ยงสูงนั้น จะทำให้มีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้น แต่ว่าเบื้องหลังความผิดปกติของตัวเลขกำไรนั้นเนื่องมาจากการปล่อยกู้ให้นักธุรกิจทั้งของไทยและต่างประเทศ นักการเมืองบางกลุ่ม เพื่อเทคโนโลยีบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่มีผลประกอบการขาดทุนหรือขาดสภาพคล่อง

ต่อมา เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ตรวจพบความผิด จึงได้ร้องทุกข์ต่อกรมตำรวจให้ดำเนินคดีผู้บริหารธนาคารรวม 7 คน ในข้อหาขโมยทรัพย์และตกแต่งบัญชี อันเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทย ตามมาตรา 24 ทวิและมาตรา 46 ทวิแห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 เมื่อตำรวจสอบสวนเสร็จได้ส่งสำนวนพร้อมความเห็นสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อพนักงานอัยการเพื่อสั่งคดีฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล

ข. วิเคราะห์ความผิด

ความผิดของผู้บริหารธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การนั้น เป็นการกระทำที่เป็นความผิดตาม พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ตามมาตรา 24 ทวิ นอกจากนี้ ผู้บริหารของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ยังมีความผิดฐานขโมยอกสินทรัพย์ของธนาคาร และมีการกระทำที่มีลักษณะเป็นการสมคบกันกระทำผิด ที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมด้วยเพราะมีผู้ร่วมกระทำผิดหลายคน และได้กระทำผิดอย่างเป็นระบบมีการวางแผนที่ละขั้นตอน โดยแผนการส่วนใหญ่จะมาจากที่ปรึกษาของธนาคารซึ่งมีความรู้ความชำนาญในด้านการโยกย้าย โอนเงินเพื่อเข้าครอบงำกิจการอื่น (takeover) โดยต้องการให้ประชาชนเห็นถึงความมั่นคงของธนาคาร

กรุงเทพมหานครพาณิชย์การนั่นเอง อันมีลักษณะเป็นการกระทำที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยแท้ที่พบเห็นการกระทำความผิดได้ยาก นอกจากผู้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการเงินการธนาคารอย่างแท้จริง

2) คดีปั่นหุ้นราชาเงินทุน

ก. ลักษณะของการกระทำความผิด

จำเลยที่ 1 ได้จัดตั้งบริษัทราชาเงินทุน เมื่อ พ.ศ. 2509 โดยระยะแรกให้ชื่อว่า บริษัทราชาเงินทุน อินเวสเมนต์ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น บริษัท ราชาเงินทุน เมื่อ พ.ศ. 2515 หลังจากนั้นใน พ.ศ. 2516 ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจเงินทุนและธุรกิจหลักทรัพย์ ซึ่งดำเนินงานเต็มรูปแบบเช่นบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ทั้งหลาย

หลังจากนั้น ธุรกิจของบริษัทราชาเงินทุน ได้ขยายอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะหลังการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2518 ได้เติบโตอย่างมาก ขนาดของทรัพย์สินที่เคยอยู่ที่ระดับ 102.2 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2518 ได้เพิ่มเป็น 431.6 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2520 ซึ่งใช้ระยะเวลาเพียง 1 ปี บริษัทราชาเงินทุน เติบโตสูงเกินกว่า 300 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ระบบของธุรกิจการเงินและหลักทรัพย์ในขณะนั้นมีอัตราการเติบโตเพียง 36 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ทั้งชื่อเสียงที่โด่งดังขึ้น ประกอบกับกลยุทธ์ในการระดมเงินฝากจากประชาชนด้วยการให้อัตราดอกเบี้ยสูงกว่าธนาคารอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ จำเลยที่ 1 นำเอาบริษัทราชาเงินทุน เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เมื่อ 19 กันยายน 2520 ทำให้นักลงทุนสนใจซื้อหุ้นบริษัทราชาเงินทุนเป็นอันมาก เพราะเชื่อว่าเป็นบริษัทที่มีความมั่นคงและทำกำไรได้อย่างมากและรวดเร็ว ความสนใจซื้อหุ้นของบริษัทราชาเงินทุนส่งผลให้หุ้นของบริษัทราชาเงินทุนกลายเป็นหุ้นที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ด้วยการซื้อขายหุ้นในวันแรกที่เข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ในราคาหุ้นละ 275 บาท หลังจากนั้นเพียงระยะเวลาปีเศษ ๆ หุ้นของบริษัทราชาเงินทุนได้เพิ่มขึ้นเป็นราคา 2,470 บาทต่อหุ้น

ด้วยเหตุนี้ ความสนใจของสื่อมวลชนและธนาคารแห่งประเทศไทยต้องการทราบข่าวว่าเพราะเหตุใดบริษัทราชาเงินทุนจึงได้เติบโตอย่างรวดเร็ว และธนาคารแห่งประเทศไทยได้พยายามตักเตือนผู้ซื้อหุ้นให้ระมัดระวังในการซื้อ เพราะต่างสรุปตรงกันว่าความสำเร็จที่แท้จริงของบริษัทราชาเงินทุนคือ การทำกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์

หรือ “เล่นหุ้น” นั่นเอง ด้วยการติดตามบริษัทราชาเงินทุนอย่างใกล้ชิด มีการกล่าวว่ กลุ่ม
ราชาเงินทุนภายใต้การนำของจำเลยที่ 1 ทำธุรกิจไม่สุจริต ซื้อง่ายหุ้นของตนเอง สร้าง
ราคาหุ้นของตนเอง ทำกำไรให้ตนเอง ที่เรียกว่า “ปั่นหุ้น” นั่นเอง

การเสนอข่าวที่สำคัญคือ จำเลยที่ 1 ใช้บริษัทในเครือชักย้ายถ่ายเทเงินจากราชา
เงินทุนและใช้บริษัทในเครือ 3 แห่งคือ บริษัทราชามาร์เกตคิง บริษัทอีคอนไทย และ
บริษัทไฮยีน ซื้อง่ายหุ้นของบริษัทราชาเงินทุน เพื่อสร้างราคาหุ้นขึ้นไป ซึ่งการเสนอ
ข่าวด้านลบต่อเนื่องติดต่อกันมา และผู้บริหารธนาคารแห่งประเทศไทยไม่พอใจการทำ
ธุรกิจของบริษัทราชาเงินทุน ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน
ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 ออกมาเพื่ดำเนินการแก่บริษัท
ราชาเงินทุน โดยเฉพาะ โดยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยอ้างว่า ออกกฎหมายมาเพื่อ
ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน

แต่สิ่งที่เป็นต้นเหตุทำให้บริษัทราชาเงินทุนประสบปัญหาอย่างมากคือ การ
เสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในช่วงต้นเดือนมีนาคม 2522 ที่ระบุว่า เจ้าของบริษัทราชาเงิน
ทุน ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินที่ธนาคารกรุงเทพ สาขาวิสุทธิกษัตริย์ ทำให้ประชาชนแตกตื่น
พากันไปถอนเงินจากรัฐราชาเงินทุนอย่างต่อเนื่อง และราคาหุ้นของบริษัทราชาเงินทุน
ลดต่ำลงจนผู้ซื้อหุ้นขาดทุนมากมาย การเสนอข่าวของสื่อมวลชนดังกล่าวมีผลให้บริษัท
ราชาเงินทุน ไม่สามารถที่จะดำเนินกิจการต่อไปได้ จนต้องล้มกิจการลงในที่สุด

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ายึดกิจการของบริษัทราชาเงินทุน พร้อมกับ
ประกาศจะดำเนินคดีกับจำเลยที่ 1 กับพวก ซึ่งกว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะรวบรวม
พยานหลักฐานที่จะดำเนินการให้อัยการฟ้องร้องได้ ก็ล่วงเลยระยะเวลาจนถึง 5 ปี
(จากปี พ.ศ.2522-2527) โดยอัยการฟ้องจำเลยที่ 1 กับพวกในข้อหา ปั่นหุ้น ฉ้อโกง
ประชาชน ท่างบคุลเท็จ แสดงกำไรของบริษัทไม่เป็นความจริง และการโอนหุ้นออกจาก
ห้องมั่นคงของบริษัทโดยมิชอบ ซึ่งศาลใช้เวลาในการพิจารณาคดี นานถึง 10 ปี ศาลฎีกา
จึงได้พิพากษายกฟ้องจำเลยที่ 1 กับพวก เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2537 ซึ่งศาลฎีกาได้
วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาว่า

การที่โจทก์ฟ้องว่าบริษัทแสดงบัญชีกำไรสูงกว่าความเป็นจริงโดยวิธีการซื้อง่าย
หุ้นกันเองกับบริษัทในเครือ นั้น ปรากฏว่ามีหุ้นที่ซื้อง่ายกันสูงกว่าราคาซื้อขายในตลาด

หลักทรัพย์มีจำนวนกว่าสองล้านหุ้น ซึ่งหากบริษัทราชาเงินทุนต้องการแสดงกำไรสูงเกินความเป็นจริงเพื่อหลอกลวงประชาชนแล้ว น่าจะแสดงราคาซื้อขายตามราคาซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งจะทำให้สามารถแสดงกำไรได้สูงกว่ากำไรที่ปรากฏในงบดุลที่โฆษณาอีกมาก ศาลจึงไม่เชื่อว่าจำเลยแสดงกำไรสูงกว่าความเป็นจริง

ส่วนข้อหาปั่นหุ้นเพื่อเอาประโยชน์จากการที่หุ้นมีราคาสูงขึ้นโดยไม่เป็นความจริงนั้น เป็นการซื้อขายกระจายกันไปทั่วทุกบริษัทสมาชิก ไม่มีการซื้อเพื่อสร้างราคาให้สูงขึ้นโดยไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด ศาลจึงไม่เชื่อว่า จำเลยปั่นหุ้นเพื่อเอาประโยชน์จากการที่หุ้นมีราคาสูงขึ้นตามโจทก์ฟ้อง

เกี่ยวกับการฉ้อโกงนั้น เกิดจากการเสนอข่าวที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชน จึงทำให้ประชาชนถอนเงินเพราะแตกตื่นเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งบริษัทจำเลยไม่สามารถหาเงินมาจ่ายคืนได้ทันเพราะนำเงินไปหาผลประโยชน์เพื่อนำมาจ่ายเป็นดอกเบี้ยแก่ผู้ฝากเงิน ซึ่งเป็นลักษณะการดำเนินงานตามปกติ จึงไม่ใช่เกิดจากการดำเนินธุรกิจที่ผิดพลาดของผู้บริหารบริษัทราชาเงินทุน ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง

ข. วิเคราะห์คดีของบริษัทราชาเงินทุน จำกัด

จากการที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องคดีของจำเลยที่ 1. ยังมีหลายคนแสดงความแปลกใจว่า จำเลยที่ 1 ได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ โดยเฉพาะอัยการที่ฟ้องคดีจำเลยที่ 1 นั้น รู้สึกแปลกใจที่ศาลยกฟ้องคดี เพราะตลอดระยะเวลา 5 ปี ได้พยายามดำเนินคดีอย่างต่อเนื่องเพราะเห็นว่าประชาชนมีความเสียหายเป็นจำนวนสูงถึง 1,500 ล้านบาท ซึ่งความเสียหายดังกล่าว อัยการมีความเห็นสอดคล้องกับธนาคารแห่งประเทศไทยว่า เป็นผลมาจากพฤติการณ์ของจำเลยที่ 1

แต่ทางหนึ่งที่ จำเลยที่ 1 ถูกดำเนินคดีครั้งนี้ มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า²¹ จำเลยที่ 1 ถูก “กระหน่ำ” จากคู่แข่งทางธุรกิจที่เสียประโยชน์จึงได้สร้างข่าวต่าง ๆ นานา ใส่ร้าย จำเลยที่ 1 จนทำให้ประชาชนตื่นตกใจ ต่างพากันถอนเงินจากบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ของจำเลยที่ 1 จนดำรงธุรกิจอยู่ต่อไปไม่ได้ และบริษัทราชาเงินทุนต้องล้มเลิกกิจการ จนถูกดำเนินคดีทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน จนในที่สุดศาลได้ยกฟ้อง ซึ่งกรณีนี้ เป็นไป

²¹ ทรงเกียรติ ชาติวัฒนานนท์. “ผมถูกใส่ร้าย” วารสารดอกเบี้ย. ปีที่ 16 ฉบับ 207. (ก.ย. 2541)

ได้หรือไม่ที่กฎหมายที่ใช้ควบคุมสถาบันการเงินทั้งหลาย ที่ประกาศใช้นั้น มีช่องโหว่ของกฎหมายมากมายทำให้ไม่สามารถดำเนินการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดได้

3) คดีปั่นหุ้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (บีบีซี.)

ก. ลักษณะการกระทำความผิด

คดีปั่นหุ้นบีบีซี. นับเป็นความผิดเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์คดีแรกที่มีการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ความผิดเกิดขึ้นเมื่อคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือ ก.ล.ต. ซึ่งเป็นหน่วยงานของทางราชการที่ตั้งขึ้นมาเพื่อกำกับและดูแลตลาดทุน ได้ติดตามการซื้อขายหุ้นของ บีบีซี. ได้พบว่า มีการซื้อขายผิดปกติไปจากสภาพของตลาด เพราะตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2535 ถึงวันที่ 1 ตุลาคม 2535 ปริมาณการซื้อขายหุ้นของธนาคาร บีบีซี. ได้มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไม่มากนักโดยมีปริมาณการซื้อขายอยู่ระหว่าง 0.05 ล้านหุ้น ถึง 24.39 ล้านหุ้นหรือเฉลี่ยวันละ 1.7 ล้านหุ้นมีราคาหุ้นเคลื่อนไหวอยู่ที่ระหว่างราคา 10 บาทถึง 15.75 บาท หรือเฉลี่ย 11.92 บาท แต่ในช่วงดังกล่าว ปริมาณการซื้อขายหุ้นได้ปรับตัวสูงขึ้นมาก โดยมีปริมาณซื้อขายระหว่าง 4.74 ล้านหุ้น ถึง 46.77 ล้านหุ้น หรือเฉลี่ยวันละ 14.15 ล้านหุ้น มีราคาเพิ่มขึ้นเป็น 40.75 บาท ในวันที่ 29 ตุลาคม 2535 ก.ล.ต. จึงได้รวบรวมหลักฐานเอกสารต่าง ๆ พร้อมตรวจสอบผู้ซื้อขายว่ามีลักษณะการเกี่ยวข้องและต่อเนื่องหรือมีการอำพรางราคาให้ผิดปกติหรือไม่

เมื่อ ก.ล.ต.วินิจฉัยหลักฐานแล้วว่ามีน้ำหนัก คือ ในการซื้อขายหุ้นของ บีบีซี. ของจำเลยที่ 1 และพวก มีการนำเงินของคนและเงินที่ได้รับโอนมาจากบุคคลภายนอกในกลุ่มมาใช้ในการชำระราคาซื้อหุ้น และจำเลยที่ 1 กับพวก ได้ร่วมกันซื้อหุ้น บีบีซี. ในปริมาณมากอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวน 118,070,700 หุ้น เพื่อให้ราคาหุ้นของ บีบีซี. เพิ่มสูงขึ้นและในบางครั้งได้เข้าซื้อหุ้นของบีบีซี. ทุกครั้งที่เห็นว่าราคาหุ้นมีแนวโน้มต่ำลง เพื่อรักษาระดับราคาหุ้นไว้ เป็นผลให้ปริมาณการซื้อขายและราคาหุ้นของธนาคารดังกล่าวได้เพิ่มสูงขึ้นมากผิดปกติไปจากสภาพปกติของราคาตลาด เพื่อให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่าหุ้นดังกล่าวมีผู้สนใจจำนวนมาก เป็นการอำพรางเพื่อให้บุคคลทั่วไปหลงผิดในปริมาณการซื้อขายและราคาหุ้นของบีบีซี. อันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด

การกระทำของกลุ่มบุคคลทั้งหมดนี้ ได้กระทำโดยใช้บุคคลจำนวนมากซื้อหุ้นธนาคารผ่านบริษัทหลักทรัพย์และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์หลายแห่ง โดยได้ชำระราคาซื้อหุ้นด้วยเงินของตนเองและเงินที่ได้รับโอนในระหว่างบุคคลในกลุ่ม

วันที่ 18 พฤศจิกายน 2535 คณะกรรมการ ก.ล.ต. ได้ดำเนินการกล่าวโทษจำเลยที่ 1 และพวกจำนวน 12 คน ต่อพนักงานสอบสวนกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจในข้อหาปั่นหุ้นของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ และข้อหาเข้าถือหลักทรัพย์เพื่อครอบงำกิจการ โดยไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้

วันที่ 18 มีนาคม 2536 พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ได้ยื่นฟ้องจำเลยที่ 1 กับพวกรวม 12 คนเป็นจำเลย โดยการกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมกระทำความผิดฐานปั่นหุ้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ที่เข้าข่ายผิดต่อพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 243 มาตรา 246 มาตรา 298 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 91 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2536 (ฉบับที่ 6) มาตรา 4 ประกาศคณะกรรมการ ก.ล.ต. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการรายงานการได้มาหรือจำหน่ายหลักทรัพย์ของกิจการ และประกาศคณะกรรมการ ก.ล.ต. เรื่องหลักเกณฑ์เงื่อนไข และวิธีการในการเข้าถือหลักทรัพย์หรือครอบงำกิจการ

หลังจากศาลได้สืบพยานโจทก์และพยานจำเลยนานประมาณ 1 ปี ศาลอาญาได้พิพากษายกฟ้องคดีปั่นหุ้นดังกล่าว เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2537 โจทก์ได้อุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์ ต่อมาวันที่ 9 พฤษภาคม 2538 ศาลอุทธรณ์ได้มีคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นให้ยกฟ้องจำเลยที่ 1 กับพวก โจทก์จึงได้ฎีกาคัดค้านยังศาลฎีกาเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2538

วันที่ 5 กรกฎาคม 2539 ศาลฎีกา ได้นัดฟังคำตัดสินคดีปั่นหุ้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ซึ่งมีจำเลยที่ 1 และพวกรวม 12 คน ซึ่งศาลฎีกาได้ยื่นตามคำพิพากษาตามศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ให้ยกฟ้องจำเลยที่ 1 กับพวก²²

ข. เหตุผลที่ศาลทั้งสามยกฟ้องคดีปั่นหุ้นบีบีซี.

ข้อหาแรก พนักงานอัยการระบุว่า จำเลยที่ 1 และพวกได้ร่วมกันซื้อหุ้น บีบีซี. โดยใช้เงินสดและเงินกู้ผ่านบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นครหลวงเครดิต บริษัทเงินทุน

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1776/2539

หลักทรัพย์ศรีมิตร บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ไทยฟูจิ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นวมกิจ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ร่วมเสริมกิจ และบริษัทหลักทรัพย์เอกเอเชีย โดยจำเลยทั้ง 12 คน ได้ร่วมกันซื้อหุ้นโดยรู้เห็นและตกลงกัน อันเป็นการอำพรางเพื่อให้บุคคลอื่นทั่วไปหลงผิดว่า ขณะใดขณะหนึ่งหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หลักทรัพย์ได้มีการซื้อหรือขายกันมาก หรือราคาของหลักทรัพย์นั้นได้เปลี่ยนแปลงไป อันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด ซึ่งเป็นการกระทำเพื่อชักจูงให้บุคคลทั่วไปทำการซื้อขายหลักทรัพย์

ข้อหานี้ ศาลฎีกาได้พิจารณาว่า ตามที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยซื้อหุ้นขายหุ้นโดยอำพรางตามมาตรา 243 นั้น ศาลเห็นว่า จำเลยทั้ง 12 คนซื้อหุ้น บีบีซี ในนามของตน ซึ่งการเปิดบัญชีเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์นั้น สามารถใช้ชื่อร่วมกันได้เช่นเดียวกับ การเปิดบัญชีกับธนาคารพาณิชย์ การสั่งซื้อหุ้นของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด กิติ การชำระราคาซื้อหุ้นที่สั่งซื้อก็ดี จำเลยที่ 1 กับจำเลยดังกล่าว ได้ปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทุกประการ จำเลยทั้ง 12 คน จึงไม่มีความผิดตามมาตรา 243

ข้อหาที่สองคือ ร่วมกันทำการซื้อขายหลักทรัพย์ในลักษณะต่อเนื่อง ทำให้การซื้อขายหลักทรัพย์นั้นผิดไปจากสภาพปกติของตลาดและการกระทำดังกล่าวทำไปเพื่อจูงใจให้บุคคลทั่วไปทำการซื้อหรือขายหลักทรัพย์นั้น

ตามข้อหานี้ ศาลพิจารณาว่า จำเลยทั้ง 12 คน ได้แจ้งความประสงค์ต่อคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่จะต้องการเข้าครองงำกิจการธนาคารดังกล่าว จึงทำให้ต้องมีการซื้อหรือขายอย่างต่อเนื่อง ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยทั้ง 12 คน ร่วมกันซื้อเพื่ออำพรางให้บุคคลทั่วไปหลงผิดว่าหุ้นบีบีซี มีการซื้อหรือขายกันมาก และฟังไม่ได้ว่าการซื้อหุ้นดังกล่าวทำให้การซื้อหรือขายหุ้นบีบีซี ผิดไปจากสภาพปกติของตลาด

ข้อหาที่สามคือ ร่วมกันไม่รายงานการได้มาซึ่งหลักทรัพย์ให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ทราบทุกครั้งที่มีจำนวนหุ้นเพิ่มขึ้นทุกร้อยละของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดภายในวันที่ทำการถัดจากวันที่ได้มา

ตามข้อหานี้ ข้อเท็จจริงยุติตามศาลอุทธรณ์ฟังได้ว่า มีเพียงจำเลยที่ 1 เท่านั้นที่ซื้อหุ้นเกินร้อยละ 5 แต่ไม่เกินร้อยละ 25 ของหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด และศาลมี

ความเห็นที่ว่าจำเลยที่ 1 ได้รายงานการได้มาซึ่งหลักทรัพย์ให้ทาง ก.ล.ต.แล้ว แต่ทาง ก.ล.ต.มิได้ท้วงติงกลับมาแต่อย่างใด ส่วนจำเลยอื่น ๆ ชื้อหุ้นไม่ถึงร้อยละ 5 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด

ข้อหาสุดท้ายคือ จำเลยที่ 1 ร่วมกับพวก ไม่จัดทำคำเสนอซื้อหุ้นของกิจการทั่วไปและไม่ปฏิบัติตาม ประกาศของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เรื่องหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการเข้าถือหลักทรัพย์เพื่อการครอบงำกิจการ เมื่อได้หุ้นเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 25 ขึ้นไปของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของกิจการนั้น

ตามข้อหานี้ ปัญหาคือว่า จะต้องนับหุ้นของจำเลยทั้ง 12 คนรวมกันแล้ว ปฏิบัติตามมาตรา 246 มาตรา 247 หรือเป็นผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว ศาลฎีกาเห็นว่า ตามกฎหมายระบุว่า ต้องเป็นกรณีถือหุ้นคนเดียว และถือเอาว่าไม่ให้เอาคุณสมบัติบุคคลไม่บรรลุนิติภาวะเป็นบุคคลตามมาตรา 246 ด้วย กรณีจำเลยจึงไม่เข้าข่ายที่จะนับหุ้นรวมกันตามมาตราดังกล่าว ส่วนที่โจทก์อ้างว่า จำเลยถือหุ้นรวมกัน จึงต้องนับหุ้นรวมกัน โดยจำเลยนำสืบว่า จำเลยต่างคนต่างเปิดบัญชีในนามของตนเองแยกต่างหากกันและแต่ละคนตัดสินใจซื้อกันเองแล้วแต่จะเก็งกำไร จำนวนก็ต่างกัน วันที่ซื้อก็ต่างกัน แม้จะใช้สถานที่ซื้อแห่งเดียวกันแต่ก็ซื้อหุ้นผ่านโบรกเกอร์หลายแห่ง

ตามข้อเท็จจริงข้างต้นยังไม่พอฟังได้ว่าจำเลยทั้ง 12 คน ร่วมกันซื้อหุ้นของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การอันจะต้อนนำมาวมกันดังที่โจทก์อ้าง ดังนั้น การที่จำเลยที่ 1 ไม่ได้รายงานการได้มาของหุ้นอีก จึงไม่มีความผิดตามฟ้อง ฎีกาโจทก์ฟังไม่ขึ้นอีกเช่นกัน ศาลฎีกาพิพากษายืน

3. เปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตามกฎหมายของต่างประเทศกับกฎหมายของประเทศไทย

3.1 กรณีการฉ้อโกงการเงินการธนาคาร

1. ประเทศอังกฤษ มีกฎหมาย Law and Practice Relating to Banking ซึ่งกล่าวถึงความผิดต่าง ๆ ที่ธนาคารอาจทำความเสียหายขึ้น ได้แก่ การเสนอข้อมูลที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ในลักษณะเป็นการหลอกลวง และการกระทำผิดซึ่งเกิดจากความเพอเรอในการทำธุรกรรมของธนาคาร

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา มี Federal Securities Laws ได้ห้ามมิให้กรรมการ พนักงานบริษัทหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ อาศัยประโยชน์จากข้อมูลภายในเกี่ยวกับบริษัทที่ได้มาเนื่องจากสภาพของงาน การกระทำของกรรมการ พนักงานบริษัทหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ จะเป็นความผิดต่อเมื่อมีการให้ข้อมูลอันเป็นเท็จหรือฉ้อโกงในการซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นความผิดอาญาในเรื่องฉ้อโกงเหมือนเช่นกรณีทั่ว ๆ ไป

3. ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมาย The Securities Exchange Laws 1984 (The Amendment 1989) บังคับใช้เกี่ยวกับหลักทรัพย์ที่ได้กระทำการอันไม่เป็นธรรมที่เกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์

สำหรับประเทศไทย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ใ้บัญญัติในเรื่องการฉ้อโกง ในกรณีที่มีการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งที่เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ และมาตรา 343 ที่ลงโทษผู้กระทำความผิดขึ้นเมื่อมีลักษณะของการกระทำอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน

จากการเปรียบเทียบ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ต่างบัญญัติถึงการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จและการกระทำในลักษณะของความไม่เป็นธรรมในการซื้อขายหลักทรัพย์อันมีลักษณะเป็นการฉ้อโกง ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่ใช้ดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิดในกรณีของการกระทำผิดเกี่ยวกับ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนประเทศไทย ลักษณะความผิดก็จะเช่นเดียวกับของต่างประเทศคือ แจ้งข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง แต่กฎหมายของประเทศไทย จะใช้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดอาญาทั่วไปมิได้มุ่งประสงค์ที่จะดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับการเงินการธนาคาร เหมือนดังเช่นกฎหมายของต่างประเทศ

3.2 กรณีการปันหุ้น

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา ตามกฎหมาย มี พระราชบัญญัติหลักทรัพย์ ปี ค.ศ. 1934 (Securities Exchange Act 1934 หรือ SEC) ให้อำนาจองค์การของรัฐในการตรวจสอบและกำกับดูแลที่เกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายของสถาบันการเงิน

2. ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมาย The Securities Exchange Laws 1984 (The Amendment 1989) บังคับใช้เกี่ยวกับหลักทรัพย์ที่ได้กระทำการอันไม่เป็นธรรมที่เกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์

ส่วนประเทศอังกฤษ ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

พ.ศ. 2535 บัญญัติเกี่ยวกับความผิดในการปั่นหุ้นไว้ใน มาตรา 238 ห้ามมิให้บริษัทหลักทรัพย์หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินกิจการของบริษัทหลักทรัพย์หรือบริษัทที่ออกหลักทรัพย์หรือผู้มีส่วนได้เสียในหลักทรัพย์บอกกล่าวข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความใดโดยเจตนาให้ผู้อื่นสำคัญผิดในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานหรือราคาซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทหรือนิติบุคคลที่มีหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หรือหลักทรัพย์ซื้อขายในศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์

มาตรา 239 ห้ามมิให้บริษัทหลักทรัพย์หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินกิจการของบริษัทหลักทรัพย์หรือบริษัทที่ออกหลักทรัพย์ หรือผู้มีส่วนได้เสียในหลักทรัพย์ แพร่ข่าวเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด ๆ อันอาจทำให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าหลักทรัพย์ใดจะมีราคาสูงขึ้นหรือลดลง เว้นแต่จะเป็นการแพร่ข่าวในข้อเท็จจริงที่ได้แจ้งไว้กับตลาดหลักทรัพย์แล้ว

มาตรา 240 ห้ามมิให้ผู้ใดแพร่ข่าวอันเป็นความเท็จให้เลื่องลือจนอาจทำให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าหลักทรัพย์ใดจะมีราคาสูงขึ้นหรือลดลง

มาตรา 243 ในการซื้อหรือขายหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หรือหลักทรัพย์ซื้อขายในศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์

(1) ห้ามมิให้ผู้ใดทำการซื้อหรือขายหลักทรัพย์โดยรู้เห็นหรือตกลงกับบุคคลอื่นอันเป็นการอำพรางเพื่อให้บุคคลทั่วไปหลงผิดไปว่าขณะใดขณะหนึ่งหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหลักทรัพย์นั้น ได้มีการซื้อหรือขายกันมาก หรือราคาของหลักทรัพย์นั้นได้เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่มีการเปลี่ยนแปลง อันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด

(2) ห้ามมิให้ผู้ใดโดยตนเอง หรือร่วมกับผู้อื่นทำการซื้อขายหลักทรัพย์ในลักษณะต่อเนื่องกัน อันเป็นผลทำให้การซื้อหรือขายหลักทรัพย์นั้นผิดไปจากสภาพปกติของตลาด และการกระทำดังกล่าวได้กระทำไปเพื่อชักจูงให้บุคคลทั่วไปทำการซื้อหรือขายหลักทรัพย์นั้น เว้นแต่เป็นการกระทำโดยสุจริตเพื่อปกป้องประโยชน์อันชอบธรรมของตน

จากการเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ในกรณีการปิ่นหุ่นนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาจะให้อำนาจของรัฐในการกำกับดูแลสถาบันการเงินมิให้มีการกระทำอันไม่เป็นธรรมขึ้นในการซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งก็เช่นเดียวกันกับประเทศญี่ปุ่น ที่ให้มีการซื้อขายหลักทรัพย์ด้วยความเป็นธรรม ซึ่งกรณีนี้ประเทศไทย ในกรณีของการห้ามมิให้ปิ่นหุ่นนั้นก็คือกรณีของการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์นั่นเอง

3.3 กรณีการฟอกเงิน

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Money Laundering Regulation 1993) ที่กำหนดให้สถาบันการเงินธนาคาร ต้องมีหน้าที่บันทึกข้อมูลการทำธุรกรรมในครั้งแรกของลูกค้า และกำหนดให้สถาบันการเงินต้องจัดทำบันทึกการโอนเงินต่าง ๆ ครั้งหนึ่งเกินกว่า 15,000 ดอลลาร์ ให้แก่หน่วยงาน National Criminal Intelligence Services หรือ NICS ทราบ

สำหรับประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตาม มาตรา 13 เมื่อมีการทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน ให้สถาบันการเงิน มีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมนั้นต่อสำนักงานเมื่อปรากฏว่าธุรกรรมดังกล่าวเป็น

- (1) ธุรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (2) ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดใน

กฎกระทรวง

- (3) ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นธุรกรรมตาม (1) หรือ (2) หรือไม่ก็ตาม

มาตรา 48 ในการตรวจสอบรายงาน และข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าอาจมีการ โอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

จากการเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย ต่างกำหนดการควบคุมการฟอกเงินไว้ให้ธนาคารทำการตรวจสอบการ ทำธุรกรรมทางการเงินแก่ลูกค้าของธนาคารไว้เช่นเดียวกัน

3.4 การใช้มาตรการสมคบ

1. ประเทศอังกฤษ มีการนำมาตรการสมคบมาใช้ ตามหลักกฎหมาย อังกฤษได้บัญญัติเป็นความผิดตั้งแต่ได้มีการตกลงหรือได้มีการกำหนดแผนการร่วมกัน ระหว่างผู้กระทำความผิด โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะได้มีการกระทำตามที่ตกลงกันหรือไม่

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการใช้มาตรการสมคบตามแนวคิดของระบบ Common Law ในหลักเกณฑ์เรื่องผู้กระทำความผิดหลายคน ซึ่งไม่ถึงขนาดเป็นตัวการร่วม หรือลักษณะของผู้สนับสนุนการกระทำความผิด แต่เมื่อมีการสมคบกันและมีการกระทำ ตามที่ตกลงกันไว้ ผู้ที่ร่วมสมคบต้องรับผิดชอบในความผิดสำเรานั้น แต่ตามกฎหมายนี้ ไม่สามารถที่จะจัดการกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ จึงได้มีการออก กฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organization Act 1970 (RICO) ซึ่งเป็น กฎหมายที่ใช้ได้ต่อบงค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวกับบริษัทอาชญากรรมรวมถึงสมาชิกทุกคนในบริษัท ไม่ว่าจะกระทำความผิดประเภทไหนก็ตาม จะถูกฟ้องภายใต้กฎหมายนี้

ส่วนประเทศญี่ปุ่น ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้

สำหรับประเทศไทย การนำมาตรการสมคบมาใช้นั้น มีการใช้มานานแล้วตั้งแต่เริ่มบังคับใช้กฎหมายอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210 ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดสมคบกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป เพื่อการทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ใน ภาค 2 นี้ และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นช่องโจร ต้องระวางโทษ... และตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 8 บัญญัติว่า ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้นั้นสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษ...

จากการเปรียบเทียบ กฎหมายของต่างประเทศทั้งประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น มีการนำมาตรการสมคบมาใช้ โดยเฉพาะกับความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนประเทศไทยนั้น การใช้มาตรการสมคบในการดำเนินคดีแก่ผู้

กระทำความผิดนั้น กฎหมายของไทยยังมีจุดอ่อนที่จะนำมาดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เพราะตามกฎหมายอาญา มาตรา 210 นั้น ผู้ร่วมสมคบนั้น ต้องมีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ส่วนผู้สมคบตามกฎหมายของต่างประเทศนั้น สมคบกัน 2 คนก็เป็นความผิดแล้ว นอกจากนี้ มาตรา 210 ยังได้จำกัดประเภทของความผิดที่จะเป็นการสมคบกัน คือ ต้องกระทำความผิดตามภาคสองของประมวลกฎหมายอาญา และความผิดนั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ซึ่งในกรณีนี้ การที่จะนำกฎหมายอาญา มาตรา 210 ไปดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้นั้น ได้แก่ความผิดฐานร่วมกันฉ้อ โกง หรือยักยอก เท่านั้น

ส่วนความผิดฐานสมคบตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 8 นั้น ยังมีข้อจำกัดในการนำไปใช้ เพราะใช้ได้เพียงกรณีของการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษเท่านั้น จะนำความผิดฐานสมคบตามมาตรา 8 นี้ ไปใช้ในกรณีอื่นไม่ได้ ดังนั้น ในกรณีของประเทศไทย การนำเอามาตรการสมคบมาใช้เพื่อปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อผลในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

จากการที่ได้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งของต่างประเทศและกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทย รวมถึงได้ศึกษาคดีตัวอย่างที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมาแล้ว รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบการกระทำผิดในกรณีต่าง ๆ ที่เป็นความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น ในบทความต่อไป จะได้ศึกษาถึงปัญหาข้อบกพร่องที่ทำให้การปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไม่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนจะได้ศึกษาถึงแนวทางในการใช้มาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาข้อบกพร่องของการบังคับใช้กฎหมาย เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

จากการที่ได้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของต่างประเทศ กฎหมายที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ตลอดจนได้ศึกษาคดีตัวอย่างที่เกี่ยวกับการกระทำผิดทางอาชญากรรมเศรษฐกิจทั้งที่เกิดขึ้นในต่างประเทศและประเทศไทยมาแล้วในบทที่ 3 นั้น สำหรับในบทที่ 4 นี้ จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงข้อบกพร่องของการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจว่ามีความบกพร่องอย่างไร จึงทำให้การปราบปรามการกระทำผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจึงไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่คาดหวังไว้ ต่อจากนั้น จะได้วิเคราะห์แนวทางในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นลำดับต่อไป

1. ปัญหาข้อบกพร่องของการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

1.1 ปัญหาในชั้นสืบสวน สอบสวน จับกุม

เจ้าพนักงานตำรวจในกระบวนการยุติธรรม อาจแยกออกได้เป็น 2 ประเภท ตามหน้าที่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ตำรวจฝ่ายสืบสวนปราบปรามที่มีอำนาจสืบสวน – จับกุม และตำรวจที่มีอำนาจสอบสวน โดยตำรวจสอบสวนก็มีอำนาจสืบสวน – จับกุม ด้วย แต่สำหรับคดีทางเศรษฐกิจ ได้มีการตั้งกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ (สศก.) ขึ้นมาสืบสวนสอบสวนคดีประเภทนี้โดยเฉพาะ

เจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน ไปถึงผู้เกี่ยวข้องหรือผู้กระทำผิดให้ได้ว่าทำผิดอย่างไร เช่น คดีปั่นหุ้น พยานเอกสารที่เกี่ยวข้องนอกจากที่ตำรวจรับจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แล้ว จะต้องมีการสอบสวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย เช่น ตลาดหลักทรัพย์ ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งที่มีการเปิดบัญชีการโอนเงินให้แก่กัน

บริษัทตัวแทนนายหน้า หรือ Broker ที่มีการซื้อขายหลักทรัพย์ที่เกี่ยวข้องในคดี ซึ่งอาจแยกปัญหาข้อบกพร่องได้ 2 ลักษณะ คือ

ก. การพบเห็นการกระทำความผิด

อาชญากรรมทางการเงินการธนาคารไม่ปรากฏผลเด่นชัดและไม่สะท้อนขวัญประชาชนเหมือนอาชญากรรมธรรมดา เช่น คดีปั่นหุ้น แม้จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วแต่หากไม่มีข้อพิสูจน์เด่นชัดว่ามี การปั่นหุ้น ตำรวจก็ไม่สามารถเข้าจับกุมได้ทันทีต่างกับคดีอาชญากรรมธรรมดาซึ่งสามารถสรุปข้อยุติได้ทันทีที่พบเห็นว่าการผิดเกิดขึ้นแล้ว โดยทั่วไป พนักงานสอบสวนมักจะรอให้เจ้าพนักงานที่ดูแลเกี่ยวกับกฎหมายเฉพาะมาแจ้งความร้องทุกข์เสียก่อน ซึ่งมักจะมาแจ้งความก็ต่อเมื่อปรากฏความเสียหายแล้ว ทำให้การดำเนินคดีต้องล่าช้ากว่าที่ควรจะเป็น

การดำเนินคดีเริ่มขึ้นต่อเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งดูแลกฎหมายเฉพาะ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ได้พบเห็นการกระทำความผิดแล้วและทำการรวบรวมหลักฐาน เพื่อแจ้งความแก่พนักงานสอบสวน โดยไม่ทราบว่าเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือสามารถนำมาใช้แสดงให้เห็นถึงการกระทำผิดของผู้ต้องหาหรือไม่ ส่งมอบเป็นต้นเรื่องให้แก่พนักงานสอบสวน ซึ่งขั้นตอนนี้อาจใช้เวลานาน บางคดีเพิ่งมาทราบเมื่อคดีใกล้ขาดอายุความ การรวบรวมพยานหลักฐานจึงกระทำอย่างรีบเร่ง เช่น คดีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ตรวจสอบพบพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 แต่ด้วยเหตุผลทางการเมือง จึงได้ปล่อยปละละเลยจนกระทั่งเกิดความเสียหาย

ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ประกาศมาตรการแก้ไขต่าง ๆ ซึ่งเพิ่มความเข้มงวดขึ้น เช่น มีหนังสือสั่งการให้ผู้บริหารธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ เร่งดำเนินการแก้ไขฐานะและการดำเนินงานโดยเร่งด่วนหลายครั้ง เมื่อธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้เริ่มธุรกรรมใหม่ เช่น ปล่อยสินเชื่อกิจการเข้าครอบงำกิจการ (takeover) ธนาคารแห่งประเทศไทยมีหนังสือทักท้วงถึงการอนุมัติให้สินเชื่อรายใหญ่บางรายเกินอำนาจที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงการได้ดำเนินการยกเลิกรายซื้อบริษัทประเมินราคาทรัพย์สินที่ธนาคาร

ให้ความเห็นชอบ เนื่องจากปรากฏหลักฐานว่าประเมินราคาที่ดินซึ่งกลุ่มลูกค้านำมาขอกู้สูงเกินจริงมาก

แม้ธนาคารแห่งประเทศไทยจะรู้ถึงพฤติกรรมที่เป็นการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจของผู้บริหารธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การมาโดยตลอด แต่มิได้ดำเนินการลงโทษต่อผู้บริหารและที่ปรึกษาธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การแต่อย่างใด เพราะก่อนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะร้องทุกข์กล่าวโทษต่ออธิบดีกรมตำรวจ (ในขณะนั้น) ผู้ต้องหาคนสำคัญคือที่ปรึกษาของธนาคาร ฯ ได้เดินทางหลบหนีออกนอกประเทศไทยไปแล้ว แม้ภายหลังเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ สามารถจับผู้ต้องหาคดีขยกออกได้ 2 คน ซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการใหญ่บริษัทคอลลีเออร์ส จาร์ดีน ผู้ประเมินหลักทรัพย์ค้ำประกันกู้เงินของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การสูงเกินความจริง แต่ผู้หาอื่นรู้ตัวหลบหนีไป มีเพียงจำเลยที่ 1 เข้ามอบตัวต่อตำรวจเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2539

สำหรับคดีปิ่นหุ่นนั้น มีการแจ้งการกระทำผิดน้อยกว่าอาชญากรรมประเภทอื่น เนื่องจากการปั่นให้ราคาหุ้นสูงขึ้นย่อมเป็นที่พึงพอใจของนักเล่นหุ้นถึงกำไรที่ได้กำไร ถ้าตลาดยังไม่ปรับตัว นักเล่นหุ้นเหล่านี้ก็ไม่เห็นผลเสียที่ปรากฏเป็นรูปธรรม ต่างกับผู้บริหารสถาบันการเงิน โกงเงินฝากประชาชน เช่นนี้ ผู้ฝากเงินเสียหาย เพราะฉะนั้น บางครั้งผู้ลงทุนทั่วไป จึงอาจไม่เห็นว่าคุณต้องสงสัยเป็นอาชญากรที่กำลังจะสร้างความเสียหายให้กับส่วนรวม

ที่ผ่านมาคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ปล่อยให้มีการซื้อขายผิดปกติกเกิดขึ้นอย่างมากและเป็นเวลานาน ทั้งที่ควรจะมีฝ่ายไปรกกอร์มาตักเตือนหรือสอบถามถึงกรณีที่มีการซื้อขายมากผิดปกติ ตั้งแต่วันแรกที่มีการซื้อขายผิดปกติ แต่กลับปล่อยให้มีการทำผิดดำเนินต่อไป ทำให้ไม่อาจรวบรวมพยานหลักฐานมาลงโทษผู้กระทำผิดได้

ข. การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการ

การปราบปรามอาชญากรรมที่ใช้เทคโนโลยีผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ก็ต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เท่าเทียมกันในการ

ปราบปราม แทนการใช้อาวุธและความรุนแรงเหมือนที่ใช้กับอาชญากรรมธรรมดา แม้ กรมตำรวจ (ในขณะนั้น) จะได้ตั้งกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ (สศก.) ขึ้น มาสืบสวนสอบสวนคดีประเภทนี้โดยเฉพาะ และสำนักงานอัยการสูงสุดก็ได้จัดตั้งสำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรขึ้น ซึ่งตามหลักการน่าจะสามารสร้างเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านขึ้นมารองรับได้ แต่ในความเป็นจริง เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการประกอบการทางธุรกิจ และไม่สามารถวิเคราะห์สาเหตุในการก่อ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ ทำให้การค้นหาร่องรอยการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจ กระทำได้ยาก

กรณีการปั่นหุ้นมักมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมากพยานหลักฐานบางอย่างเกี่ยวข้องกับบัญชี สติติ อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อขายหุ้น และการโอนเงินระหว่างบุคคลต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์จึงจะเห็นภาพ ผู้กระทำความผิดมักอาศัยกลไก ตลาดและจิตวิทยามวลชนให้เป็นประโยชน์กับตน เช่น คดีปั่นหุ้นบีบีซี มีการซื้อหุ้นแบบ ให้ราคาหุ้นสูงขึ้น 2-3 วัน (จุดพลุ) พร้อมกับปล่อยข่าวว่าจะเข้าครอบงำกิจการ (takeover) ทำให้ผู้ลงทุนรายย่อยเข้าซื้อขาย แล้วตนเองอาจหยุดการซื้อขายชั่วคราวรอไว้ขายออกตอน ราคาสูง นับเป็นเรื่องสลับซับซ้อน ที่เจ้าหน้าที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะจึงจะเข้าใจ เรื่องได้เร็ว ตามทันเหตุการณ์ และไม่อยู่ข้างคนผิดโดยไม่รู้ตัว

การพิจารณาคดีสินคดียปั่นหุ้นต่างๆ ในตลาดหุ้นไทยนั้น เป็นเรื่องที่ ละเอียดอ่อนและซับซ้อน คำพิพากษาที่ออกมาไม่สามารถวินิจฉัยได้จากหลักฐานเอกสาร หรือพยานบุคคลเท่านั้น แต่ควรต้องมีการไต่ถามไปถึงเจตนาของการกระทำนั้นด้วย โดย ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่มีความเข้าใจต่อพฤติกรรม และการเออาร์คเอาเปรียบในการซื้อขาย หุ้นมานำสืบให้ศาลเห็นว่ามี การปั่นหุ้นจริง

1.2 ปัญหาในชั้นฟ้องร้องคดี

เนื่องจากพนักงานอัยการ ในฐานะที่จะต้องเป็นผู้นำเสนอพยานหลักฐาน ต่อศาลเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยให้ปราศจากข้อสงสัย พนักงานอัยการจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทราบถึงวิธีการ รายละเอียด ขั้นตอนการสืบสวนสอบสวน การแสวงหาข้อเท็จจริง พยานหลักฐานในคดีว่าได้มาอย่างไร มีความสำคัญในคดีอย่างไร และยังมี

- ข้อเท็จจริง พยานหลักฐานใดอีกที่จะสามารถพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลย เหตุผลสำคัญของอำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการคือการทำให้อัยการสามารถวินิจฉัยได้อย่างถูกต้อง และสามารถตรวจสอบการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ทำให้แนวทางการแสวงหาข้อเท็จจริง พยานหลักฐานในชั้นสอบสวนเป็นไปตามแนวทางที่เหมาะสมที่จะใช้ในการนำเสนอเป็นพยานต่อศาลได้ซึ่งจะทำให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ถึงกระนั้นก็ยังมมีปัญหาในชั้นดำเนินคดี ซึ่งอาจแยกได้ ดังนี้

ก. ขาดการประสานงาน

แม้จะมีการจัดตั้งองค์กระบวนกรยุติธรรมชั้นก่อนฟ้องคดี ซึ่งมีหน้าที่ในการเตรียมพยานหลักฐานที่จะใช้พิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยต่อศาลขึ้น โดยเฉพาะใน 2 หน่วยงาน คือ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร สำนักงานอัยการสูงสุด ได้กำหนดประเภทคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของหน่วยงานทั้งสองไว้โดยเฉพาะ แต่วิธีการทำงานของทั้งสองหน่วยงานยังคงเหมือนกับการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป คือมีการแบ่งแยกการสืบสวน (แสวงหาพยานหลักฐาน) การสอบสวน (รวบรวมพยานหลักฐาน) และการฟ้องร้อง (การนำเสนอพยานหลักฐาน) ออกจากกันอย่างเด็ดขาด

การแยกอำนาจสอบสวนคดีอาญากับอำนาจฟ้องคดีอาญาออกจากกัน หากสันนิษฐานถึง เหตุผลดังกล่าวก็คงสรุปได้ว่า กฎหมายต้องการให้อัยการวางตัวเป็นกลางในการดำเนินคดีอาญา โดยเกรงว่าหากให้อัยการเข้าร่วมในการสอบสวนตั้งแต่ต้นจะทำให้มีความปักใจเชื่อว่าผู้ต้องหา กระทำความผิดหรือไม่กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา และในชั้นพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ความรู้สึกดังกล่าวก็จะผูกพันอยู่ ทำให้เสียความเป็นธรรม กฎหมายจึงไม่ต้องการให้อัยการเข้าร่วมการสอบสวน แต่ให้ทำหน้าที่เป็นผู้กลั่นกรองสำนวนโดยเฉพาะ แต่สำหรับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนกว่าคดีอาชญากรรมธรรมดา กลับเกิดปัญหาในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยต่างเก็บรวบรวมข้อมูลและพยานหลักฐาน ของตนอย่างอิสระ ซึ่งหากไม่ได้รับการประสานที่ดีแล้วจะเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ทำให้การวางรูปคดี

และการสอบสวนไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ก่อให้เกิดความล่าช้าและซ้ำซ้อนกันในการทำงาน

ในการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย การสืบสวนสอบสวน การจับกุม การรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแต่ผู้เดียว เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์กล่าวโทษของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งคู่แสดกฎหมายเฉพาะ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แล้ว พนักงานสอบสวนก็จะมาพิจารณารวบรวมพยานหลักฐานซึ่งส่วนมากก็จะใช้พยานหลักฐานที่ได้รับมา อาจจะเรียกพยานบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าของเรื่องได้เคยสอบปากคำให้การแล้ว มาสอบปากคำให้การอีกครั้ง จนกระทั่งเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว จึงจะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็น เช่น การขอสอบสวน ควรสั่งฟ้องหรือควรสั่งไม่ฟ้อง ไปยังพนักงานอัยการ ซึ่งขั้นตอนนี้ใช้เวลานานหลายเดือน โดยพนักงานสอบสวนเองอาจจะไม่มีเวลาเพียงพอที่จะพิจารณาพยานหลักฐานที่มีได้ละเอียดว่าเป็นพยานหลักฐานที่เพียงพอที่จะสามารถนำไปแสดง ให้เห็นถึงการกระทำผิดของผู้ต้องหาในชั้นศาลได้หรือไม่

ในชั้นอัยการ ซึ่งเป็นผู้พิจารณาสั่งคดี และหากสั่งฟ้องจะต้องเป็นผู้พิสูจน์ข้อเท็จจริงในศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาลงโทษจำเลย หากพนักงานอัยการไม่สามารถสอบคำให้การพยาน หรือรวบรวมพยานหลักฐาน โดยอิสระแล้ว พนักงานอัยการก็ต้องอาศัยแต่เฉพาะการสอบสวนของพนักงานสอบสวนทั้งหมด ซึ่งเป็นเพียงพยานบอกเล่าสำหรับอัยการ จึงเป็นไปได้ยากที่จะสามารถจัดเตรียม ได้ตรงตามความจำเป็นและความต้องการ เนื่องจากพนักงานสอบสวนไม่อาจบันทึกให้มีสาระสำคัญครบถ้วน

กรณีคดีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ธนาคารแห่งประเทศไทยร้องทุกข์กล่าวโทษต่ออธิบดีกรมตำรวจ ให้ดำเนินคดีกับนาย ก. กับพวก กระทำความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทย ตามมาตรา 24 ทวิ และมาตรา 46 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 กว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะรวบรวมพยานหลักฐานมาร้องทุกข์ต่อ สตค.ก็ต้องใช้เวลาหลายเดือน และ สตค.และพนักงาน

อัยการต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับคดี และรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งอาจจะซ้ำซ้อนกับที่ สศก.รวบรวมมาแล้ว

สำหรับคดีปิ่นหุ่นบีบีซี พนักงานอัยการประสบปัญหาในการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้ร่วมกันปิ่นหุ่นนั้น สาเหตุหนึ่งก็คือคณะกรรมการ ก.ล.ต. ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ เพราะเป็นผู้ยุ่งในย่อมพบเห็นการกระทำความผิดอยู่เนืองๆ แทนที่ ก.ล.ต. จะสามารถยื่นพยานหลักฐานหรือทำความเข้าใจยังอัยการโดยตรง กับมีบทบาทในการดำเนินคดีเพียงแค่การเข้าร้องทุกข์ต่อ สศก. เท่านั้น เมื่อ ก.ล.ต. ต้องอาศัยพนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการแทน ทำให้เกิดความล่าช้าและเนื่องจากความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์ ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้านหลักทรัพย์โดยเฉพาะ ในขณะที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเองมีความรู้เกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ไม่มากพอ จากข้อจำกัดดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอุปสรรคไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

ข. ปัญหาในการตีความข้อความ

ในคดีบีบีซี ได้เกิดปัญหาการตีความกฎหมายที่แตกต่างกัน จนกรมตำรวจได้ออกมาได้แย้งถึงการสั่งคดีของพนักงานอัยการ เพราะทางตำรวจมีความเชื่อมั่นในพยานหลักฐานอย่างมาก โดยได้มีการให้สัมภาษณ์ทางสื่อมวลชนตั้งแต่มีการร้องทุกข์กล่าวโทษเป็นต้นมา ถึงการสืบสวนสอบสวน จนกระทั่งมีการเข้ามอบตัว หรือการจับกุมผู้ต้องหา ตลอดจนว่าสามารถส่งฟ้องผู้ต้องหาได้ ก่อให้เกิดกระแสสังคมซึ่งไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย และโอกาสในการรับรู้ถึงพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนเพียงพอเชื่อ หรือพิพากษาไปล่วงหน้าแล้วว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริงตามที่สื่อมวลชนได้ออกข่าวการให้สัมภาษณ์ไว้

ปัญหาการตีความกฎหมายที่แตกต่างกัน ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ เกี่ยวกับการตีความถึงวันที่เกิดเหตุ และตรวจสอบพบการกระทำความผิดกล่าวคือ ทางตำรวจถือวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2539 เป็นวันตรวจสอบพบการกระทำความผิดขณะที่อัยการได้ตีความตั้งแต่การสอบสวนเบื้องต้น คือ นับตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2539 ให้ถือเป็นวันเริ่มต้นการรับคดีของตำรวจ ประเด็นของเรื่องนี้มีเพียงว่าอายุความ 1 ปี

เริ่มนับตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2539 ตามที่อัยการมีความเห็นและนำมาเป็นข้อเท็จจริงในการสั่งคดี หรือว่าอายุความเริ่มนับในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2539 ตามความเห็นของพนักงานสอบสวน

เหตุผลทางฝ่ายอัยการคือ พนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนคดีบีบีซี เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2540 และได้สอบสวนพยานเพิ่มเติมได้ความว่า วันที่ 19 มกราคม 2539 เป็นวันที่ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย พบการกระทำ ความผิด ซึ่งตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 46 ตรี กำหนดให้ ฟ้องต่อศาลหรือเปรียบเทียบตามมาตรา 46 อัญฐู ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ตรวจพบการกระทำ ความผิด ฉะนั้น เมื่อวันที่ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ ตรวจพบการกระทำผิด คือวันที่ 19 มกราคม 2539 คดีนี้จึงเป็นอันขาดอายุความ

กรมตำรวจ ได้ออกคำชี้แจงแสดงเหตุผลในการเสนอสั่งฟ้องต่อพนักงานอัยการไว้ว่า ตามมาตรา 46 ตรี แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 กำหนดการนับอายุความ 1 ปีไว้ว่า นับแต่วันที่ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ตรวจพบการกระทำ ความผิด ซึ่งข้อเท็จจริงได้ความถึงวิธีการปฏิบัติการในการตรวจสอบของผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ จากถ้อยคำของพยานซึ่งผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นผู้ตรวจสอบการกระทำของธนาคารบีบีซี ว่าจะมีการตรวจสอบและประชุมประมวลผลข้อมูลในเบื้องต้นก่อน เสร็จแล้วจะให้ธนาคารพาณิชย์ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว จะมีการประชุมพิจารณาพยานหลักฐานอีกครั้งหนึ่งว่าธนาคารได้มีการกระทำอันเป็นความผิดหรือไม่

ในบันทึกการตรวจสอบธนาคารบีบีซี ที่ 39/2539 ลงวันที่ 19 มกราคม 2539 ระบุว่าควรมีหนังสือถึงธนาคารบีบีซี ให้ชี้แจงเหตุผลและข้อเท็จจริงให้ธนาคารทราบใน 20 วัน เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการต่อไป แต่หลังจากครบกำหนด 20 วันแล้ว ธนาคารบีบีซีไม่ชี้แจงข้อเท็จจริง พนักงานสอบสวนจึงได้ถือเอาวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2539 ซึ่งเป็นวันประชุมสรุปผลการตรวจสอบการกระทำของธนาคารบีบีซีและมีมติว่าธนาคารบีบีซีมีการกระทำที่เป็นความผิด เป็นวันเริ่มต้นนับอายุความ 1 ปี ซึ่งข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ทางคณะพนักงานสอบสวน ก็ได้ปรึกษาเรื่องอายุความกับฝ่ายกฎหมายของธนาคารแห่ง

ประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายธนาคารพาณิชย์ด้วย ซึ่งก็มีความเห็นสอดคล้องต้องกันกับความเห็นของพนักงานสอบสวนของกรมตำรวจ

การสั่งยุติการดำเนินคดี เพราะเหตุขาดอายุความ ในคดีธนาคารแห่งประเทศไทยร้องทุกข์กล่าวโทษต่ออธิบดีกรมตำรวจ ให้ดำเนินคดีกับจำเลยที่ 1 กับพวก กระทำ ความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทย ตามมาตรา 24 ทวิ และมาตรา 46 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งมีความเห็นแตกต่างกันระหว่าง กรมตำรวจกับสำนักงานอัยการสูงสุด เกี่ยวกับการนับอายุความในการดำเนินคดีเริ่มในวันที่พบการกระทำความผิดของผู้ต้องหา ในฐานะส่วนตัวและในฐานะนิติบุคคล และสิทธิ นำคดีอาญามาฟ้องต้องระงับไปเพราะมีคำสั่งยุติการดำเนินคดีหรือไม่

กรมตำรวจจึงได้ทำหนังสือหรือข้อกฎหมายเกี่ยวกับอายุความตาม มาตรา 46 ตี แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 ไปยังสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา รวม 3 ปัญหา ดังนี้

(1) วันที่ 17 มิถุนายน 2539 ถือว่าเป็นวันที่พบการกระทำผิดของผู้บริหาร สถาบันการเงิน และที่ปรึกษา ในฐานะส่วนตัวในการดำเนินกิจการของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด (มหาชน) เพราะในฐานะนิติบุคคลอาจพบการกระทำในวันอื่น และเมื่อ มีการพิจารณาร่วมกันของฝ่ายกฎหมายและฝ่ายตรวจสอบของธนาคารแห่งประเทศไทย แล้ว จึงพบว่าการกระทำผิดในฐานะส่วนตัวต่างหากจากฐานะนิติบุคคลใช่หรือไม่

(2) การสั่งยุติการดำเนินคดีไม่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาคำสั่งให้ยุติเช่นว่านี้ จะให้ความหมายรวมถึงคำสั่งไม่ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา ได้หรือไม่

(3) คำสั่งยุติการดำเนินคดีดังกล่าว ตาม (2) จะถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้อง ต้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6) หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 6) ได้พิจารณาปัญหา ข้อหารือดังกล่าวแล้ว มีความเห็นดังนี้

(1) ธนาคารพาณิชย์เป็นนิติบุคคลที่ต้องมีผู้รับผิดชอบกระทำแทน มาตรา 46 ทวิ จึงกำหนดบทลงโทษกรรมการของธนาคารพาณิชย์หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการ

ดำเนินกิจการของธนาคารพาณิชย์ไว้ด้วย เว้นแต่กรรมการของธนาคารพาณิชย์ฯ พิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำผิดของธนาคารพาณิชย์ดังกล่าว และในการดำเนินคดีกับกรรมการของธนาคารพาณิชย์ ฯลฯ ก็เป็นการดำเนินในความผิดฐานเดียวกันกับกรรมการของธนาคารพาณิชย์ในฐานะนิติบุคคล ฉะนั้นในเมื่อมาตรา 46 ตรีได้กำหนดอายุความสำหรับการฟ้องคดีต่อศาล หรือเปรียบเทียบปรับธนาคารพาณิชย์ในฐานะนิติบุคคลและกรรมการของธนาคารพาณิชย์ ฯลฯ ไว้อย่างแน่นอน โดยมีได้แยกกำหนดเรื่องอายุความไว้ โดยเฉพาะ กรณีจึงไม่อาจแยกการนับอายุความในการดำเนินคดีสำหรับกรณีความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยให้แตกต่างกันระหว่างธนาคารพาณิชย์ในฐานะนิติบุคคลกับผู้กระทำการแทนธนาคารพาณิชย์ในฐานะส่วนตัวได้

(2) การสั่งยุติการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ เป็นการสั่งคดีเพราะมีเหตุและเงื่อนไขตามมาตรา 39 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปก่อนที่จะพิจารณาเนื้อหาคดี การสั่งคดีเช่นนี้จึงไม่ใช่คำสั่งไม่ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143

(3) สิทธินำคดีอาญามาฟ้องต้องระงับไปเพราะเหตุขาดอายุความตามมาตรา 39 (6) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นไปโดยผลของกฎหมาย มิได้เกิดจากคำสั่งยุติการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ

ความจริงแล้วปัญหาทำนองนี้ ไม่ควรมีเกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากต่างฝ่ายต่างดำเนินการไปตามอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย ไม่ใช่กรณีใช้อำนาจในทางมิชอบหรือบิดเบือนการใช้อำนาจ นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่น่าจะมีอำนาจในการพิจารณาเรื่องดังกล่าว เนื่องจากพนักงานอัยการได้สั่งคดีไปตามที่กฎหมายให้อำนาจ เช่นเดียวกับการวินิจฉัยคดีของศาลยุติธรรม ซึ่งเมื่อได้พิจารณาไปตามพยานหลักฐานแม้จะมีความเห็นไม่ตรงกันระหว่างศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ต้องถือว่าการวินิจฉัยเป็นไปตามดุลพินิจตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ไม่มีการโต้แย้งว่าที่ศาลฎีกาตัดสินยกฟ้องเพราะเหตุขาดอายุความนั้นถูกต้องชอบหรือไม่ก็ตาม ก็ต้องเคารพและปฏิบัติตามเนื่องจากการวินิจฉัยโดยชอบตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้

สำหรับคดีปิ่นหุ่นบีบีซีนั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ไม่ได้เขียนให้ชัดเจนลงไปว่าทำอะไรจึงเป็นความผิดในเรื่อง ปิ่นหุ่น เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ครอบคลุมได้หลายกรณี สามารถตามอาชญากร 'ได้ทัน' แต่ก็อาจทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้บังคับใช้กฎหมายในการตีความ ระหว่างการ กิ่งกำไร ซึ่งเป็นพฤติกรรมปกติและยอมรับกันในตลาดหุ้น กับการปิ่นหุ่นซึ่งถือเป็น อาชญากรรม

การเข้าซื้อหุ้นเพื่อครอบงำกิจการเป็นการเข้าซื้อหุ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ จำนวนหุ้นมากพอที่จะเข้าบริหารงานในบริษัทนั้น ๆ แทนผู้บริหารเดิม แม้จะเป็นผลให้ การซื้อหรือขายหลักทรัพย์นั้นผิดไปจากสภาพปกติของตลาด เช่น ราคาเพิ่มสูงขึ้นมาก อย่างไม่สมเหตุสมผล แต่กระนั้นก็ตามก็ไม่เป็นความผิดอาญา จะเป็นความผิดเฉพาะไม่ รายงานการได้มา หรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไข และวิธีการที่คณะกรรมการกำกับ หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ประกาศกำหนดเท่านั้น (มาตรา 247) ซึ่งต่างจากการ ปิ่นหุ่นอันเป็นการฉ้อฉลและจงใจสร้างราคาในตลาดเพื่อปลุกเร้าและล่อประชาชนให้เข้า มาซื้อขายหุ้นในตลาด แล้วผู้ปิ่นหุ่นจะฉวยโอกาสขายหุ้นของตนให้แก่ประชาชนขณะ หุ้นมีราคาสูงสุด บางทีราคาสูงกว่าที่ตนซื้อถึง 2-3 เท่าตัวสามารถสร้างกำไรอย่างมหาศาล ในช่วงเวลาอันสั้น

ฉะนั้น ถ้าผู้ใดมิได้มีเจตนาที่จะเข้าครอบงำกิจการ เพื่อบริหารงานและ ปรับปรุงบริษัทนั้น ๆ หากแต่มีเจตนาที่แท้จริงเพื่อปิ่นหุ่น โดยทำทีประหนึ่งว่าซื้อหุ้น อย่างต่อเนื่องจำนวนมาก เพื่อเข้าครอบงำกิจการโดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและ เงื่อนไขที่คณะกรรมการ ก.ล.ต.กำหนดทุกประการ แต่เมื่อราคาหุ้นสูงขึ้นก็ขายไปได้ กำไรมหาศาลในระยะเวลาอันสั้น ดังนี้ อาจเป็นความผิดฐานปิ่นหุ่นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ เจตนาแห่งการกระทำว่าจะเข้าองค์ประกอบความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 243 แห่ง พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 หรือไม่

¹ รัชชชา เพชรสังข์, พันตำรวจโท. "รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการปิ่นหุ่น" สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, (มกราคม 2539) หน้า 55.

คดีปิ่นหุ่นบีบีซี ก็มีประเด็นปัญหาในการตีความว่าลักษณะของการกระทำใดบ้างที่ถือว่าเป็น “การร่วมกัน” อันเป็นองค์ประกอบอันหนึ่งของความผิดตามมาตรา 243 ซึ่งตามความคิดเห็นของ ก.ล.ต. แล้ว กรณีปิ่นหุ่นบีบีซีมีลักษณะที่แตกต่างจากคดีอื่นๆ แม้ผู้ต้องสงสัยจะได้มีการขายหุ้นออกมา เหมือนกรณีปกติ แต่ข้อกฎหมายระบุไว้ว่า การปิ่นหุ้นไม่จำเป็นต้องมีการขายออกมาอย่างเดียว เป็นลักษณะของการซื้อแบบต่อเนื่องก็ได้

ค. ความล่าช้าในการเตรียมคดี

คดีเศรษฐกิจโดยมากมีลักษณะที่ซับซ้อน มีพยานบุคคล พยานเอกสาร จำนวนมาก อาจต้องเชิญพยานผู้เกี่ยวข้องมาสอบถามเรื่องราว โดยตรงอีกครั้ง ต้องใช้เวลานานหลายเดือนในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อพิจารณาว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร มีพยานหลักฐานใดบ้างที่สามารถนำเสนอต่อศาล ได้การตรวจสอบเอกสารจะมีความยุ่งยากมากเพราะจะต้องตรวจสอบเอกสารให้สอดคล้องกันในแต่ละเอกสาร ทำให้เกิดความล่าช้าในการเตรียมพยานหลักฐาน ที่จะใช้ดำเนินคดีพิสูจน์ความผิดของจำเลยต่อศาล

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้กำหนดเวลาไว้ว่า พนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเมื่อใด จึงขึ้นอยู่กับพนักงานสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว² ซึ่งก็ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เช่นกันว่าอย่างไรเรียกว่าการสอบสวนเสร็จสิ้น คงมีแต่กำหนดให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ไหนใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย³ ส่วนจะสอบสวนเสร็จสิ้นเมื่อใด ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและความยากง่ายของการสอบสวนเป็นเรื่องๆไป

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งฟ้องและส่งสำนวนกับตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรค 3 นั้น ให้พนักงานสอบสวนรีบส่งสำนวนไปให้ถึงพนักงานอัยการโดยเร็ว และให้พนักงานอัยการมีเวลาพอที่จะวินิจฉัยจัดการได้อย่างน้อย 3 วัน ก่อนวันหมดอำนาจควบคุม หรือวันครบกำหนดที่ศาลสั่งขังแล้วแต่กรณี⁴

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130

⁴ คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 207/2500

หากพนักงานสอบสวนส่งสำนวนมาให้เมื่อใกล้ขาดอายุความ พนักงานอัยการ
 * แทนจะไม่มีเวลาได้พิจารณาพยานหลักฐาน ก็จะฟ้องคดีไปโดยขาดการศึกษาข้อเท็จจริง
 พยานหลักฐานรวบรวมมาอย่างไรก็นำเสนอไปอย่างนั้น ในคดีปิ่นหุ่นบีบีซี พนักงานสอบสวน
 ส่งสำนวนการสอบสวนไปให้เมื่อใกล้จะครบกำหนดเวลาฝากขังครั้งสุดท้าย ทำให้
 พนักงานอัยการไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม เช่น ไม่
 สามารถส่งสอบสวนเพิ่มเติมตาม ป.วิ อาญา มาตรา 143 ได้ทันภายในกำหนด พนักงาน
 อัยการ จำต้องพิจารณาสั่งคดีไปที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาให้ในสำนวนการ
 สอบสวน ซึ่งพยานหลักฐานต่าง ๆ กระจัดกระจายสูญหายไปแล้วเป็นเหตุให้การรวบรวม
 พยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนไม่หนักแน่นพอที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลย
 ทั้ง 12 คนได้ ศาลฎีกาจึงพิพากษายกฟ้องจำเลยทั้งหมด

เนื่องจากคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก หนัก
 ได้กำหนดอายุความในการร้องทุกข์กล่าวโทษ และฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำ
 ความผิดมีระยะเวลาสั้น หากเจ้าพนักงานที่ดูแลกฎหมายเฉพาะ เช่น ธารณาการแห่งประเทศไทย
 หรือคณะกรรมการ ก.ล.ต. ใช้เวลารวบรวมพยานหลักฐาน 5 เดือน พนักงานสอบสวน
 อีก 6 เดือน รวมแล้วเกือบ 1 ปี สุดท้ายก็ไม่สามารถดำเนินคดีได้ เนื่องจากคดีขาดอายุ
 ความไปเสียก่อนที่จะถึงมือพนักงานอัยการ ดังนั้นแม้จะพบเห็นการกระทำผิด และรู้ตัวผู้
 กระทำผิด แต่ก็น่าเสียดายที่ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้ ดังเช่น การ
 เริ่มต้นดำเนินคดีบีบีซีนั้น ฝ่ายตรวจสอบของธารณาการแห่งประเทศไทยพบความผิดเมื่อวันที่
 19 มกราคม 2539 แต่กว่าธารณาการแห่งประเทศไทยจะส่งเรื่องมาให้กรมตำรวจดำเนิน
 การหลังจากพบการกระทำผิดมาแล้วประมาณ 5 เดือน โดยไปร้องทุกข์ต่อพนักงาน
 สอบสวนในวันที่ 26 มิถุนายน 2539 เมื่อมาถึงขั้นตอนของพนักงานสอบสวนก็ต้องหา
 หลักฐานเพิ่มเติม และต้องทำสำนวนให้เสร็จ เพื่อให้เวลาอัยการสูงสุดสอบสวนพอสมควร
 ก่อนส่งฟ้อง แต่ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้อัยการ วันที่ 5 กุมภาพันธ์
 2540 ซึ่งหากถือวันที่ 19 มกราคม 2539 เป็นวันพบการกระทำผิด คดีก็ขาดอายุ
 ความไปแล้ว หรือหากกำหนดให้บวกวันรอคำตอบจากอดีตผู้บริหารบีบีซีอีก 20 วัน จาก

วันเริ่มต้นพบความผิด คดีก็จะขาดอายุความในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2540 นั้นเท่ากับว่า
อัยการมีเวลาเพียง 7 วันที่จะส่งฟ้อง

1.3 ปัญหาการพิสูจน์ความผิดในชั้นศาล

ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย ได้รับอิทธิพลมาจากทั้งระบบ
Civil Law และระบบ Common Law กล่าวคือ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย
ได้นำเอาระบบกล่าวหาซึ่งใช้ในกลุ่มประเทศ Common Law ได้แก่ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา
มาใช้ ด้วยการให้สันนิษฐานไว้ก่อนเป็นเบื้องต้นว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าว
หาเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าผู้กล่าวหาจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นผู้
กระทำผิดจริงตามข้อกล่าวหา และในการค้นหาความจริงในคดี คู่ความทั้งสองฝ่ายก็มี
โอกาสอย่างเท่าเทียมกันในอันที่จะนำพยานหลักฐานของแต่ละฝ่ายมาพิสูจน์สนับสนุนข้อ
อ้างของฝ่ายตน ทั้งนี้โดยศาลจะวางตัวเป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และ
คอยควบคุมให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญาของไทยก็เชื่อว่าจะนำเอาเฉพาะระบบกล่าวหาซึ่งเป็นการต่อสู้กันทาง
กฎหมายมาใช้เพียงอย่างเดียว เพราะเมื่อพิจารณากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย
ทั้งหมดแล้วจะพบว่า การค้นหาความจริงในคดีมิได้ห้ามศาลทำการไต่สวนพยานแต่อย่าง
ใด ในทางตรงกันข้าม มีบทบัญญัติบางมาตรากำหนดให้ศาลค้นหาความจริงจากพยาน
หลักฐานต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและชั้นพิจารณาคดี⁵ ดังนั้น
จึงอาจกล่าวได้ว่าระบบการพิจารณาคดีอาญาของไทยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
นั้นน่าจะเป็นระบบผสม (Mixed System) ซึ่งมีเนื้อหาค่อนข้างไปทางระบบไต่สวน⁶

ก. อุปสรรคด้านพยานหลักฐาน

หากพิจารณากันแล้ว ก่อนนำตัวผู้ต้องหาสู่การพิจารณาของศาลก็ต้อง
พิจารณาจากพยานหลักฐาน ซึ่งพยานหลักฐานที่เวลานั้นก็คือ พยานหลักฐานของพนักงาน
สอบสวนแต่กลับมีการให้ความสนใจในการเตรียมพยานหลักฐานดังกล่าวน้อยมาก โดย

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 171, 175 และ 235.

⁶ ขวเลิศ โสภณวัต. "กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ" **ศส**
พจน. ปีที่ 28 เล่ม 6. 2524, หน้า 38-41

ปล่อยให้เป็นที่ของพนักงานสอบสวนในการดำเนินการโดยลำพัง ทั้งที่ความรับผิดชอบในการพิสูจน์พยานหลักฐานชั้นศาลเป็นที่ของพนักงานอัยการ ซึ่งพยานหลักฐานที่จะนำมาฟังลงโทษผู้กระทำผิดได้ต้องเป็นพยานหลักฐานที่ต้องได้รับการนำสู่การพิจารณาชั้นศาลเท่านั้น หากพยานหลักฐานดังกล่าว ไม่สามารถถูกนำเข้ามาตั้งแต่ชั้นสอบสวน ไม่มีโอกาสที่พยานหลักฐานเหล่านั้น จะถูกนำเข้าสู่การพิจารณาของศาลเพื่อจะพิสูจน์ให้เห็นการกระทำผิดของผู้กระทำผิดได้

ข้อจำกัดในการรับฟังข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาการใช้พยานหลักฐานแวดล้อม ในกรณีที่เจ้าหน้าที่สามารถรวบรวมแผ่นบันทึกข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีข้อมูลสำคัญที่จะช่วยเสริมทำให้เห็นชัดขึ้นถึงการรู้เห็นกันของกลุ่มผู้ต้องสงสัยแต่ระบบการรับฟังพยานไม่รับแผ่นบันทึกความจำนี้เป็นหลักฐานประกอบคดี เช่น เทปแผ่นคิสต์ ศาลก็ยังไม่ยอมรับว่าสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานที่ผูกมัดผู้กระทำผิดได้⁷

การปิ่นหุ่นเป็นคดีทางเศรษฐกิจ มีรูปแบบการกระทำความผิดแตกต่างจากคดีธรรมดา มีความซับซ้อนมีความยุ่งยาก กระทำโดยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และที่สำคัญมีการปกปิดการกระทำความผิด จะใช้หลักฐานใดที่จะพิสูจน์ได้ว่าผู้ปิ่น กระทำความผิดโดยปราศจากข้อสงสัย⁸ ทำให้เกิดความลำบากในการพิสูจน์ความสัมพันธ์ของผู้กระทำผิด เพราะผู้ต้องสงสัยในคดีเหล่านี้มักร่วมกันกระทำเป็นกลุ่มคือ ซื้อหรือขายหุ้นโดยหลายคนแต่รู้เห็นกัน ซึ่งวิธีที่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ใช้ในการพยายามพิสูจน์ต่อศาล คือ เสนอหลักฐานหลาย ๆ ด้านประกอบกัน เช่น ผู้ต้องสงสัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันทางสังคม เช่น เป็นญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูงกันในการเปิดบัญชีซื้อขายหุ้นมีการแนะนำกันให้ที่อยู่ในการติดต่อกับบริษัทโบรกเกอร์เป็นสถานที่เดียวกัน ให้ตัวสัญญาใช้เงินไปวางค้ำประกันวงเงินสินเชื่อเพื่อซื้อหุ้นแทนกัน มีการสั่งซื้อขายหุ้นแทนกัน มีการโอนเงินระหว่างบัญชีในจำนวนเงินและเวลาที่สอดคล้องกันกับการซื้อขายหุ้น เป็นต้น คือ

⁷ วีระพงษ์ บุญญากาศ. *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540, หน้า 275

⁸ ชินวัฒน์ ทองภักดี. “รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการปิ่นหุ้น” สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, (มกราคม 2539) หน้า 57.

พยายามเสนอหลักฐานเหล่านี้ประกอบกันให้เห็นภาพความสัมพันธ์กันเพื่อพิสูจน์การร่วมกันกระทำการหรือรู้เห็นกันในการซื้อหุ้น แต่ในการวินิจฉัยคดีศาลชั้นต้นดูเหมือนมีมุมมองที่ต่างกัน คือ ให้ความเห็นต่อหลักฐานเหล่านี้แยกเป็นชิ้น ๆ แทนที่จะพิจารณาประกอบกัน

ข. อุปสรรคในการนำสืบ

ระบบการค้นหาความจริงตามกฎหมายไทยเป็นระบบผสม บางเรื่องนำเอาวิธีการของระบบกล่าวหา มาบัญญัติ เช่น หน้าที่นำสืบ บางเรื่องก็ใช้วิธีการของระบบไต่สวน เช่น การรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งศาลถือหลักการวางเฉยอย่างเคร่งครัด ทำหน้าที่เพียงบันทึกปากคำพยาน ไม่มีบทบาทร่วมกับฝ่ายอื่นในการค้นหาความจริง⁹ ปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของ โจทก์ที่จะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย หากพิสูจน์ไม่ได้ หรือก็ต้องปล่อยตัวไป

คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มีโทษทางอาญา แต่ปัจจุบันยังไม่ มีศาลคดีเศรษฐกิจโดยตรงมารับ การดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จึงไม่ได้แตกต่างจากคดีอาญาโดยทั่วไป ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าการที่จะลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น จะต้องมีการพิสูจน์จนสิ้นสงสัยว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง¹⁰ ซึ่งยากยิ่งสำหรับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เพราะอาชญากรประเภทนี้ มักจะหลงเหลือพยานหลักฐานทิ้งไว้ให้น้อยที่สุด และพยานหลักฐานบางอย่างศาลก็ยังให้น้ำหนักน้อยในการรับฟัง เช่น พยานหลักฐานจากคอมพิวเตอร์ หรือ เทป เป็นต้น และยิ่งในระบบกฎหมายของประเทศไทย กำหนดให้หน้าที่นำสืบความผิดของจำเลยตกอยู่กับโจทก์ด้วยแล้ว ความยากลำบากในการนำสืบยิ่งมากขึ้นเป็นทวีคูณ ในเมื่อผู้กระทำผิดเป็นคนที่มิมีนัยสมองที่ค่อนข้างจะเฉียบไว สามารถที่

⁹ กระบวนการยุติธรรมจะร่วมมือกันค้นหาความจริงในคดีอาญาได้อย่างไร วารสารอัยการ ปี 19 ฉบับที่ 221 (กรกฎาคม 2539) หน้า 113

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 " ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่างพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจะเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย"

จะเอาเปรียบ หรือหาประโยชน์จากบุคคลอื่นได้โดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ การที่เราจะไปจับผิด หรือรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ถึงการกระทำผิดคงเป็นไปได้ยาก เพราะผู้กระทำผิด คงจะไม่ทิ้งหลักฐานไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

การทำสำนวนส่งฟ้องต่อศาลในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อัยการส่วนมาก มิได้เน้นให้ศาลเห็นถึงความเสียหายร้ายแรง อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจ ส่วนรวมของชาติ หากได้บรรยายลงไป คำฟ้อง ศาลก็จะลงโทษหนักตามความร้ายแรง นั้น เมื่ออัยการมิได้เน้นถึงจุดนี้ ศาลก็พิพากษาไปตามสำนวนฟ้อง

การพิสูจน์ถึงการร่วมกันกระทำความผิดในคดีลักษณะนี้ก็ได้ยากอีกเช่นกัน โดยเฉพาะคดีอาชญากรรมทางการเงินการธนาคาร มีความสลับซับซ้อน และมักจะรู้กัน เฉพาะกลุ่มผู้กระทำความผิด ทำให้ขาดประจักษ์พยาน แม้จะมีพยานบุคคล แต่พยานมักไม่ ต้องการที่จะเกี่ยวข้องกับคดี หรืออาจกลับคำให้การ เช่นคดีปั่นหุ้น พยานให้การในชั้น พนักงานสอบสวนว่ามีการสั่งซื้อหุ้นแทนกัน แต่ในชั้นศาลอาจกลับคำให้การเป็นว่าไม่รู้ เห็นการกระทำความผิดกล่าว ซึ่งเมื่อพยานหลักฐานไม่แน่ชัดพอ หรือมีข้อสงสัย ศาลต้องยก ประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคสอง

สำหรับคดีปั่นหุ้นบีบีซีนั้น พนักงานอัยการบรรยายฟ้องว่าจำเลยที่ 1 กับพวก ได้ร่วมกันซื้อหุ้นของธนาคารบีบีซีเป็นจำนวนมากถึงประมาณร้อยละ 31 ของจำนวนหุ้นที่ได้จำหน่ายแล้วทั้งหมดของธนาคารนี้ โดยตกลงกันอันเป็นการอำพรางเพื่อให้บุคคลทั่วไปหลงคิดว่าราคาหุ้นตัวนี้ผิดไปจากสภาพปกติของตลาดตามมาตรา 243(1) และใน ลักษณะต่อเนื่องตามมาตรา 243(2) เพื่อจูงใจให้บุคคลทั่วไปซื้อขายหลักทรัพย์นั้น

แต่โจทก์บรรยายฟ้องต่อไปว่า การกระทำของจำเลยทั้งหลายยังได้ร่วมกันได้มา ซึ่งหุ้นตัวดังกล่าวเกินร้อยละ 25 อันเป็นการเข้าถือหลักทรัพย์เพื่อครอบงำกิจการ (มาตรา 246) จำเลยทั้งหลายไม่ได้ปฏิบัติตามประกาศของคณะกรรมการ ก.ล.ด. อันเป็น ความผิดตามมาตรา 298

จะเห็นได้ว่าคำบรรยายฟ้องของโจทก์ขัดกันเอง กล่าวคือบรรยายฟ้องว่าจำเลย ร่วมกันตกลงกันอำพรางด้วยเจตนาเพื่อให้บุคคลทั่วไปหลงผิดในปริมาณการซื้อขายหรือ

ราคาของหุ้นตัวนี้ หรือร่วมกันซื้อหุ้นตัวนี้ในลักษณะต่อเนื่องด้วยเจตนาเพื่อชักจูงให้บุคคลทั่วไปเข้ามาซื้อหรือขายหุ้นตัวนี้ อันเป็นการปั่นหุ้นเพื่อประโยชน์เชิงทรัพย์สิน แต่การซื้อหุ้นเพื่อเข้าครอบงำกิจการเป็นการกระทำด้วยเจตนาเพื่อเข้าบริหารงานในธนาคารบีบีซี ไม่มีเจตนาจะอำพรางเพื่อให้ใครหลงผิดหรือเจตนาเพื่อชักจูงให้ใครเข้ามาซื้อหรือขายหุ้นตัวนี้ ฉะนั้น ถ้าบรรยายฟ้องว่าจำเลยกับพวกซื้อหุ้นเพื่อเข้าครอบงำกิจการ ก็แสดงอยู่ในตัวว่าจำเลยกับพวกไม่มีเจตนาปั่นหุ้น ถ้าบรรยายว่าจำเลยกับพวกเจตนาปั่นหุ้นก็ไม่ใช่เรื่องเข้าครอบงำกิจการ ทั้งสองเรื่องนี้เป็นคนละเรื่อง โดยสิ้นเชิง โจทก์จึงจะต้องเลือกฟ้องข้อหาใดข้อหาหนึ่งแต่เพียงข้อหาเดียว

ฉะนั้น พิจารณาคำบรรยายฟ้องที่ขัดกันเองและฟ้องแบบเหวี่ยงแหเช่นนี้ ศาลจะพิพากษายกฟ้องได้เลยโดยไม่จำเป็นต้องสืบพยาน เพราะให้โจทก์ยังสืบได้ชัดเจนตามคำบรรยายฟ้องเท่าใด ยิ่งเห็นชัดว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ด้วยเหตุนี้ศาลชั้นต้นจึงพิพากษายกฟ้องในข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาพิพากษายืนตลอด

ค. ความล่าช้าในการพิจารณาคดี

ปัจจุบันการดำเนินคดีกับอาชญากรทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่ทันต่อเหตุการณ์ซึ่งในระหว่างการดำเนินคดีกับอาชญากรทางเศรษฐกิจนั้น อาชญากรทางเศรษฐกิจก็จะสามารถกลับมาประกอบอาชีพหรือธุรกิจที่ตนเองเคยเป็นอยู่ก่อนที่จะถูกดำเนินคดี ซึ่งเมื่อสามารถกลับมาประกอบอาชีพหรือธุรกิจอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองกระทำผิดอีก อาชญากรเศรษฐกิจผู้นั้นก็อาจจะกลับมากระทำผิดได้อีก

ความล่าช้าในการพิจารณาคดี เนื่องจากคู่ความเลื่อนคดีบ่อยครั้งหรือบัลลังก์ไม่พอแก่การพิจารณา จนผู้เสียหายและพยานเบื้อหน่ยที่จะมาศาล ทำให้ขาดพยานบุคคลในการยืนยันความผิดของอาชญากรทางเศรษฐกิจ อย่างเช่น คดีของผู้บริหารธนาคารกรุงไทย กว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดเมื่อปี พ.ศ.2538 ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินคดีนานกว่า 10 ปี จนมีคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินลงโทษจำคุกจำเลย เป็นเวลา 20 ปี ซึ่งต่อมาเนื่องในวโรกาสมหามิ่งมงคลเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษก มีพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ ให้ลดโทษลงอีก 1 ใน 4 คงเหลือเพียงโทษจำคุก 14 ปี

จำเลยเมื่อยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา และคดีอยู่ในระหว่างพิจารณา หากมีข่าวว่าจะมีการตรากฎหมายพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษ จำเลยจำนวนไม่น้อยต่างรีบยื่นคำร้องขอถอนอุทธรณ์หรือฎีกา เพื่อให้คำพิพากษาลงถึงที่สุดและจะได้คือนักโทษตามความหมายของกฎหมายอภัยโทษและจะได้รับการอภัยโทษตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งคดีเศรษฐกิจส่วนมากมีโทษไม่สูงนัก ทั้งที่ความจริงอาจสร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงทำให้จำเลยในคดีเศรษฐกิจมักได้รับการอภัยโทษ

จากสภาพปัญหาในการดำเนินคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายเองจะมีปัญหาต้องปรับปรุงก็ตาม แต่จะพบว่าปัญหาหลักอยู่ที่การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งปัญหาได้เกิดขึ้นทั้งในชั้นสืบสวนสอบสวนจับกุม ชั้นฟ้องร้องและชั้นศาล จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะหลุดพ้นจากเงื้อมมือของกฎหมายไปได้

จากการที่ศาลฎีกาได้พิพากษายกฟ้อง จำเลยที่ 1 กับพวกรวม 12 คน ในคดีปิ่นหุ่น บีบีซี. ก่อให้เกิดความสนใจอย่างมากต่อนักกฎหมาย นักธุรกิจ ตลอดจนประชาชนทั่วไป โดยต่างก็ได้แสดงความคิดเห็นอย่างนานาทัศนะ และประเด็นหนึ่งที่ยากจะมองข้ามไป ก็คือ ความสมบูรณ์ของ พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535

จากการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฉ้อฉล และสร้างราคาที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการลงทุนค่อนข้างมาก ซึ่งปัญหาดังกล่าวหากวิเคราะห์ดูจากตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำ และโทษในกฎหมายสารบัญญัติแล้ว จะพบว่ามีความไม่สมดุลระหว่างลักษณะการกระทำผิดและโทษ ตลอดจนการบังคับใช้ ซึ่งแยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี อันได้แก่ ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำการฉ้อฉลโดยการเปิดเผยข้อมูล ตามมาตรา 238 , 239 และ 240 ของพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 ซึ่งได้บัญญัติไว้ค่อนข้างกว้าง และมีเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับตลาดทุน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดองค์ประกอบการกระทำผิดให้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของบุคคลอื่น มากกว่าเจตนาของผู้กระทำ จึงก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนถึงสิ่งที่กฎหมายต้องการลงโทษ ผลร้ายของกฎหมายลักษณะนี้เกิดขึ้นในสองลักษณะคือ

ประการแรก ทำให้การส่งเสริมและการพัฒนาตลาดทุนหยุดชะงัก เนื่องจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ลงทุนหยุดหรือชะลอกิจการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการระดมทุน หรือ การลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ เพื่อรอคิวนโยบายในการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ เพื่อให้ทราบถึงการกระทำที่รัฐประสงค์จะเอาผิด (ซึ่งพิจารณาจากตัวบทกฎหมายแล้ว อาจจะแตกต่างจากการกระทำที่เป็นความผิด) ซึ่งรัฐเองในแง่ของผู้ใช้กฎหมาย ถึงแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดลักษณะการกระทำผิดไว้กว้าง ๆ ยากต่อการบังคับใช้ก็ตาม แต่ในแง่ของการลงโทษอาญา ซึ่งมีผลเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพของบุคคล ก็ต้องมีความชอบธรรมในการลงโทษนั้นด้วย ผลก็คือ รัฐไม่ลงโทษการกระทำที่ผิดกฎหมายทุกกรณี แต่จะลงโทษเฉพาะกรณีที่มีผลกระทำอย่างร้ายแรงต่อสาธารณชนเท่านั้น อันก่อให้เกิดผลร้าย

ประการที่สอง เมื่อแนวทางและนโยบายการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่แน่นอน ย่อมทำให้เกิดความไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ถึงแม้ว่าจะกำหนดโทษไว้ค่อนข้างสูงก็ตาม

ปัญหาอีกประการหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการฉ้อฉล และสร้างราคาโดยการซื้อขายตาม มาตรา 243 และมาตรา 244 ของพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 ซึ่งตัวบทกฎหมาย ตลอดจนแนวทางการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวของรัฐไม่ชัดเจนว่า การกระทำเช่นไรเป็นความผิด ตลอดจนความแตกต่างระหว่างการเก็งกำไรกับการสร้างราคาผิดกฎหมาย ซึ่งเห็นว่า หากพิจารณาจากตัวบทกฎหมาย สิ่งที่จะทำให้เกิดการกระทำเป็นความผิดก็คือ เจตนาของผู้กระทำ ซึ่งเป็นการยากมากที่จะพิสูจน์ให้เห็นได้เช่นนั้น เว้นแต่การกระทำที่ เข้าข้อสันนิษฐานเจตนาตามกฎหมาย และเนื่องจากการดำเนินคดีลักษณะนี้ต้องอาศัยพยานหลักฐานเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงไม่ปรากฏแนวทางในเรื่องนี้ที่ชัดเจนและการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ชัดเจน ย่อมก่อให้เกิดผลในทางตรงกันข้ามกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้จากความอ่อนไหวในการซื้อขายหลักทรัพย์

พิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว หลักกฎหมายในเรื่องดังกล่าวได้รับแนวความคิดมาจากกฎหมายต่างประเทศ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ไม่ง่ายนักในการนำมาปรับกับกรณีของประเทศไทยโดยตรง และการคาดหมายว่าจะไม่ก่อให้เกิดความยากลำบากในการนำมาบังคับใช้ก็คงเป็นเพียงการมองในแง่ดีเท่านั้น¹¹

¹¹ วีระพงษ์ บุญญภาส . เรื่องเดียวกัน . หน้า 297.

2. แนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ในการที่จะนำกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างได้ผลดีในระดับหนึ่งนั้น จะต้องมีความมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายเป็นอย่างดี อันเป็นแนวทางของระบบการดำเนินคดีอาญา รูปแบบการควบคุมอาชญากรรม (Crime control Model) อันได้แก่

2.1 ในชั้นก่อนการฟ้องคดี

การดำเนินคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น มีความซับซ้อนซึ่งยากต่อการดำเนินคดียิ่งกว่าคดีอาญาโดยทั่วไป แต่ในชั้นก่อนฟ้องคดีต่อศาลยังคงใช้วิธีการเดียวกันกับการดำเนินคดีอาญาตามปกติ ทำให้การดำเนินคดีเอาผิดกับอาชญากรต้องไร้ประสิทธิภาพ

การจับกุมมิใช่ความสำเร็จที่แท้จริง หากปรากฏว่าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะยืนยันการกระทำผิดในชั้นศาล ทั้งคดีบีบีซีและคดีปั่นหุ้นบีบีซีล้วนแต่เป็นข่าวที่โด่งดังทางสื่อสารมวลชน มีการเสนอข่าวการจับกุมผู้ต้องหา โดยที่ทางตำรวจได้ออกมายืนยันว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง แต่ในระยะต่อมาภายหลัง ข่าวที่ออกมากลับกลายเป็นว่าไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ เนื่องจากคดีขาดอายุความหรือศาลตัดสินยกฟ้อง เพราะไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องน่าเสียดายที่กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิด มาลงโทษได้ และคงไม่มีใครต้องการให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นซ้ำอีก ดังนั้น คงต้องมีการสร้างกระบวนการของการใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพขึ้นมา เพื่อจัดการกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทั้งหลาย โดยมีมาตรการเสริม ดังนี้

2.1.1 มาตรการสืบสวนเชิงรุก

อาชญากรรมทางการเงินการธนาคารนั้น มักกระทำโดยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการเงินการธนาคารเป็นอย่างดี และมองเห็นช่องทางที่จะก่ออาชญากรรมได้ จึงได้ลงมือกระทำความผิดขึ้นโดยปกปิดการกระทำ จึงเป็นไปได้ยากที่จะ

ปรากฏพยานหลักฐานชัดเจนในการกระทำความผิดประเภทนี้ แม้แต่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเองก็ จะไม่รู้ตัว หากแต่รอให้ผู้เกี่ยวข้องมาแจ้งความร้องทุกข์ ซึ่งอาจจะส่งผลเสียหายที่รุนแรง อันกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจ การเงิน และการคลังของประเทศได้

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้บัญญัติว่าการสืบสวนต้องกระทำอย่างไร เพียงแต่ให้กระทำการสืบสวนได้ทั้งก่อนและหลังความผิดเกิด ดังนั้นควรพัฒนาให้ องค์การที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลกำกับสถาบันการเงินการธนาคาร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกระตุ้นหรือวางระบบให้มีการดำเนินคดีในเชิงรุก การจับตามองความเคลื่อนไหวที่ ส่อไปในทางที่ผิดปกติจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะอาจเป็นสัญญาณบอกลถึงการก่ออาชญา กรรมทางเศรษฐกิจ จะได้หาทางสกัดกั้นการกระทำความผิดก่อนที่จะเกิดความเสียหาย รุนแรงตามมา

มาตรการควบคุมกำกับดูแลสถาบันการเงิน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ต้องเป็นหน่วยงานแรกที่เฝ้าติดตามการซื้อขายที่มีลักษณะที่ผิดปกติแล้วตรวจสอบข้อเท็จจริง ในรายละเอียดต่อไปเช่นเดียวกับธนาคารแห่งประเทศไทยที่ต้องคอยกำกับดูแลและ ควบคุมสถาบันการเงินมิให้มีการทุจริตเกิดขึ้นในสถาบันการเงินต่าง ๆ

2.1.2 มาตรการสมคบการกระทำความผิด

ควรนำเอาหลักความผิดฐานสมคบ มาใช้ในคดีอาชญากรรมทางการเงิน การธนาคาร เช่น การปั่นหุ้น เพื่อลดความยากลำบากในการพิสูจน์การร่วมกันกระทำ ความผิดลงได้

ความผิดฐานสมคบ คือ ความผิดที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ตกลงกันที่จะกระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือกระทำการที่ชอบด้วยกฎหมายด้วยวิธี การที่ไม่ชอบ¹⁰

การที่จะลงโทษผู้ใดตามหลักกฎหมายเรื่องสมคบจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้าง จะต่างจากแนวความคิดพื้นฐานในเรื่องการลงโทษทางอาญา ทั้งนี้เพราะความผิดฐานสม คบนั้นกฎหมายเอาผิด “การตกลงกัน” (Agreement) ซึ่งมีการให้คำจำกัดความว่า หมายถึง “การที่มีความประสงค์ที่จะร่วมกันกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยรู้ตัว” (A conscious

¹⁰ กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์. “การนำความผิดฐานสมคบมาใช้ในประเทศไทย”, วารสารอัยการ ปี 16 ฉบับ 190 (ธันวาคม 25 36) , หน้า 71.

union of wills for a common undertaking) กล่าวคือ กฎหมายจะลงโทษเมื่อมีการกระทำฐานสมคบ แม้จะยังไม่ถึงขั้นเตรียมการหรือลงมือกระทำความผิดก็ตาม

ผลของการที่กฎหมายเอาผิดตั้งแต่สมคบหรือตกลงกันว่าจะทำความผิดทำให้ตำรวจเข้าไปจับกุมได้เร็ว มิฉะนั้นหากใช้ทฤษฎีพยายาม ถ้าเข้าไปจับกุมเร็วไปก็อาจต้องปล่อยผู้กระทำผิดโดยลงโทษไม่ได้เลยเพราะการเตรียมการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจไม่ถือเป็นความผิดอาญา

ปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการนำเอามาตรการลงโทษผู้สมคบกันกระทำความผิดมาใช้ในคดียาเสพติด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สามารถเข้าไปจัดการแก้ไขปัญหาค้าได้รวดเร็วทันทั่วทั้งที่ และสามารถนำตัวผู้บงการหรือนายทุนมาลงโทษได้ง่ายขึ้น ดังที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 8¹¹ ซึ่งได้บัญญัติมาตรการลงโทษผู้สมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถนำ ผู้เป็นตัวการ หรือนายทุน ผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ยาเสพติด มาดำเนินคดีและลงโทษเพราะในทางปฏิบัติ ผู้เป็นนายทุนจะไม่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน แต่จะกระทำในชั้น “สมคบ” หรือวางแผนดำเนินการ จึงเป็นการยากที่บุคคลเหล่านี้จะถูกลงโทษตามกฎหมาย ความผิดฐานสมคบนี้ จึงเป็นมาตรการที่จะช่วยให้สืบสวนไปถึง ผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดได้¹² แต่ก็ยังต้องใช้อย่างจำกัดเฉพาะในคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษเท่านั้น จะนำความผิดสมคบไปใช้กับความผิดอย่างอื่นไม่ได้

นอกจากนี้ ความผิดสมคบที่อาจนำไปใช้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกง หรือความผิดฐานยักยอกได้ นั่นคือ ความผิดฐานเป็นช่องโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210 แต่องค์ประกอบของผู้ที่จะเป็นช่องโจรนั้น ต้องห้ามนั้นไปจึงจะเป็นความผิด และต้องกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ใน ภาคสองด้วย และความผิด

¹¹ พระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 8 “ผู้ใดสมคบโดยการตกลงตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบต้องถูกระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

¹² สุรพล ไครเวทย์, “ยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด” เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ความร่วมมือระหว่างประเทศในคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติด, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ, (11-12 กันยายน 2540)

นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ซึ่งทำให้การนำกฎหมายนี้ไปใช้เพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จึงไม่มีประสิทธิภาพอย่างเช่นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่กำหนดองค์ประกอบของผู้สมคบไว้สองคน ซึ่งหากประเทศไทย ต้องการที่จะนำมาตราการสมคบมาใช้ปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจแล้ว ควรที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีมาตรฐานขึ้น

2.2 การพิจารณาพิพากษาคดี

เนื่องจากคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีลักษณะการกระทำที่สลับซับซ้อนกว่าคดีอาชญากรรมธรรมดา ในที่ประชุมสถาบันเอเชียและตะวันออกไกลแห่งองค์การสหประชาชาติ เพื่อการป้องกันอาชญากรรมและปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (UNAFEI) ครั้งที่ 73 จึงได้มีความเห็นว่า ควรมีศาลที่พิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะ¹³ เพื่อให้คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ได้รับการพิจารณาจากคณะตุลาการที่มีความรู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายด้านนี้โดยเฉพาะ

ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ “ศาลคดีเศรษฐกิจ” หรือศาลพิเศษนั้น ไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับประเทศนั้น ๆ เพราะคดีเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับต่างประเทศแล้วทั้งนั้น ศาลดังกล่าวจัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาคดีความทางการเงินโดยเฉพาะ

ศาลคดีเศรษฐกิจ เป็นทางออกที่น่าจะเหมาะสม เนื่องจากคดีอาชญากรรมทางการเงินการธนาคารนี้ต้องอาศัยมุมมองอย่างลึกซึ้งของนักการเงิน นักบัญชี และที่สำคัญคือ นักกฎหมายที่มีความรู้ความเข้าใจระบบเศรษฐกิจ เพื่อร่วมกันพิจารณาคดีความระหว่าง “เจตนา” กับ “การกระทำ” ให้ปรากฏออกมอย่างเด่นชัด อีกทั้งยังจำเป็นต้องนำมาตราการสมคบมาใช้ และมาตรการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่จำเลย

2.3 มาตรการผลักภาระการพิสูจน์ให้จำเลย

ประเทศไทย ใช้ระบบกล่าวหาเป็นหลัก เพราะฉะนั้น ผู้กล่าวหาจะต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์จนกระทั่งปราศจากข้อสงสัยว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดจริงตามฟ้อง ซึ่งหลักการที่เคร่งครัดในการพิสูจน์ความผิดของบุคคลอาจเหมาะสมที่จะใช้กับคดีอาญา

¹³ UNAFEAI, Supra note (8), p. 17-22.

ทั่วไป ที่จำเลยส่วนมากยากจน และขาดความรู้ และมักตกเป็นเหยื่อของการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจค้นและสอบสวน กรณีของจำเลยในคดีอาญาธรรมดา คงกล่าว จึงฟังที่จะยึดหลักข้อสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย แต่สำหรับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งมีการศึกษา สถานะทางสังคมและฐานะดี ควรได้รับความเห็นใจและปกป้องน้อยลง ในเมื่อผู้กระทำผิดเป็นคนที่มั่งมีมองที่ค่อนข้างจะเฉียบไว สามารถที่จะเอาเปรียบ หรือหาประโยชน์จากบุคคลอื่นได้โดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้เราจะไปจับผิดหรือว่าพิสูจน์ถึงการกระทำของเขาค่อนข้างเป็นไปได้ยาก เพราะเขาคงจะไม่ทิ้งหลักฐานเอาไว้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ จนเราสามารถจะไปรวบรวมได้อย่างแน่นแฟ้นทั้งหมด

ในเรื่องภาระการพิสูจน์ ซึ่งในคดีอาญาโจทก์จะต้องนำสืบให้ได้ความอย่างแน่ชัดว่าจำเลยกระทำความผิดจริงศาลจึงพิพากษาลงโทษ แต่การพิสูจน์เช่นนี้ทำได้ยากมากในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โจทก์อาจจะไม่สามารถนำพยานหลักฐานมายืนยันข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดโดยตรงได้ เพราะข้อเท็จจริงต่างๆ จำเลยผู้กระทำความผิดซึ่งมีทั้งความชำนาญ และประสบการณ์ เป็นผู้ครอบครองข้อมูลเหล่านั้น จึงแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่โจทก์จะพิสูจน์ให้ศาลเห็น โดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ตนมีอยู่ได้ถึงขนาดนั้น

ดังนั้น หลักในการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาจจำเป็นจะต้องกำหนดประเภทของข้อสันนิษฐานขึ้นในกฎหมาย แล้วผลักระการพิสูจน์ให้จำเลย (Reverse Burden of Proof) โดยแทนที่อัยการจะต้องพิสูจน์ความอย่างปราศจากข้อสงสัย ก็นำสืบเพียงให้เห็นข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขแห่งข้อสันนิษฐานแล้ว โดยนำสืบแต่เพียงว่า ข้อเท็จจริงที่กฎหมายกำหนดเอาเป็นมูลตั้งข้อสันนิษฐานนั้น ได้มีอยู่บริบูรณ์แล้ว ต่อจากนั้นก็เป็นที่หน้าที่ของจำเลยต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานนั้น โดยอาจนำสืบข้อเท็จจริงโต้แย้งข้อสันนิษฐานให้เห็นเป็นอย่างอื่น หากจำเลยไม่นำพยานหลักฐานมาสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้ ศาลก็ต้องฟังข้อเท็จจริงตามข้อสันนิษฐานและตัดสินลงโทษจำเลยโดยผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ทำให้สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ง่าย

ในความคิดเกี่ยวกับการปันหุ้น หากต้องพิสูจน์ว่ามีการ โอนเงินจากไหนไปไหนแล้วเงินนี้เอาไปใช้ในการซื้อขายหลักทรัพย์ตัวใด คงจะเป็นเรื่องยากลำบากเพราะว่า

การที่จะเข้าไปยังธนาคารพาณิชย์ไปติดตามทางเดินของเงินเป็นร้อย ๆ สาขาธนาคารต้องใช้เวลาในการติดตามเข้าไปดูพยานเอกสารเป็นจำนวนมาก เพื่อจะนำมาปะติดปะต่อเรื่องให้ได้ อันนี้ก็มีความยากและต้องใช้เวลาในการรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับ พยานหลักฐานที่มาจาก การเฝ้าติดตามกลุ่มบุคคลใดเป็นเวลานานก่อนการลงมือจับกุม เพียง โจรทักพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ต่างๆ ที่จะทำให้เห็นชัดว่าความจริง แล้วกลุ่มบุคคลเหล่านี้มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่นอาจจะใช้เงินจากแหล่งเดียวกัน แล้วก็เอามาใช้ในการซื้อขายหลักทรัพย์ คนหนึ่งซื้อหลักทรัพย์ก็ใช้เงินของอีกคนหนึ่งไปชำระราคา หรือว่าคนหนึ่งจะเปิดบัญชีซื้อหลักทรัพย์ ใช้เงินของอีกคนหนึ่งไปในการซื้อตัวสัญญาใช้เงินเพื่อเป็นหลักประกัน เป็นต้น หรืออาจจะมีการ โอนเงินกัน ไปมาเพื่อการซื้อขาย ความเกี่ยวพันที่ว่านี้ก็คงจะแสดงถึงความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของทางเดินของเงินได้

การปราบปรามการปั่นหุ้น ถ้าเราไม่มีกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ส่วนนี้อยู่แล้ว การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษย่อมเป็นสิ่งที่ยากยิ่งไม่มีทางทำได้เพราะพยานหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ คงไม่ผ่านตามมาตรา 227 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ว่าต้องพิสูจน์จนกระทั่งปราศจากข้อสงสัย การประเมินพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหาไม่น่าจะจำกัดอยู่เพียงแค่ หลักฐานเอกสาร หรือพยานบุคคลด้วยการตีความตามลายลักษณ์อักษรหรือคำพูดเท่านั้น แต่ควรจะให้น้ำหนักกับการพิจารณา “เจตนา” ของการกระทำด้วย

การพิสูจน์ให้เข้าข้อสันนิษฐาน ต้องอาศัยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ จำนวนมาก เพราะในการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์จะมีการบันทึกข้อมูลเอาไว้เป็นวินาที ฉะนั้นรายการที่เกิดขึ้น สามารถจะถ่ายทอดออกมาเป็นพยานเอกสารจำนวนมาก แต่มันไม่สามารถที่จะไปบอกว่า การที่มีคนซื้อหุ้นในระยะเวลาเท่านี้ จะชี้ถึงการกระทำความคิดได้ชัด เราก็ต้องเอาข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์เสียก่อนว่า ลักษณะของการซื้อขายของเขาเป็นในลักษณะของการได้ราคาขึ้นไปหรือไม่ หรือซื้อไว้เพื่อพุงราคาหรือว่าซื้อเพื่อทำราคาปิดข้อมูล เหล่านี้จะต้องมีการวิเคราะห์และแสดงผลของการกระทำนั้น ๆ ออกมาเป็นภาพ ที่เห็นได้ชัดในรูปของการแสดงด้วย Graph หรือ ผัง เพราะหากอยู่ในรูปของเอกสารเหล่านั้น ก็คงไม่มีใครจะสนใจไปวิเคราะห์

ความยากลำบากในการที่จะหาพยานบุคคลมาเป็นคนกลาง หรือพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น มีทางแก้ไขคือ ให้สถาบันการศึกษา หรือสมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วน

ร่วม เช่น สมาคมนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ สถาบันการศึกษา สถาบันการเงินการธนาคาร โดยให้เป็นสถาบันหรือคนกลางเพื่อจะชี้ให้เห็นถึงข้อมูลที่แสดงถึงภาพผิดปกติ

2.4 โทษปรับ

โทษปรับ คือ โทษในทางอาญาที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิด นำเงินมาชำระต่อศาลตามจำนวนที่ศาลกำหนด โทษปรับเป็นโทษที่ลงแก่สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด การกำหนดโทษปรับไว้ในกฎหมาย จึงถือว่าเป็นนโยบายทางอาญา (Criminal Policy) ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติ หรือ ผู้ออกกฎหมายโดยปกติแล้วจะต้องคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมด้วย เช่น การกำหนดเพดานขั้นสูงสุดของจำนวนค่าปรับ ต้องสัมพันธ์กับสภาพทางเศรษฐกิจ ค่าของเงินในประเทศ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นพอที่จะให้ศาลใช้กฎหมายนั้นกำหนดค่าปรับมากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด

การกำหนดโทษปรับไว้ในกฎหมายเท่าที่ปรากฏมีอยู่ 3 แนวทาง คือ

1. การกำหนดโทษปรับไว้อย่างเด็ดขาด (Definite) คือ ระบุจำนวนค่าปรับไว้ตายตัว ศาลไม่มีโอกาสใช้ดุลพินิจในการกำหนดอัตราค่าปรับได้ เช่น ตาม พ.ร.บ. สุลกากร พ.ศ.2469 มาตรา 27 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 10 พ.ศ.2490 มาตรา 3 ซึ่งกำหนดให้ปรับ 4 เท่าของราคาของและค่าอากรรวมกัน

2. การกำหนดไว้อย่างสัมพันธ์ (Relative) หมายความว่า การกำหนดกรอบของโทษทางปรับไว้ เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในกรอบ คือ สามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดอัตราค่าปรับตามความเหมาะสม เช่น การกำหนดขั้นสูงแต่ไม่กำหนดขั้นต่ำ หรือ กำหนดขั้นต่ำแต่ไม่กำหนดขั้นสูง หรือ อาจจะกำหนดทั้งขั้นสูงและขั้นต่ำก็ได้

3. การกำหนดโทษ แต่ไม่ระบุอัตราโทษที่แน่นอน เช่น การกำหนดโทษปรับ แต่ไม่ระบุอัตราโทษไว้ว่าปรับเท่าใด กฎหมายที่กำหนดโทษปรับไว้เช่นนี้ มักจะเป็นแต่โทษสถานเบา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการลงโทษปรับ เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันจะมีการนำหลักเกณฑ์นี้มาใช้ในการกำหนดโทษปรับเท่านั้น¹⁴

เมื่อพิจารณาความผิดทางเศรษฐกิจแล้ว โดยลักษณะของความผิดแล้ว ความผิดทางเศรษฐกิจเป็นความผิดที่ให้ผลตอบแทนมหาศาล ดังนั้นโทษปรับตามหลักเกณฑ์

¹⁴ หยุค แสงอุทัย . กฎหมายอาญาภาค 1 (กรุงเทพมหานคร , โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2523)

กฎหมายอาญาธรรมดาไม่สามารถข่มขู่ความผิดประเภทนี้ได้ ดังนั้นโทษปรับควรมีการปรับปรุงได้เหมาะสมดังนี้

1. โทษปรับแบบ Relative โดยปรับไม่มีอัตราขั้นสูง แต่ให้ปรับในอัตราที่ใกล้เคียงกับประโยชน์ที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำความผิด เพื่อให้ตรงกับหลักเกณฑ์ที่ว่าไม่มีประโยชน์อะไรเลย ที่จะแสวงหาประโยชน์อย่างมากมาจากการกระทำความผิด แต่ในที่สุดไม่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น ในขณะที่เดียวกันก็คงอัตราโทษขั้นต่ำไว้ สำหรับผู้ถูกปรับที่มีฐานะยากจน ส่วนนิติบุคคลกระทำความผิดให้กำหนดอัตราค่าปรับเป็นสิบเท่าของอัตราค่าปรับบุคคลธรรมดา

2. ในกรณีที่ยังมีการกระทำฝ่าฝืนคำสั่ง เพราะผลตอบแทนจากการฝ่าฝืนสูงกว่าอัตราค่าปรับ ในกรณีเช่นนี้ก็ให้ใช้ระบบปรับรายวัน Day Fine แก่ผู้กระทำความผิด โดยคำนวณรายได้ของผู้กระทำความผิดในแต่ละวันคูณกับจำนวนวันที่จะถูกปรับแล้วเฉลี่ยปรับเป็นรายวัน

2.5 มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง

เนื่องจากการยากที่จะพิจารณาเบื้องต้นว่า ทรัพย์สินส่วนใดหรือจำนวนเท่าใด น่าจะเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด การริบทรัพย์สินจึงต้องการการพิสูจน์เพียงแค่การชี้ว่าพนักงานหลักฐาน ไม่ต้องถึงกับสิ้นสงสัยหรือให้การพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของทรัพย์สินที่ต้องสงสัยตกอยู่แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทั้งในชั้นตรวจสอบทรัพย์สินและชั้นศาล เหมือนเช่นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 50 วรรคสอง ได้กำหนดแนวทางซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานว่า หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สิน เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับผู้ที่กระทำความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือได้รับมาโดยไม่สุจริตแล้วแต่กรณี

ดังนั้น พนักงานอัยการเพียงนำสืบให้เข้าข้อสันนิษฐานว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด จากนั้นผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์แล้วแต่กรณี จะต้องพิสูจน์หรือแสดงข้อเท็จจริงหักล้างข้อ

สันนิษฐาน ซึ่งถ้าศาลเชื่อหรือฟังขึ้น ก็จะเป็นผลให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าศาลไม่เชื่อข้อเท็จจริงที่แสดงต่อศาล ศาลก็จะสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินดังกล่าวแล้ว

2.6 การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้

ภายหลังจากที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามที่ศาลกำหนดแล้ว ควรใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยครั้งที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 บัญญัติว่า “เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใด ถ้าศาลเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และเห็นว่าผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจจะทำผิดซ้ำอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นเป็นเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้”

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้วิธีการเพื่อการปลอดภัย ประเภทห้ามประกอบอาชีพบางอย่างแก่ผู้กระทำความผิดจำพวกอาชญากรทางเศรษฐกิจ ภายหลังจากได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้ว คือ¹⁵

1. ตัดความสัมพันธ์หรืออิทธิพลทางธุรกิจทำให้หวนกลับไปกระทำความผิดได้ยากขึ้น
2. เป็นการข่มขู่ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดประเภทนี้ในแง่ที่ว่า อาจจะไม่สามารถประกอบอาชีพลักษณะนี้ได้อีกต่อไป
3. ชุมครองสังคมให้ได้รับความปลอดภัยอันเป็นวัตถุประสงค์ของการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแม้จะไม่สามารถลงโทษได้ก็ตาม

การกระทำความผิดทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ เกิดจากการกระทำของหน่วยงานธุรกิจเอกชนในสภาพของธุรกิจที่ดำเนินกิจการอยู่ วิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จะนำมาใช้กับองค์การเหล่านี้ เช่น การเพิกถอนใบอนุญาตให้ประกอบกิจการ เป็นการชั่วคราวหรือสั่งปิดกิจการ และให้เสียค่าใช้จ่ายในการลงโฆษณาคำพิพากษาเอง

วิธีการเพื่อความปลอดภัยยังมีข้อจำกัดคือ จะนำมาใช้ได้ต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษผู้ใดแล้วเท่านั้น โดยที่หากไม่มีการลงโทษ หรือมีการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ ศาลจะใช้วิธีการนี้ไม่ได้

¹⁵ วีระพงษ์ บุญโญภาส . “อาชญากรรมทางธุรกิจ vs อาชญากรรมธรรมดา “ **ทนายประจำบ้าน**. ปีที่ 3 ฉบับที่ 31 (ตุลาคม 2530), หน้า 31-32.

รศ.วีระพงษ์ บุญโญภาส ได้เสนอให้ปรับปรุงด้วยบทประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 โดยแก้ไขเป็น “เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใดหรือไม่ลงโทษผู้ใด ถ้าศาลเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิดหรือจะกระทำความผิด โดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพและเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพนั้น หรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นขึ้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้น มีกำหนด 5 ถึง 10 ปีนับแต่วันพ้นโทษหรือนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาไม่ลงโทษก็ได้”¹⁶

การแก้ไขด้วยบทดังกล่าวจะช่วยให้การบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจส่วนมากมีโทษจำคุกต่ำ เมื่อคดีขึ้นสู่ศาล ศาลมักลงโทษปรับ หรือรอการลงโทษจำคุกไว้ เช่นการปั่นหุ้น มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ก็โดยอัตโนมัติอยู่แล้วว่าถ้าศาลพิพากษาอาจจะมีรอการลงโทษจำคุกได้ ซึ่งหากสามารถนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ได้แม้ศาลจะไม่พิพากษาลงโทษจำคุก ศาลก็สามารถสั่งห้ามไม่ให้ผู้กระทำความผิดเข้ามาซื้อขายหุ้นได้

วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 เป็นมาตรการปราบปรามการกระทำความผิดบางอย่าง อันเกิดจากวิชาชีพให้หมดไปจากสังคมได้ชั่วคราว หรือตลอดไป หากนำบทบัญญัติดังกล่าวมาแก้ไขให้ครอบคลุมถึง กรณีความเสียหายจากการกระทำนั้นยังคงมีอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีด้วย จะทำให้บรรลุผลในทางปราบปรามได้อย่างแท้จริง โดยไม่ต้องรอให้ความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว จึงลงโทษภายหลัง เช่น กำหนดมาตรการระงับชั่วคราวแก่นิติบุคคลที่ดำเนินกิจการทางการเงินการธนาคาร อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายทางระบบการเงิน พร้อมทั้งห้ามผู้บริหารของสถาบันการเงิน ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเงินการธนาคารในระหว่างที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในความผิดฐานฉ้อโกงสถาบันการเงิน หรือกำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในความผิดเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ระงับการซื้อหรือขายหลักทรัพย์ในระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุด

¹⁶ วีระพงษ์ บุญโญภาส .”มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการปั่นหุ้น” รายงานการเสวนาทางวิชาการเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการปั่นหุ้น , หน้า 173

แต่เนื่องจากวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะสามารถนำมาใช้ได้ต่อเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้วเท่านั้น ทำให้เกิดช่องว่างในระหว่างที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาล ก่อนที่ศาลจะตัดสิน ผู้กระทำความผิดยังมีโอกาสกระทำความผิดได้ ดังนั้น ควรจะมองถึงการคุ้มครองลักษณะการกระทำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนก่อนที่กระบวนการทางกฎหมายจะตัดสินว่า การกระทำเป็นความผิดด้วย เช่น โครงการบ้านจัดสรรหรือคอนโดมิเนียมที่ก่อสร้างไม่ได้มาตรฐานหรือไม่ตรงตามสัญญาอันอาจก่อความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้ซื้อ หากต้องรอนกว่าศาลจะตัดสินว่าได้กระทำความผิดจริง สมควรถูกเพิกถอนใบอนุญาตมิให้ดำเนินการก่อสร้างโครงการต่อไป ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาานกว่าคดีจะถึงที่สุด โดยมากเจ้าของโครงการพยายามถ่วงเวลาให้คดีเสร็จสิ้นช้าที่สุด เพราะในระยะเวลาระหว่างนั้น เจ้าของโครงการสามารถดำเนินโครงการได้ตามปกติ อาจเปิดโครงการใหม่อีกหลายโครงการ

ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนเสียหายเช่นนี้อีก ควรแก้ไขบทบัญญัติวิธีการเพื่อความปลอดภัยให้ครอบคลุมถึงกรณีที่มีการกระทำนั้นอยู่ระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาลด้วย โดยให้ระงับการก่อสร้างสำหรับโครงการใหม่ที่ยังไม่เริ่มก่อสร้างจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาล ซึ่งนอกจากจะป้องกันไม่ให้มีการก่อสร้างโครงการที่ไม่ได้มาตรฐานขึ้นมาอีกแล้วยังทำให้เจ้าของโครงการพยายามให้มีการพิจารณาคดีโดยเร็ว

จากการที่ได้ศึกษาของปัญหาข้อบกพร่องของการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการในการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตลอดจนแนวทางการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมาแล้วนั้น ในบทต่อไปจะได้เสนอข้อเสนอแนะของการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่กระทำผิดเกี่ยวกับการเงินการธนาคารนั้น มักอาศัยช่องว่างของกฎหมายกระทำความผิดขึ้น การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ นั้นจะทำให้สามารถนำผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมาลงโทษได้

กฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจของต่างประเทศนั้น ได้ศึกษาจากกฎหมายของประเทศอังกฤษ ซึ่งใช้กฎหมายระบบจารีตประเพณี (Common Law) การพิจารณาคดีเป็นแบบระบบกล่าวหา (Accusatorial System) มีการนำเอามาตรการสมคบมาใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้กฎหมายระบบจารีตประเพณีเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ แต่วิธีพิจารณาความเป็นระบบกล่าวหาแบบ (Adversary) ในกรณีการฉ้อโกงสถาบันการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกาเคยเป็นสาเหตุที่สำคัญทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน จึงได้มีการแก้ไขกฎหมายให้มีโทษสูงขึ้น ซึ่งกฎหมายที่สำคัญได้แก่ พระราชบัญญัติรักษาความลับของธนาคาร ปี ค.ศ.1970 (Bank Secrecy Act 1970) เพื่อประกอบกับพระราชบัญญัติควบคุมการฟอกเงิน ปี ค.ศ.1986 (Money Laundering Control Act 1986 หรือ MLCA) เพื่อใช้ตรวจสอบแหล่งที่มาของเงิน

กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Money Laundering Regulation 1993) กำหนดให้สถาบันการเงิน ต้องบันทึกการทำธุรกรรมครั้งแรกของลูกค้า นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติว่าด้วยหลักทรัพย์ ปี ค.ศ. 1934 (Securities Exchange Act 1934 หรือ SEC) เพื่อตรวจสอบ กำกับดูแลที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ โดยมีกฎหมาย Federal Securities Laws ซึ่งห้ามมิให้กรรมการหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่ครอบงำกิจการจากการถือหุ้นในบริษัท

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการนำเอามาตรการสมคบ (Conspiracy) มาใช้เพื่อปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งกฎหมายที่สำคัญ คือ Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act 1970 (RICO) เพื่อใช้โต้ตอบองค์กรอาชญากรรมในรูปของบรรษัทอาชญากรรม (Criminal Enterprise) ที่บัญญัติให้สมาชิกทุกคนไม่ว่าจะกระทำผิดประเภทใด จะต้องถูกฟ้องตามกฎหมาย RICO ได้ทั้งหมด

ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์ปี ค.ศ. 1948 (The Securities Exchange Law 1948) เป็นกฎหมายที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการซื้อขายหลักทรัพย์ โดยแยกธุรกิจหลักทรัพย์ออกจากธุรกิจอื่นๆ และได้บัญญัติถึงการกระทำอันไม่เป็นธรรมที่เกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์

ส่วนกรณีการเกิดอาชญากรรมการเงินการธนาคาร ในต่างประเทศนั้น ธนาคารบีซีซีไอ (Bank of Credit & Commerce – International) นั้น มีลักษณะการถือโง่งเงินในธนาคาร โดยการแก้ไขบัญชี หลบเลี่ยงการแสดงหลักฐาน โดยไม่ยอมบันทึก ยอดเงินฝากลงในบัญชี กรณีธนาคารแบริงส์ เกิดจากการสมคบกันกระทำความผิด มีการปกปิดซ่อนเร้นข้อมูล ปลอมแปลงเอกสารและไม่แจ้งความจริงต่อคณะกรรมการควบคุมตลาดซีเม็กซ์ (SIMEX) และผู้บริหารบริษัทแบริงส์ลอนดอน และเกิดจากความไว้วางใจโดยปล่อยให้บริหารงานโดยไม่จัดการควบคุมอย่างรัดกุม และไม่มีการแบ่งงานอย่างชัดเจนในแต่ละฝ่าย

ส่วนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในประเทศไทย นั้น เนื่องจากสถานการณ์อาชญากรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เกิดขึ้นหลายแบบพร้อมกับความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ซึ่งได้สร้างความเสียหายต่อประเทศเป็นอย่างมาก เช่น การกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน การปั่นหุ้น การฉ้อโกงบัตรเครดิต ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดการเงินการธนาคาร ได้แก่

การฉ้อโกง ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 มาตรา 343 เกี่ยวกับการธนาคาร เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มาตรา 44 และมาตรา 46 ตี เกี่ยวกับตลาดหลักทรัพย์ เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 238 มาตรา 239 มาตรา

240 และมาตรา 243 เกี่ยวกับการฟอกเงิน เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 13 มาตรา 48 มาตรา 49 และการใช้มาตรการสมคบเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210 และพระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 8

กรณีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการเงินการธนาคาร ในประเทศไทย นั้น คดีการฟ้องร้องเกี่ยวกับการทุจริตในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (บีบีซี) เกิดจากการที่ผู้บริหาร บีบีซี ยักยอกสินทรัพย์ของธนาคาร โดยมีการกระทำที่มีลักษณะเป็นการสมคบกัน กระทำผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม กระทำความผิดอย่างมีระบบ มีการวางแผนเป็นขั้นเป็นตอน แผนการส่วนใหญ่จะมาจากที่ปรึกษาของธนาคาร

คดีปั่นหุ้นบริษัทราชาเงินทุน เป็นบริษัทธุรกิจเงินทุนที่เติบโตอย่างรวดเร็ว หุ้นของบริษัทได้รับความนิยมอย่างสูงในตลาดหลักทรัพย์ แต่เกิดผลกระทบจากภายนอกทำให้ต้องประสบกับปัญหาเงินไหลออก โดยประชาชนถอนเงินจากบริษัทเป็นจำนวนมหาศาล ทำให้บริษัทราชาเงินทุนต้องล้มลงและถูกธนาคารแห่งประเทศไทยเข้ายึดกิจการ และดำเนินคดีกับผู้บริหารของบริษัทในข้อหาปั่นหุ้น แต่ศาลได้ยกฟ้องในที่สุด

คดีปั่นหุ้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (บีบีซี) เกิดขึ้นจากการซื้อขายหุ้นของ บีบีซี ที่มีการซื้อขายผิดไปจากสภาพปกติของตลาดหลักทรัพย์ที่มีการเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีลักษณะการเกี่ยวโยงและต่อเนื่อง หรือมีการอำพรางราคาให้ผิดปกติน คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ก.ล.ต.) ได้ดำเนินการกล่าวโทษต่อผู้ที่มีการกระทำความผิดกล่าวต่อ พนักงานสอบสวนกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ในข้อหาปั่นหุ้น และอัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาล แต่ในที่สุดศาลได้ยกฟ้องเนื่องจากการกระทำของจำเลยไม่มีลักษณะของการกระทำผิดฐานปั่นหุ้น

ส่วนการเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตามกฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายประเทศไทยนั้น ได้เปรียบเทียบใน 4 กรณี คือ กรณีการฉ้อโกงการเงินการธนาคาร กรณีการปั่นหุ้น กรณีการฟอกเงิน และกรณีของการนำเอามาตรการสมคบมาใช้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นจะมีกฎหมายที่บังคับใช้ได้ครอบคลุมถึงกรณีของการกระทำความผิดไว้อย่างดี เนื่องจาก

ประเทศสหรัฐอเมริกาเคยได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมาก่อน จึงได้ดำเนินการแก้ไขโดยการออกกฎหมายให้มีความครอบคลุมถึงการกระทำผิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนประเทศไทย กฎหมายไม่เอื้อในการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีการกำหนดองค์ประกอบของความผิดมีลักษณะยุ่งยากและซับซ้อน อีกทั้งยังสร้างภาระการพิสูจน์ที่เกินความจำเป็นให้กับฝ่ายรัฐ

กรณีของปัญหาข้อบกพร่องของการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น ประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องของการบังคับใช้กฎหมายซึ่งทำให้การปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไม่ประสบผลสำเร็จซึ่งได้แก่ ปัญหาในชั้นสืบสวน สอบสวน และจับกุม เนื่องจากความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น เป็นความผิดที่ไม่ปรากฏพบเห็นได้โดยง่ายจะต้องเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญอย่างแท้จริงจึงจะพบเห็นการกระทำความผิดได้ และพยานหลักฐานส่วนใหญ่จะอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำความผิด การดำเนินการสืบสวน สอบสวนจึงเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก

ปัญหาในชั้นฟ้องร้องคดีนั้น พนักงานอัยการจะต้องรู้ถึงวิธีการ รายละเอียด และพยานหลักฐานของการกระทำผิดว่ามีความเป็นมาอย่างไร แต่เนื่องจากการขาดการประสานงานกันระหว่างองค์กรจึงทำให้การฟ้องร้องคดีมีความบกพร่อง แม้การตีความกฎหมายฉบับเดียวกันระหว่างเจ้าพนักงานตำรวจกับพนักงานอัยการ ยังมีความเห็นไม่สอดคล้องตรงกัน จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการลงโทษผู้กระทำความผิดได้

ปัญหาการพิสูจน์ความผิดในชั้นศาลก็เช่นเดียวกัน มีอุปสรรคในด้านพยานหลักฐาน ความล่าช้าในการพิจารณาตัดสินเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็น จึงอาจแยกปัญหาโดยภาพรวมได้ ดังนี้

1. ขาดเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการประกอบการทางธุรกิจ และไม่สามารถวิเคราะห์เงื่อนไขในการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้การค้นหาร่องรอยการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจกระทำได้ยาก
2. ขาดการประสานงาน ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ ซึ่งมีหน้าที่ในการเตรียมพยานหลักฐานที่จะใช้พิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยต่อศาล
3. ปัญหาในการตีความข้อกฎหมาย เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมซึ่งใช้

กฎหมายฉบับเดียวกัน แต่การตีความกฎหมายดังกล่าวแตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

4. ความล่าช้าในการเตรียมคดี ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้กำหนดเวลาไว้ว่าพนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเมื่อใด เพียงมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย กำหนดให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ อย่างน้อย 3 วัน ก่อนวันหมดอำนาจควบคุม หรือครบกำหนดที่ศาลชั้นแล้วแต่กรณี ซึ่งทำให้พนักงานอัยการ ไม่มีเวลาที่พิจารณาพยานหลักฐาน จึงฟ้องคดีไปโดยขาดการศึกษาข้อเท็จจริง

5. อุปสรรคด้านพยานหลักฐาน เนื่องจากพยานหลักฐานเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะถูกเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ แต่ในทางปฏิบัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปัจจุบันยังไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

6. อุปสรรคในการนำสืบ คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มีโทษทางอาญา การดำเนินกระบวนการพิจารณาความอาญาในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จึงไม่ได้แตกต่างไปจากคดีอาญาทั่วไป ซึ่งการจะลงโทษจำเลยได้ โจทก์จะต้องนำสืบให้สิ้นข้อสงสัยให้ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริง จึงจะลงโทษจำเลยได้ ซึ่งยากยิ่งสำหรับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเพราะอาชญากรประเภทนี้ มักจะหลงเหลือพยานหลักฐานทิ้งไว้ น้อยที่สุด

7. ความล่าช้าในการพิจารณาคดี เนื่องจากคู่ความเลื่อนคดีบ่อยครั้ง หรือ บังคับไม่พอแก่การพิจารณา จนทำให้ผู้เสียหายและพยานเบื้อหนายที่จะมาศาล ทำให้ขาดพยานบุคคลในการยืนยันความผิดของอาชญากรทางเศรษฐกิจ

จากสภาพปัญหาในการดำเนินคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายเองจะมีปัญหาต้องปรับปรุงก็ตาม แต่จะพบว่าปัญหาหลักอยู่ที่การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งปัญหาได้เกิดขึ้นทั้งในชั้นสืบสวนสอบสวนจับกุม ชั้นฟ้องร้องและชั้นศาลจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่อาชญากรทางเศรษฐกิจจะหลุดพ้นจากกฎหมายไปได้

ส่วนแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น ได้แก่แนวทางในชั้นก่อนการฟ้องคดีโดยการใช้มาตรการสืบสวนเชิงรุก

และการนำมาตรการสมคบมาใช้ในการป้องกันการกระทำผิด การใช้นโยบายในการพิจารณาพิพากษาคดี แนวทางในการใช้มาตรการผลกระทบการพิสูจน์ให้แก่จำเลย การนำโทษปรับแบบรายวันมาใช้ แนวทางมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง และการนำเอาวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

2. ข้อเสนอแนะ

การดำเนินคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีความซับซ้อน ยากแก่การดำเนินคดีมากกว่าคดีอาญาโดยทั่วไป แต่ในชั้นก่อนฟ้องศาล ยังคงใช้วิธีการเดียวกันกับการดำเนินคดีอาญาตามปกติ ทำให้การดำเนินคดีเอาผิดกับอาชญากรไร้ประสิทธิภาพ

นับเป็นเรื่องน่าเสียดายที่กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ และคงไม่มีใครต้องการให้เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ดังนั้น คงต้องมีการสร้างกระบวนการการใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพขึ้นมา เพื่อจัดการกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทั้งหลาย

สำหรับมาตรการที่นำมาใช้ในการบังคับเกี่ยวกับความผิดทางเศรษฐกิจ ทั้งมาตรการในทางอาญา และมาตรการอื่น เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการบังคับใช้กฎหมายได้แก่

2.1 โทษปรับ คดีความผิดทางเศรษฐกิจ โดยลักษณะของความผิดแล้ว ความผิดทางเศรษฐกิจเป็นความผิดที่ให้ผลตอบแทนมหาศาล ดังนั้นโทษปรับตามหลักเกณฑ์กฎหมายอาญาธรรมดาไม่สามารถข่มขู่ความผิดประเภทนี้ได้ ดังนั้นโทษปรับควรมีการปรับปรุงดังนี้

1) ใช้โทษปรับแบบ Relative โดยปรับไม่มีอัตราขั้นสูง แต่ให้ปรับในอัตราที่ใกล้เคียงกับประโยชน์ที่ผู้นั้นได้รับจากการกระทำผิด เพื่อให้ตรงกับหลักเกณฑ์ที่ว่า ไม่มีประโยชน์อะไรเลย ที่จะแสวงหาประโยชน์อย่างมากมาจากการกระทำผิด แต่ในที่สุดไม่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น ในขณะที่เดียวกันก็คงอัตราโทษขั้นต่ำไว้ สำหรับผู้ถูกปรับที่มีฐานะยากจน ส่วนนิติบุคคลกระทำความผิด ให้กำหนดอัตราค่าปรับสูงเป็นสิบเท่าของอัตราค่าปรับบุคคลธรรมดา

2) ในกรณีที่ยังมีการกระทำฝ่าฝืนคำสั่ง เพราะผลตอบแทนจากการฝ่าฝืน สูงกว่าอัตราค่าปรับ ในกรณีเช่นนี้ก็ให้ใช้ระบบปรับรายวัน (Day Fine) แก่ผู้กระทำความผิด โดยคำนวณรายได้ของผู้กระทำความผิดในแต่ละวันคูณกับจำนวนวันที่จะถูกปรับแล้วเฉลี่ยปรับเป็นรายวัน

2.2 ค่าสินไหมทดแทนในเชิงลงโทษ (Punitive Damage) มาตรการนี้เป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนสูงกว่าค่าเสียหายที่แท้จริง เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความเสียหายที่แท้จริง เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความเสียหาย บางครั้งก็เรียกว่า ค่าสินไหมทดแทนอันเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damage) เช่น นาย ก. กระทำละเมิดต่อ นาย ข. ความเสียหายคือ 2 ล้านบาท ศาลอาจลงโทษให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อให้เกิดความเจ็ดหลาบ โดยใช้ค่าเสียหาย 4 ล้านบาทก็ได้

ในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมาย คอมมอนลอว์ (Common Law) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาหลักเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นการลงโทษ (Punitive Damage) กล่าวคือ ในคดีละเมิดบางประเภท นอกจากโจทก์จะได้รับการเยียวยาสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากละเมิดโดยตรงแล้ว ศาลอาจกำหนดให้จำเลยจ่ายค่าสินไหมทดแทนในลักษณะเป็นการลงโทษ จำเลยเพิ่มขึ้นอีก คดีละเมิดที่ศาลสั่งให้จำเลยจ่าย Punitive Damage เพิ่มขึ้นอีก ส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่จำเลยมีจิตใจหรือมีเจตนาที่ไม่ดีก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น

อนึ่ง นักกฎหมายบางส่วนมีความเห็นว่า Punitive Damage มีลักษณะของโทษ ในทางอาญาและมีความเหมาะสมกับคดีความผิดทางเศรษฐกิจ และสำหรับกลุ่มที่เห็นว่า Punitive Damage มีประโยชน์ในการช่วยทำให้กฎหมายลักษณะละเมิดมีผลบังคับใช้อย่างแท้จริง จนมีคำกล่าวว่ามีกฎหมายลักษณะใดแม้แต่กฎหมายอาญาที่จะควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้กว้างขวางกว่ากฎหมายลักษณะละเมิด ดังนั้น Punitive Damage จึงมีส่วนช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายลักษณะละเมิดเป็นไปได้อย่างจริงจัง

2.3 มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) เป็นกระบวนการพิจารณาริบทรัพย์สินตามหลักมุ่งที่ตัวทรัพย์สิน (deodand) เป็นการพิจารณาต่อทรัพย์สิน (In Rem) หมายความว่ากระบวนการพิจารณาคดีที่ดำเนินโดยตรงต่อทรัพย์สินซึ่งอยู่ใน

เขตอำนาจศาล¹ ในกระบวนการนี้เป็นการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สิน โดยไม่มีการพิจารณาถึงความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน การริบทรัพย์สินในกรณีนี้จึงไม่เกี่ยวข้องกับพิจารณาความผิดทางอาญาของเจ้าของทรัพย์สิน คำพิพากษาในกระบวนการนี้มีผลผูกพันบุคคลภายนอก รวมทั้งผู้อ้างว่ามีสิทธิในทรัพย์สิน แม้จะไม่ทราบว่าทรัพย์สินของตนถูกฟ้องเพื่อริบด้วยและศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี คือ ศาลซึ่งทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาล เป็นเรื่องเขตอำนาจศาลเหนือทรัพย์สิน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรณีอำนาจเหนือบุคคล

ดังนั้น กระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่ง จึงเหมาะสมกับลักษณะความผิดทางเศรษฐกิจ เพราะเป็นการลงโทษทางด้านทรัพย์สินแก่ผู้กระทำความผิด แม้ไม่สามารถพิสูจน์ความผิดได้ก็ตาม ส่วนการดำเนินการกับทรัพย์สินที่มีการปกปิด เปลี่ยนสภาพ ซึ่งมาตรการริบทรัพย์สินทางอาญาไม่สามารถก้าวล่วงไปถึงนั้น บัดนี้ ได้มี พระราชบัญญัติ¹ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้เข้ามาดำเนินการกับการกระทำความผิดดังกล่าว โดยกำหนดให้การปกปิด เปลี่ยนสภาพอยู่ในขอบข่ายความหมายของ “ฟอกเงิน” ตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัตินี้

2.4 มาตรการทางด้านกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นที่เข้าใจถึงข้อผิดพลาดที่ผ่านมาแล้วว่า เราไม่สามารถควบคุมการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจได้ด้วยการนำเอาโทษทางอาญามาใช้กับกฎหมายเศรษฐกิจทุกฉบับ หากแต่ว่าสัมฤทธิ์ผลในการควบคุมการกระทำความผิดลักษณะนี้อยู่ที่ความสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมาย การปราบปรามการกระทำความผิด การใช้มาตรการส่งเสริม หรือมาตรการทางแพ่งในการจัดการกับทรัพย์สินซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการกระทำความผิดประเภทนี้

ตราบใดที่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงยังคงอยู่ ตราบนั้นความผิดก็ยังคงเกิดขึ้น การสาวไปถึงผู้กระทำความผิด ซึ่งบงการอยู่เบื้องหลังเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ถ้าไม่มีกฎหมายให้อำนาจที่จะกระทำ ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายที่เสนอแนะให้มีการปรับปรุง ก็คือ

(1) นำเอาหลักสมคบกันกระทำผิด (Conspiracy) มาใช้กับความผิดทางเศรษฐกิจ เพื่อตัดการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นต่อไป เพราะกฎหมายเอาผิดตั้งแต่ขั้นสมคบแล้ว นอกจากนั้น ยังใช้หลักเกณฑ์การสมคบ เพื่อสาวไปถึงเบื้องหลังได้อีกด้วย

¹ Henry Campell Black. Black's Law Dictionary. P. 793

(2) นำเอาหลักการการพิสูจน์ (Reverse Burden of prove) มาใช้กับความผิด
 เศรษฐกิจ ในคดีอาญาโดยทั่วไป การการพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดตกอยู่ที่
 อัยการ โจทก์ ซึ่งจะต้องพิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าจำเลยกระทำความผิดจริง แต่สำหรับ
 คดีเศรษฐกิจแล้วเป็นการยากยิ่งที่จะกระทำเช่นนั้น เพราะ

(ก) คดีเศรษฐกิจ เป็นคดีที่มีลักษณะไม่เป็นรูปธรรม ซับซ้อน และต้องอาศัย
 ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการเข้าใจลักษณะความผิด

(ข) พยานหลักฐาน คดีเศรษฐกิจ มักจะอยู่ในความครอบครองของจำเลยหรือผู้
 กระทำความผิด

(ค) พยานหลักฐานที่เก็บโดยระบบเทคโนโลยี ยิ่งเป็นการยากในการตรวจ
 สอบ

2.5 มาตรการคุ้มครองสังคม โดยใช้วิธีเพื่อความปลอดภัย ตามประมวล
 กฎหมายอาญา มาตรการที่ใช้ดำเนินการกับการกระทำความผิดและคุ้มครองสังคม มีอยู่ 2
 มาตรการ คือ

(1) โทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18

(2) วิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามมาตรา 39

มาตรการทั้ง 2 มีความแตกต่างกันกล่าวคือ “โทษ” นั้นพิจารณาจากการ
 กระทำของบุคคลเป็นเกณฑ์ บุคคลจะได้รับโทษมากน้อยเท่าใดต้องคำนึงจากการกระทำที่
 กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดเมื่อรับโทษครบถ้วนแล้ว แม้ยังมีลักษณะที่มีอันตรายต่อ
 สังคมอยู่ก็ไม่สามารถควบคุมตัวผู้นั้นต่อไปได้ ส่วนวิธีการเพื่อความปลอดภัยนั้น เป็นมาตร
 การที่มุ่งคุ้มครองสังคม และเป็นมาตรการที่ส่วนใหญ่แล้วใช้ต่อจากโทษ และวิธีการเพื่อ
 ความปลอดภัยที่เห็นว่าเหมาะสมในการตัดโอกาสการกระทำความผิดของผู้กระทำความ
 ผิดตามกฎหมายเศรษฐกิจก็คือ การห้ามประกอบอาชีพบางอย่างตามประมวลกฎหมาย
 อาญามาตรา 50 เพราะการกระทำความผิดประเภทนี้ ร้อยละ 90 มาจากโอกาสที่ตนเอง
 ประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ

มาตรา 50 เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใด ถ้าศาลเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิด
 โดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือ
 วิชาชีพและเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพนั้น หรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจจะกระทำความ

ผิดเช่นนั้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพมีกำหนดเวลาไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้

คดีเศรษฐกิจมีจำนวนที่ศาลพิพากษาลงโทษน้อย เนื่องจากอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น เพื่อให้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 บรรลุดัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสังคมจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายเศรษฐกิจ เห็นสมควรแก้ไขมาตรานี้ ดังนี้

มาตรา 50 เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใดหรือไม่ลงโทษผู้ใด ถ้าศาลเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิด หรือจะกระทำความผิด โดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพและเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพนั้น หรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพมีกำหนด 5 ถึง 10 ปี นับแต่วันพ้นโทษหรือนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาไม่ลงโทษก็ได้

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น เพื่อต้องการจะชี้ให้เห็นว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศส่วนหนึ่งนั้น เป็นผลมาจากความมีประสิทธิภาพของกฎหมายที่จะใช้เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจจะถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยตรงส่วนหนึ่งก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยคงต้องใช้เวลาอีกสักระยะหนึ่ง ในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุด ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าในอนาคตอันใกล้นี้ ประเทศไทยจะสามารถพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จนสามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจให้ลดน้อยลงไปได้ เพื่อผลในความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือและบทความ

- กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์. “การนำหลักความผิดฐานสมคบมาใช้ในประเทศไทย” วารสาร
อัยการ. ปี 16 ฉบับ 190, 2536.
- ..... “กระบวนการยุติธรรมจะร่วมมือกันค้นหาความจริงในคดีอาญาได้อย่างไร”
วารสารอัยการ. ปี 19 ฉบับ 221, 2539.
- ชวเลิศ โสภณวัต. “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริง
หรือ” ตูลพาท. ปีที่ 28 เล่ม 6 , 2524.
- ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. “พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความ
ผิด พ.ศ.2534” บทบัญญัติ. เล่มที่ 51 ตอน 2, มิ.ย.2538.
- ณัฐวุฒิ รุ่งวงษ์. ปล้นแบงค์ บี.บี.ซี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บุ๊กแบงค์, 2539.
- ประพันธ์ นัยโกวิท. “การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ”
บทบัญญัติ. เล่ม 52 ตอน 4, 2539,
- ประธาน วัฒนวานิชย์. “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในสังคมที่เปลี่ยนแปลง : ความหมาย
ขอบเขตและมาตรการแก้ไข” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 3 ฉบับที่ 23,
2536.
- ปิยะพันธุ์ สารากรบริรักษ์. “การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน”
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- ฝ่ายข่าวต่างประเทศ. “แบร์ริงส์บทเรียนที่เจ็บปวดจากตราสารอนุพันธ์” ผู้จัดการรายเดือน.
ปี 12 ฉบับ 139, 2538.
- พิชญ ธีระสุนทรไท. “สาวไส้ บีบีซีไอ ปล้นข้ามโลกครั้งประวัติศาสตร์ หายนะ 400,000
ล้านบาท” วารสารดอกเบี๋ย. ปี 10 ฉบับ 123, 2334.

- พรเพชร วิชิตชลชัย. การรับฟังข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน : ปัญหาและข้อเสนอแนะ” *คูลพาท*. ปี 42 เล่ม 4, 2538.
- มานิดา ซินเมอร์แมน. “ความเป็นมาและข้อสังเกตบางประการของกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์โดยบุคคลวงใน (Insider Trading) ในสหรัฐอเมริกา” *วารสารนิติศาสตร์*. ปี 26 ฉบับ 2, 2539.
- วีระพงษ์ บุญโยภาส. *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540.
- .----- . “อาชญากรรมทางธุรกิจ VS อาชญากรรมธรรมดา” *ทนายประจำบ้าน*. ปีที่ 3 ฉบับที่ 31, 2530.
- .----- . “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับพัฒนาการของอาชญากรรม” *วารสารนิติศาสตร์*. ปีที่ 21 ฉบับที่ 4, 2534.
- .----- . “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 90” *วารสารกฎหมายจุฬาฯ*. ปีที่ 14 ฉบับที่ 2, 2536.
- โสทร วณิชเสถียร. พันตำรวจเอก (พิเศษ) และคณะ. *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มปป.
- สมบัติ บารุงวงษ์. “แบร้งฟังหลาย ซ็อก ทั้งโลก” *วารสารดอกเบี๋ย*. ปี 13 ฉบับที่ 165, 2538.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร. “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : ปัญหาที่รัฐต้องเร่งแก้ไข” *วารสารจุฬาลงกรณ์ฯ*. ปีที่ 9 ฉบับที่ 34, 2540.
- หยุด แสงอุทัย. *กฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

เอกสารอื่น

- คณิน บุญสุวรรณ. *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ นักบ่อนทำลายชาติอย่างแท้จริง*” *เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ*. คณะนิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

จรัญ โฆษณานันท์. “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย” เอกสารสรุปการอภิปราย เรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530.

ชินวัฒน์ ทองภักดี. “รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการปั่นหุ้น” สถาบันกฎหมายอาญา, สำนักงานอัยการสูงสุด. มปป.

บัญญัติ เพชรสังข์. พันตำรวจโท, “รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการปั่นหุ้น” สถาบันกฎหมายอาญา, สำนักงานอัยการสูงสุด. มปป.

รายงานการบรรยาย. ศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2537.

วีระพงษ์ บุญโยภาส “ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ : เทคนิคและแนวทางการป้องกันการฉ้อโกง ฉ้อฉล ปลอมแปลงในทางธุรกิจการค้าและการพาณิชย์” กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมนิติการบัญชีและภาษีอากร จำกัด.

..... “มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการปั่นหุ้น” รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่องมาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการปั่นหุ้น. สถาบันกฎหมายอาญา. สำนักงานอัยการสูงสุด, มปป.

สิทธิ จิตรโรจน์. พลเอก, “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย” เอกสารสรุปการอภิปราย เรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530.

สุพจน์ สุโรจน์. “ขอบเขตและความหมายของอาชญากรรมทางธุรกิจ” เทคนิคและแนวทางการป้องกันการฉ้อโกง ฉ้อฉล ปลอมแปลงในทางธุรกิจการค้าและ

การพาณิชย์. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมนิติการบัญชีและภาษีอากร จำกัด.
 สุรพล ไตรเวทย์. “ยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพคิด” เอกสาร
 ประกอบการสัมมนาเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในคดีที่เกี่ยวกับ
 ยาเสพคิด. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ, 2540.

อภิรัช พันธเสน. “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
 ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย” เอกสารสรุปการอภิปราย
 เรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
 ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง, 2530

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505

พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชมาตรการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพคิด พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2502

พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

ภาษาอังกฤษ

BOOKS

Anthony Roy Taylor. “A Provincial English Prosecutor’s View of organised
 Crime” Resource Material Series No.43.(UNAFEL,Tokyo,Japan,
 1993)

Clive Hamblin. **Banking Law.** London : Sweet & Maxwell, 1985.

Conklin J.E., "The Psychology and Sociology of Business Crime", **Illegal But Not Criminal : Business Crime in America**. New Jersey, Prentic-Hall, Inc., 1997

E.H.Sutherland , **White Collar Crime** . N.Y. : Holt , rineheart and winton (1961)

F.E. Perry. **Law and Practice Relating to Banking**. 4 Ed. London : Methuen & Co. Ltd. New Fetter Lane,1983.

Gresham Sykes and David Matza, "Techinques of Neutralization : A Theory of Delinquency," American Sociological Review,(December)

Henry Campell. Black's Law Dictionary.

John.M.carroll, "**Controlling White-Collar-Crime**" Butter Worth Publishers Boston: London 1982.

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ ชื่อสกุล : ร้อยตำรวจเอกกิ่งวาล ศรีวิไล
- วัน เดือน ปีเกิด : 15 ตุลาคม 2512
- สถานที่เกิด : จังหวัดกำแพงเพชร
- ที่อยู่ปัจจุบัน : 213 หมู่ 1 ต. สลกบาตร อ. ขามวอร์ลักษบุรี
จ. กำแพงเพชร
- การศึกษา : สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
โชติรวี อ. เมือง จ. นครสวรรค์
: สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
นครสวรรค์
: สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัย
รามคำแหง ปีการศึกษา 2533
: เข้าศึกษาต่อในสาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
ภาควิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
ทางอาญา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เมื่อ
พ.ศ.2539
- ตำแหน่งหน้าที่การงาน : รองสารวัตรสืบสวน สอบสวน กองกำกับการ
สืบสวนสอบสวนตำรวจนครบาล 2 (กก.สส.น. 2)
กองบังคับการตำรวจนครบาล 2 กองบัญชาการ
ตำรวจนครบาล